

T.C.

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ ARAPÇA DERS KİTAPLARININ
TEMEL DİL BECERİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ramazan CANAYAKIN

Çorum 2022

AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ ARAPÇA DERS KİTAPLARININ TEMEL DİL BECERİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ramazan CANAYAKIN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Şahabettin ERGÜVEN

Çorum 2022

Ramazan CANAYAKIN tarafından hazırlanan “Açık Öğretim Fakültesi Arapça Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması 21/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Şahabettin ERGÜVEN

.....

Doç. Dr. Özden KANTER AKBAŞ

.....

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet YENİCE

.....

Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile Ramazan CANAYAKIN'ın Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans derecesi alması onanmıştır.

(İmza)

Unvanı Adı SOYADI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yaptığımı beyan ederim.

Ramazan CANAYAKIN

AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ ARAPÇA DERS KİTAPLARININ TEMEL DİL BECERİLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ramazan CANAYAKIN

ORCID: 0000-0002-4301-1768

HİTİT ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Yüksek Lisans

MAYIS 2022

ÖZET

Bir dili öğrenmede temel dil becerilerinin edinilmesi çok önemlidir. Özellikle bu dil Arap Dili gibi Türkçe'den farklı bir yapıya sahip ise temel dil becerilerinin edinilmesi hayati öneme sahiptir. Türkçe ile Arapça arasında gramer yapısı, cümle kuruluşu, kelime türetme yöntemlerinin farklı olması ve her iki dilin farklı dil ailelerine mensup olması bunun önemini daha da artırmaktadır. Bununla birlikte dil bilgisi kuralları bir dilin iskeletini oluştururken temel dil becerileri o dile hayat veren ruh mesabesindedir.

Yabancı dil öğretiminin temelini teşkil eden dil bilgisinin yanı sıra, anlama ve anlatma becerileri olarak da bilinen dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerileri temel dil becerilerinin özünü oluşturmaktadır. Bunun yanında Arap diline ait sözlü ve yazılı anlatıma dair eserlerin anlaşılması için temel dil becerilerinin geliştirmesi son derece önemlidir. Biz bu çalışmamızda Açık Öğretim Fakültesi Arapça Ders kitaplarını ele alarak, temel dil becerileri açısından inceleyip değerlendirmeye çalıştık. Ayrıca konuları ele alırken yeterli sayıda örnek vererek konuların daha iyi anlaşılması için çaba sarf ettik. Çalışmamızın Arap Dilinin öğreniminde karşılaşılan sorunların aşılmasında bir nebze de olsa katkı sağlamasını ümit ederiz.

Anahtar Kavramlar: Temel dil becerileri, dinleme, okuma, konuşma, yazma.

Bilim Kodu: 60401

EVALUATION OF ARABIC TEXTBOOKS USED IN THE FACULTY OF OPEN EDUCATION IN TERMS OF BASIC LANGUAGE SKILLS

Ramazan CANAYAKIN

ORCID: 0000-0002-4301-1768

HITIT UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL

Master of Science

May 2022

ABSTRACT

In learning a language, it is very important to be acquired basic language skills. Especially if this language has a different structure from Turkish such as the Arabic language it is of vital importance to acquire basic language skills. The fact that grammatical structure, sentence formation, and word derivation methods are different between Turkish and Arabic and that both languages belong to different linguistic families increase the importance of this even more. However, while grammar rules form the skeleton of a language, the basic language skills are worthy of the spirit vitalizing that language.

Besides grammar, being the basis of foreign language teaching, listening, reading, writing and speaking skills, also known as comprehension and narrative skills, constitute the essence of basic language skills. In addition, it is extremely important to develop basic language skills in order to be understood the works regarding oral narrative and written expression of the Arabic language. In this study, we tried to examine and evaluate the Open Education Faculty Arabic Textbooks in terms of basic language skills. Additionally, we made an effort to be understood the subjects much better by giving enough examples while reviewing them. We hope that our study will contribute to overcoming the problems encountered in the Arabic Language learning to some extent.

Key Terms: Basic language skills, listening, reading, speaking, writing.

Science Code: 60401

TEŞEKKÜR

Bana bu tez çalışmamda yol gösteren değerli danışman hocam Doç. Dr. Şahabettin ERGÜVEN'e, Arapça yolculuğumuzda dersleriyle motive eden Dr. Öğr. Üyesi İclal ARSLAN hocama ve yetişmemizde emeği geçen tüm hocalarıma, manevi desteğini esirgemeyen anne ve babama, sabır ve anlayışından dolayı eşim ve çocuklarıma şükranlarımı arz ederim.

Ramazan CANAYAKIN

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
RESİMLER DİZİNİ	xiv
GRAFİKLER DİZİNİ	xvii
KISALTMALAR	xviii
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER İLE TEMEL DİL BECERİLERİ

1.1. Dil Eğitiminde Yöntem	6
1.2. Geleneksel Yöntemler	6
1.2.1. Dil bilgisi çeviri yöntemi	7
1.2.2. Direkt yöntem	7
1.2.3. Seçmecî yöntem	7
1.3. Modern Yöntemler	8
1.3.1. Bilişsel yöntem	8
1.3.2. İletişimsel yöntem	8
1.3.3. İşitsel dilsel yöntem	9
1.3.4. Doğal yöntem	9
1.3.5. Grupla dil öğretim yöntemi	9
1.3.6. Sessizlik yöntemi	10
1.3.7. Tüm fiziksel tepki yöntemi	10

	Sayfa
1.3.8. Telkin yöntemi.....	11
1.3.9. Diğer yöntemler	11
1.4. Dil Eğitiminde Teknik.....	11
1.4.1. Soru cevap tekniği.....	12
1.4.2. Grupla öğretim tekniği	12
1.4.3. Gösterip yaptırma tekniği.....	12
1.4.4 Benzetim tekniği.....	13
1.4.5. Oyun ve drama tekniği	13
1.5. Temel Dil Becerileri.....	13
1.5.1. Dinleme becerisi	13
1.5.2. Okuma becerisi.....	22
1.5.3. Yazma becerisi.....	25
1.5.4. Konuşma becerisi	34

2. BÖLÜM

AÇIK ÖĞRETİM ARAPÇA DERS KİTAPLARININ TEMEL DİL BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça I Kitabının 2017 Baskısı	38
2.1.1. Yabancı dil ders kitabında bulunması gereken özellikler.....	38
2.1.2. Arapça I kitabının görsel fiziksel özellikleri	40
2.1.3. Arapça I kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi.....	43
2.1.4. Arapça I kitabında okuma becerileri.....	44
2.1.5. Arapça I kitabında yazma becerileri.....	56
2.1.6. Arapça I kitabında dinleme becerileri	60
2.1.7. Arapça I kitabında konuşma becerileri	66
2.2. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça II Kitabının 2018 Baskısı.....	72
2.2.1. Görsel fiziksel özellikleri	72

2.2.2. Arapça II kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi	76
2.2.3. Arapça II kitabında okuma becerileri.....	77
2.2.4. Arapça II kitabında yazma becerileri	82
2.2.5. Arapça II kitabında dinleme becerileri.....	84
2.2.6. Arapça II kitabında konuşma becerileri.....	89
2.3. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça III Kitabının 2018 Baskısı	93
2.3.1. Görsel fiziksel özellikleri	93
2.3.2. Arapça III kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi.....	97
2.3.3. Arapça III kitabında okuma becerileri	99
2.3.4. Arapça III kitabında yazma becerileri.....	102
2.3.5. Arapça III kitabında dinleme becerileri	104
2.3.6 Arapça III kitabında konuşma becerileri	109
2.4. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça IV Kitabının 2019 Baskısı.....	111
2.4.1. Görsel fiziksel özellikleri	111
2.4.2. Arapça IV kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi.....	117
2.4.3. Arapça IV kitabında okuma becerileri	118
2.4.4. Arapça IV kitabında yazma becerileri.....	123
2.4.5. Arapça IV kitabında dinleme becerileri.....	125
2.4.6. Arapça IV kitabında konuşma becerileri	130
SONUÇ.....	133
ÖNERİLER.....	1334
KAYNAKÇA	135

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 2.1. Arapça I temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı	44
Tablo 2.2. Arapça I ünite 4 okuma metni değerlendirmesi	46
Tablo 2.3. Arapça I ünite 5 okuma metni değerlendirmesi	48
Tablo 2.4. Arapça I ünite 7 okuma metni değerlendirmesi.....	50
Tablo 2.5. Arapça I ünite 8 okuma metni değerlendirmesi.....	52
Tablo 2.6. Arapça I ünite 9 okuma metni değerlendirmesi.....	54
Tablo 2.7. Arapça I ünite 10 okuma metni değerlendirmesi.....	56
Tablo 2.8. Arapça I ünite 1 yazma metni 2 değerlendirilmesi.....	59
Tablo 2.9. Arapça I ünite 9 yazma metninin değerlendirilmesi.....	60
Tablo 2.10. Arapça I ünite 9 dinleme metninin değerlendirilmesi.....	64
Tablo 2.11. Arapça I ünite 10 dinleme metninin değerlendirilmesi.....	66
Tablo 2.12. Arapça I ünite 3 konuşma metninin değerlendirilmesi.....	70
Tablo 2.13. Arapça I ünite 4 konuşma metninin değerlendirilmesi.....	72
Tablo 2.14. Arapça II temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı	77
Tablo 2.15. Arapça II ünite 2 okuma metninin değerlendirilmesi.....	80
Tablo 2.16. Arapça II ünite 4 okuma metninin değerlendirilmesi.....	82
Tablo 2.17. Arapça II ünite 2 yazma metninin değerlendirilmesi.....	84
Tablo 2.18. Arapça II ünite 3 dinleme metninin değerlendirilmesi.....	87
Tablo 2.19. Arapça II ünite 4 dinleme metninin değerlendirilmesi	89
Tablo 2.20. Arapça II ünite 2 konuşma metninin değerlendirilmesi.....	91
Tablo 2.21. Arapça II ünite 5 konuşma metninin değerlendirilmesi.....	93
Tablo 2.22. Arapça III temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı.....	98
Tablo 2.23. Arapça III ünite 1 okuma metninin değerlendirilmesi.....	100
Tablo 2.24. Arapça III ünite 2 okuma metninin değerlendirilmesi	102

Tablo	Sayfa
Tablo 2.25. Arapça III ünite 6 yazma metninin değerlendirilmesi.....	104
Tablo 2.26. Arapça III ünite 6 dinleme metninin değerlendirilmesi	107
Tablo 2.27. Arapça III ünite 7 dinleme metninin değerlendirilmesi	109
Tablo 2.28. Arapça III ünite 7 konuşma metninin değerlendirilmesi	111
Tablo 2.29. Arapça IV temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı	118
Tablo 2.30. Arapça IV ünite 2 okuma metninin değerlendirilmesi	121
Tablo 2.31. Arapça IV ünite 4 okuma metninin değerlendirilmesi	123
Tablo 2.32. Arapça IV ünite 2 yazma metninin değerlendirilmesi	125
Tablo 2.33. Arapça IV ünite 3 dinleme metninin değerlendirilmesi.....	129
Tablo-2.34. Arapça IV ünite 9 dinleme metninin değerlendirilmesi	130
Tablo- 2.35. Arapça IV ünite 9 konuşma metninin değerlendirilmesi	132

RESİMLER DİZİNİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Arapça I ders kitabı kapağı.....	40
Resim 2.2. Arapça I kitabı tabloların görünümü	41
Resim 2.3. Arapça I kitabı resimleri	42
Resim 2.4. Arapça I ünite 1 okuma metni	45
Resim 2.5. Arapça I ünite 4 okuma metni	45
Resim 2.6. Arapça I ünite 5 okuma metni	47
Resim 2.7. Arapça I ünite 7 okuma metni.....	49
Resim 2.8. Arapça I ünite 8 okuma metni	51
Resim 2.9. Arapça I ünite 9 okuma metni	53
Resim 2.10. Arapça I ünite 10 okuma metni.....	55
Resim 2.11. Arapça I ünite 1 yazma metni	57
Resim 2.12. Arapça I ünite 1 yazma metni 2.....	58
Resim 2.13. Arapça I ünite 9 yazma metni	59
Resim 2.14. Arapça I ünite 1 dinleme metni.....	61
Resim 2.15. Arapça I ünite 6 dinleme metni.....	62
Resim 2.1.6. Arapça I ünite 9 dinleme metni.....	63
Resim 2.17. Arapça I ünite 10 dinleme metni	65
Resim 2.1.8. Arapça I ünite 6 konuşma metni.....	67
Resim 2.19. Arapça I ünite 1 konuşma metni.....	68
Resim 2.20. Arapça I ünite 3 konuşma metni.....	69
Resim 2.21. Arapça I ünite 4 konuşma metni.....	71
Resim 2.22. Arapça II ders kitabı kapağı	73
Resim 2.23. Arapça II kitabındaki tabloların görünümü	74
Resim 2.24. Arapça II kitabının resimleri	75

Resim	Sayfa
Resim 2.25. Arapça II ünite 1 okuma metni.....	78
Resim 2.26. Arapça II ünite 2 okuma metni.....	79
Resim 2.27. Arapça II ünite 4 okuma metni.....	81
Resim 2.28. Arapça II ünite 2 yazma metni.....	83
Resim 2.29. Arapça II ünite 2 dinleme metni	85
Resim 2.30. Arapça II ünite 3 dinleme metni	86
Resim 2.31. Arapça II ünite 4 dinleme metni	88
Resim 2.32. Arapça II ünite 2 konuşma metni	90
Resim 2.33. Arapça II ünite 3 konuşma metni	91
Resim 2.34. Arapça II ünite 5 konuşma metni	92
Resim 2.35. Arapça III ders kitabının kapağı.....	94
Resim 2.36. Arapça III kitabındaki tabloların görünümü.....	95
Resim 2.37. Arapça III kitabındaki resimlerin görünümü	96
Resim 2.38. Arapça III yaşamla ilişkilendir	96
Resim 2.39. Arapça III ünite 1 okuma metni	99
Resim 2.40. Arapça III ünite 2 okuma metni	101
Resim 2.41. Arapça III ünite 6 yazma metni	103
Resim 2.42. Arapça III ünite 6 dinleme metni.....	105
Resim 2.43. Arapça III ünite 6 dinleme metni.....	106
Resim 2.44. Arapça III ünite 7 dinleme metni.....	108
Resim 2.45. Arapça III ünite 7 konuşma metni.....	110
Resim 2.47. Arapça IV kitabındaki tabloların görünümü.....	113
Resim 2.48. Arapça IV kitabındaki resimlerin görünümü.....	114
Resim 2.49 Arapça IV bölümün kelimeleri	115
Resim 2.50. Arapça IV anahtar sözcükler	115
Resim 2.51. Arapça IV ünitenin deyimleri	116

Resim	Sayfa
Resim 2.52. Arapça IV Arap Atasözleri	116
Resim 2.53. Arapça IV ünite 1 okuma metni.....	119
Resim 2.54. Arapça IV ünite 2 okuma metni.....	120
Resim 2.55. Arapça IV ünite 4 okuma metni.....	122
Resim 2.56. Arapça IV ünite 2 yazma metni	124
Resim-2.57. Arapça IV ünite 2 dinleme metni.....	126
Resim-2.58. Arapça IV ünite 3 dinleme metni.....	127
Resim-2.59. Arapça IV ünite 9 dinleme metni.....	129
Resim 2.60. Arapça IV ünite 9 konuşma metni	131

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik	Sayfa
Grafik 2.1. Arapça I ders kitabı temel dil becerileri	43
Grafik 2.2. Arapça II ders kitabı temel dil becerileri	76
Grafik 2.3. Arapça III ders kitabı temel dil becerileri	97
Grafik 2.4. Arapça IV ders kitabı temel dil becerileri	117

KISALTMALAR

Kısaltmalar

a.e.	Aynı eser
a.g.m.	Adı geçen makale
bk.	Bakınız
c.	Cilt
çev.	Çeviren
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
nşr.	Neşreden
s.	Sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu
tah.	Tahkik eden
ter.	Tercüme eden
ts.	Tarihsiz
yay.	Yayınları

GİRİŞ

İnsanı diğer canlılardan ayıran birtakım özellikler vardır. Bu özelliklerin başında hiç kuşkusuz konuşması ve iletişim kurması gelmektedir. İnsan sadece hemcinsleriyle iletişim kurmakla kalmaz aynı zamanda doğada var olan diğer canlılarla da iletişim kurmaya çalışır. İnsan iletişim kurarken en çok konuşma, jest, mimik, el kol hareketleri gibi temel öğelerden yararlanmaktadır. Konuşmanın en önemli unsuru ise dildir. Dil insanlar arasında iletişim sağlamakla kalmaz, aynı zamanda insanların duygu ve düşüncelerini aktarma, var olan problemlere çözüm sunma, sanat ve edebi fikirler oluşturma, toplumlar arasında kaynaşma gibi birçok işlevi yerine getirir. Gramer yapısı, atasözleri, deyimler, terimler ve kelime hazinesi bakımından oldukça zengin olan Arapça dünyanın önemli dilleri arasında yer almaktadır. Arapçayla karşılaştığımız andan itibaren gerek dini gerekse içtimai nedenlerden dolayı bu dile gereken önemi vermiş, bu dili öğrenmek için çaba sarf etmiş hatta bu dilde eserler dahi vermiş bir milletiz. Günümüzde de devam eden bu anlayış sebebiyle Arapça eğitim kurumlarımızın her aşamasında öğretilmektedir. Tez çalışması olarak seçtiğimiz konunun bu anlayışa bir nebze de olsa katkı sağlayacağını ümit etmekteyiz.

Çalışmamızın giriş bölümünde araştırmanın konusuna, problem durumuna, amacına, önemine, yöntemine ve tanımlara yer verilmiştir.

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıkmasıyla birlikte iletişim doğal bir ihtiyaç haline gelmiştir. İnsanlar ihtiyaçlarını gidermek ve diğer insanlarla olan bağlarını güçlendirmek için iletişime başvurmuş ve bu iletişimi Allah'ın insanlara bahsettiği dil aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yaşadığımız çağda bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı ilerlemeye paralel olarak iletişim araçları hem nicelik hem de nitelik bakımından baş döndürücü bir hızla gelişmiş, bunun sonucu dünya adeta küresel bir köy haline gelmiştir. Bu gelişmelere ayak uydurmaya çalışan insanoğlu için ikinci bir dil öğrenme neredeyse zorunlu hale gelmiştir. Bazı durumlarda bu da yetmemiş, üçüncü bir dil öğrenme ihtiyaç haline gelmiştir. Dünyanın önemli siyasal ve ekonomik topluluklarından olan Avrupa Birliği çok dilliliğe gereken önemi vermiş, çok dilliliği bir hedef olarak belirlemiş, önemine binaen 2001 yılını Avrupa Dil yılı ilan etmiştir. Hatta daha da ileri giderek "Avrupa Ortak Başvuru Metni" ışığında üye ülke vatandaşlarının Dil Portfolyosu¹ ve Dil Pasaportu oluşturma kararı almıştır. Bu baş döndürücü değişimlere ayak uydurmak ancak dil eğitimi ile mümkün olmaktadır. Dil eğitimi ne kadar nitelikli ise iletişim ve etkileşim o denli hızlı ve etkili olacaktır. Burada kısaca dilin mahiyetine değinmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz. İbni Cinnî (öl. 392/1002) dili; "Her milletin amaçlarını kendisiyle ifade ettiği seslerdir. فَإِنَّهَا أَصَوَاتٌ يُعَبَّرُ بِهَا كُلُّ قَوْمٍ أَعْرَاضَهُمْ." şeklinde

¹ Dil Portfolyosu kişinin dil pasaportu ve dil öğrenim özgeçmişi hakkında başarı ve deneyimlerini açıklamak ve hangi dili ne kadar bildiğini belgelendirmek için oluşturulan dosyadır. Detaylı bilgi için bk: <http://tomer.ankara.edu.tr/avrupa-dil-portfolyosu/> Erişim Tarihi: 21.02.2022

tanımlamaktadır.² Buradan da insanın meramını ifade ettiği sesler olarak anlamak mümkündür.

Aksan da dili tarif ederken “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir.” demektedir.³

Muharrem Ergin ise dili şöyle tarif etmiştir; “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan doğal bir vasıta; kendine has kuralları içinde yaşayıp gelişen canlı bir varlık; milleti bir arada tutan, koruyan ve milletin ortak malı olan sosyal bir kurum; temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir anlaşmalar sistemi ve seslerle örülmüş muazzam bir yapıdır.”⁴

Türk edebiyatına Şinasi tarafından kazandırılan edebiyat kavramı ise Arapça “edep” sözcüğünden türetilmiş ve bir sanat türünün adı olarak günümüze kadar kullanılmıştır. Edep sözcüğü kelime olarak iyi ahlak, incelik, terbiye gibi anlamlara gelmektedir.⁵ Terim olarak; “Bir toplumda örf, âdet ve kural halini almış iyi tutum ve davranışlar veya bunları kazandıran bilgi anlamında kullanılan bir terimdir.”⁶

Konumuzla yakından alakalı olması nedeniyle kısaca edebiyata da değinmemiz gerekirse Edebiyat; “düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın, gökçe yazın.” denilmektedir.⁷

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere dil ve edebiyat insanoğlu için vazgeçilmez bir unsur, iletişimin de en temel ögesidir. Cüceloğlu’na göre iletişim; “İki birim arasında birbirleriyle ilişkili mesaj alışverişidir.” Tanımda geçen “birim”den kasıt insan, hayvan veya makinedir ve iletişimin sadece insanlar arasında olmadığına işaret eden en güncel tanımdır. İnsanoğlu iletişimi kolaylaştırmak ya da belli kavramları insan zihninde daha kolay canlandırmak ya da muhatabın anlayışını kolaylaştırmak için kelimelere başvurmuştur. Diller yaşayan bir organizma gibidir. İşte bu nedenden dolayı dildeki kelimelerin yetersiz kaldığı kimi durumlarda sıfat, edat, zarf ve ünleme ihtiyaç duyulur. Aslında tüm bunlar dilin bir bakıma zenginliğini oluşturmaktadır. Bununla birlikte iletişim sadece kelimelerden ibaret olmayıp, dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri de iletişimin doğasında olan etkinliklerdir.⁸

² Ebü'l-Feth Osmân b. Cinnî el-Mevsılî, *el-Hasâis*, thk. Muhammed Ali en-Neccâr, (Beyrut: el-Mektebetü'l-‘İlmiyye, ts.), 1/33.

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. (Ankara: TDK Yay., 2009), 55.

⁴ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, (İstanbul: Boğaziçi Yay.1980), 6.

⁵ TDK Güncel Türkçe Sözlük, Erişim Tarihi: 02.2.2022 <https://sozluk.gov.tr/>

⁶ Mustafa Çağrırcı “Edep” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 11.02.2022 <https://islamansiklopedisi.org.tr/edep>

⁷ TDK Güncel Türkçe Sözlük Erişim Tarihi 11.04.2021 <https://sozluk.gov.tr/>

⁸ Doğan Cüceloğlu, *Yeniden İnsan İnsana*, (İstanbul: Remzi kitapevi, 1997), 13.

Çalışmamızda Açık Öğretim Fakültesi Arapça Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi konusunu ele alacağız. Konuyla ilgili Arap Dilinde yapılan araştırmalara baktığımızda bu alanda yapılan çalışmaların yurt dışında yazılmış Silsüet Lisan ve El-Arabiyyetu Beyne Yedeyk gibi kitaplara yoğunlaştığını görmekteyiz. Açık öğretim Fakültesinde binlerce öğrencinin okuduğu ve bu öğrencilerin en çok zorlandıkları derslerden birinin Arapça olduğu bilinmektedir. Bu da konu seçimimizin isabetli olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Bizi bu konuda araştırmaya sevk eden temel neden bu olmuştur.

Bununla birlikte çalışmamızda kelime bilgisi, gramer konularını kavrama gibi bir dilin temel niteliklerine de değinilecektir. Ayrıca kitapların görsel fiziksel özelliklerine de yer vereceğiz.

Yaptığımız literatür çalışmasında araştırmayla ilgili olduğunu düşündüğümüz benzer çalışmaları tez, makale ve kitapları belirlemeye çalıştık. Bu çalışmalar kronolojik olarak aşağıda verilmiştir:

BABAYEV tarafından (2001) Azerbaycan'da Okutulan Arapça Ders Kitaplarının Dört Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi adlı tez çalışması. Bu Çalışmada Kril alfabesi ile yazılmış Arapça ders kitapları incelenmiştir.

USTA (2012) Dört Temel Dil Becerileri ve Arapça Öğretimindeki Katkıları adlı makale çalışması.

ÖZCAN – DAĞBAŞI ve Diğerleri (2018) Kuramdan Uygulamaya Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi adlı kitap çalışması vardır. Kısaca bunlara değindikten sonra araştırmanın amacından bahsedeceğiz.

Açık Öğretim Fakültesi Arapça ders kitapları temel dil becerileri açısından yeterli midir? Öğrenciye temel dil becerilerini öğretebiliyor mu? Okuma becerileri öğrencinin Arapça okumasına katkı sağlamakta mıdır? Dinleme becerileri öğrencinin seviyesine uygun metin dinlediğinde anlamasına yardımcı olacak nitelikte midir? Konuşma becerileri öğrencinin kendini ifade etmesine yeterli midir? Soruları araştırmanın problem durumunu ifade etmektedir.

Araştırmanın amacı, Açık Öğretim Fakültesi Arapça ders kitaplarının temel dil becerileri açısından değerlendirilerek Arapça ders kitaplarının öğrenciye daha verimli hale getirilmesine katkı sağlamaktır. Arapça gramer yapısı, cümle kuruluşu ve kelime türetme bakımından Türkçeden çok farklı bir dildir.

Örneğin i'rab, erillik-dişillik, kelime yapıları ve kuralsız çoğullar gibi Türkçede karşılığı olmayan gramer konularını öğrenmede Türk öğrencilerinin zorlandıkları bir gerçektir.

Çalışmamızın amaçlarından biri de yaşanan bu zorlukları tespit edip çözüm önerileri sunmaktır. Dil öğrenmenin temel amacı sağlıklı iletişim kurmak ve bunu etkili bir şekilde kullanmaktır. Dil yapısı Türkçeden oldukça farklı olan Arapçanın Türk öğrenciler tarafından öğrenilmesi kolay olmamakta, bu da öğrenim sürecinde öğrencilerin istek ve

şevklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun için yapılması gerekenlerden biri de dört temel dil becerilerini geliştirerek Arapçayı öğrencilere sevdirmek, dersi zevkli ve eğlenceli hale getirmektir.

Araştırmanın önemine gelince; bu çalışma, Açık Öğretim Fakültesi Arapça ders kitaplarının temel dil becerileri açısından değerlendirilerek Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerinin veya Arapça öğrenenlerin dil becerilerini artırmak suretiyle Arapça öğretimine katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir. Arapça eğitiminde ülkemizde son dönemlerde artan araştırmalar ve bilimsel çalışmalar araştırmacılara yol gösterip yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte ülkemizde genelde yabancı dilin özelde Arapçanın istenilen düzeyde öğretilmediği görülmektedir. Diğer taraftan ülkemizde Arapça eğitiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda, Osmanlı döneminden kalma eski usul ve yöntemlerin mi? yoksa günümüzde uygulanan etkileşimli dil öğrenme becerilerine ağırlık veren yöntem ve metodların mı daha etkili olacağı tartışmalarına tanık olmaktayız. Yapacağımız çalışma bu tartışmalara bir nebze de olsa katkı sağlayıp çözüm önerileri getirmesi açısından da önem arz etmektedir.

Araştırmamızda kullanılacak yönteme bakacak olursak nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırma deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması, bir okulda çalışan yönetici, öğretmen veya eğitim uzmanı gibi bizzat uygulamanın içinde olan bir uygulayıcının gerçekleştirdiği ve uygulama sürecine ilişkin sorunların ortaya çıkarılması ya da önceden ortaya çıkmış bir sorunu anlama ve çözmeye yönelik sistematik veri toplamayı ve analiz etmeyi içeren bir araştırma yaklaşımıdır.⁹

Eylem araştırma desenini seçmemizin temel nedeni ülkemizde yabancı dil öğretiminde yaşanan problemlerdir. Eylem araştırma deseni bir sosyal bağlamın içinde yer alan eylemlerin niteliğini geliştirme çalışmasıdır. Eylem araştırması daha çok iyileştirme ve geliştirmeye dönük çalışma yapanlar için son derece etkili ve verimlidir. Bu deseni seçmemizin en temel nedeni, ülkemizde yabancı dil öğretiminde yaşanan problemlerdir. Eylem araştırması bizzat işin içinde bulunan, problemin farkında olan kişiler tarafından yapılan bir çalışmadır. Eylem araştırmasını problem durumunun içinde olmayan araştırmacılar tarafından yapılması mümkün olsa da istenen netice tam olarak elde edilmeyebilir.¹⁰

Eylem araştırmasında temel odak nitel veriler olmakla birlikte, bu tür çalışmalarda anket, test gibi araçlarla nicel veriler de toplanabilir. Nicel veriler nitel verilere ulaşılacak sonuçların

⁹ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8.Baskı). (Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2011), 295.

¹⁰ Altrichter, H., Posch, P., & Somekh, B. *Teachers Investigate Their Work: An Introduction To Methods Of Action Research*. Routledge: New York. (2000).4- 6.

yorumlanmasında zenginlik sağlaması açısından tercih edilebilmektedir. Burada toplanan nitel veriler için temel de betimsel ve içerik analiz yöntemleri kullanılır.¹¹

Çalışmamızın kavramsal çerçevesine baktığımızda; Açık Öğretim Fakültesi Arapça Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi konu başlığı altında kitapların görsel- fiziksel özellikleri, dil bilgisi terimleri, temel dil becerilerinden dinleme, anlama, okuma, yazma becerileri ve sözlü ve yazılı anlatıma dair kavramlar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Çalışmamızın varsayımlarına değinecek olursak;

1. Ülkemizde Arapça öğrenenler, Türkçe ve Arapçanın dil yapıları ve gramer kurallarının farklı olması sebebiyle temel dil becerilerini (dinleme, okuma, konuşma, yazma) anlama ve kavramada genellikle yetersizdir.
2. Dil öğrenenler uygulama eksikliği nedeniyle Arap dilini kullanma ve konuşma bakımından genellikle yetersizdir.
3. Dil öğrenenler gerek gramer kuralları gerekse kelime hazinesi bakımından genelde yetersiz oldukları için için Arap dilinde metin yazmada zorlanmaktadır.
4. Ders kitapları görsel ve fiziksel özellikler bakımından çoğunlukla yetersizdir.
5. Ölçme ve değerlendirme araçlarının geçerliliği için başvurulmuş uzman kanıtları yeterlidir.

Araştırmanın alanı “Açık Öğretim Fakültesi Arapça Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi” ile sınırlıdır. Çalışmamızda materyal olarak Açık öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça I kitabının 2017 baskısı, Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça II kitabının 2018 baskısı, Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça III kitabının 2018 baskısı, Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça IV kitabının 2019 baskısı kullanılacaktır. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça Ders kitaplarının dil becerileri (dinleme, okuma, konuşma ve yazma) temelinde görsel fiziksel özelliklerine, öğrenciye hitap edip etmemesine, kitapların akıcı olup olmamasına ve yabancı dil kitabının taşıması gereken nitelikler açısından inceleme ve değerlendirmesi yapılacaktır.

¹¹ Yücel Kayabaşı, *Araştırma Yöntemleri*, (PDF: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, 2017), 46.

1. BÖLÜM

YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER İLE TEMEL DİL BECERİLERİ

Bu bölümde dil öğretiminde en çok kullanılan yöntem ve teknikleri ele alacağız. Dil öğretim yöntemi ve teknikleri dilin daha çabuk öğretilmesi için bir kılavuz niteliğindedir. Bireylerin hedef dili öğrenirken belli bir yöntem ve tekniği takip etmesi gerekir. Hem öğrenci hem de öğretmen için yol gösterici olan yöntem ve teknikler, dilin öğrenilmesinde başarıyı artırmakla kalmaz aynı zamanda dilin kalıcılığını sağlamada yardımcı olur. Hedef dili öğrenmedeki temel amaç olan iletişim kurma işlevini de en kısa sürede tamamlamak için öğretmen ve öğrenciye rehberlik eder.

1.1. Dil Eğitiminde Yöntem

Yabancı dil öğretiminde kullanılan birçok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerin neler olduğunu aşağıda ele alacağız. Öğretmenin kullanacağı bu yöntemlerin belirlenmesinde ise dil öğretim teorisi olarak bilinen yaklaşımlar önem arz etmektedir. Bu yaklaşımlar yöntem hakkında bize genel bir çerçeve çizer. Çizilen bu çerçeveye göre de yöntem belirlenir.

Yöntem ise eğitim bilimlerinde şöyle tarif edilmektedir; *"Hedeflere ulaşmak amacıyla içeriği, teknikleri, araç ve gereçleri etkili bir şekilde kullanarak gerçekleştirilen bir öğretme yoludur. Yöntemi, dersi uygulamak için yapılan bir tasarım olarak da tanımlamak mümkündür."*¹² Yöntem başka bir tanımda ise bir amaca ulaşmak için izlenen yol olarak tanımlanmaktadır.¹³

Yöntem bize dilin öğretiminde yol gösterir. Dil öğretiminde yöntemi kullanacağımız tekniklerin belirlenmesinde çok önemli işlevi bulunmaktadır. İkinci dünya savaşından sonra yabancı dil öğrenimi hız kazanmış bunun neticesinde yabancı dil öğretiminde de birçok yöntem geliştirilmiştir. Bu çalışmamızda dil öğretiminde en çok kullanılan yöntem ve teknikleri ele alalım.

1.2. Geleneksel Yöntemler

Geleneksel yöntemler bölümünde insanların yabancı dil öğrenmeye başladığı andan itibaren günümüze kadar kullandığı ve kullanmaya devam ettiği yöntemleri ele alacağız. Bu yöntemlerin başında dil bilgisi ve çeviri yöntemi, direkt yöntem ve seçmeci yöntem gelmektedir.

¹² Hasan Güner Berkant Öğretim İlke ve Yöntemleri Erişim Tarihi: 11.03.2022
<https://sites.google.com/view/ogretimyontemveteknikleri/>

¹³ Süleyman Akyürek, *Din Öğretimi Model Strateji Yöntem Teknik*, 6. basım, (Ankara: Nobel Yayınları, 2017), 124.

1.2.1. Dil bilgisi ve çeviri yöntemi

Bu yöntemle göre hedef dili öğretirken grameri vermek, çeviri yapmak ve yabancı dil öğretiminde ana dili kullanılmak esastır. Tercüme yapılan dönemlerin en önemli dil öğretim yöntemidir. Bu yöntemin amacı, dil bilgisini öğretmek ve çeviri yapmaktır. Konuşmanın ikinci planda kaldığı bu yöntemde, kuralları öğrenme ve karşılaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Tercüme çalışmaları ve kolaydan zora doğru dil bilgisi kuralları verilir. Ortaçağdan günümüze gelinceye kadar kullanılan bir yöntem olup, Arapça ve Latincenin öğrenilmesinde önemli rol oynamıştır.¹⁴

Bu yöntem dört temel dil becerilerinden okuma ve yazmayı geliştirirken dinleme ve konuşma becerisine katkısı azdır. Ana dilini tam bilmeyen öğrenciler hedef dili tam olarak kavrayamaz. Öğrenci merkezli bir yöntem olmadığından sözlü iletişim gelişmez. Kelime bilgisi çalışılan metinlerle sınırlı olduğundan öğrencilerin kelime hazinesi pek gelişmez. Tüm bu olumsuz yönlerine rağmen bu yöntem günümüzde de kullanılmaktadır.¹⁵

1.2.2. Direkt yöntem

Direkt yöntemle göre yabancı dil anadil gibi öğrenilir. Yöntem yabancı dilin öğretiminde sosyal yaşantıların, yani çevrenin direkt etki ettiğinden varsayımıyla hareket etmektedir. 1950'lerden sonra Dil bilgisi- çeviri yönteminin yetersiz kalması ve ona bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Dil bilgisi kurallarını açıkça vermeyip, dolaylı yollardan öğrenmeyi amaçlamaktadır. Çeviri yapılmadan sözlü iletişim yoluyla öğretilen bir yöntemdir. Bu yöntemin amacı dört temel dil becerilerini öğretmektir.¹⁶

Dil tümevarım tekniğiyle bağlam içerisinde verilir. Telaffuz önemlidir, hedef dilin kültürü ve günlük hayatı yansıtan metinler kullanılır. Öğretmen merkezlidir. Bu yöntemin savunduğu "yabancı dil anadil gibi" öğrenilir prensibi gerçekleştirilemez; sınıfta anadilin öğretildiği ortam oluşturulamaz. Ayrıca her zaman hedef dili anadili gibi konuşan öğretmen bulmak zordur.¹⁷

1.2.3. Seçmecî yöntem

Adından da anlaşılacağı üzere bu yöntem her yöntemin iyi taraflarını seçerek kullanan karma bir yöntemdir. Öğretmen yabancı dili öğrenenlerin ihtiyacına göre öğretim programı belirleyerek uygular. Dil öğrenimi anlamlı ve gerçek hayattaki dil ihtiyaçlarını karşılayacak

¹⁴ Mehmet Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, (Ankara: Engin Yayınevi, 2006), 18.

¹⁵ Hasret Güven, "Dokuzuncu Sınıf İngilizce Ders Kitabının Öğretmen ve Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, 2017), 18.

¹⁶ Güven, *Dokuzuncu Sınıf İngilizce Ders Kitabının Öğretmen ve Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, 18.

¹⁷ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, (Ankara: Pegem Akademi, 2010), 40.

şeklde gerçekleştirilir. Yöntem ve öğretim araçlarının belirlenmesinde öğretmene büyük sorumluluk düşmektedir.¹⁸

Yöntemin olumsuz taraflarına bakacak olursak bu yöntemi uygulayacak öğretmenin tüm yöntemleri iyi bilmesi gerekir. Her zaman bu yeterlilikte öğretmen bulmak zordur. Birden çok öğretmenin ders verdiği durumlarda karmaşıklık olur. Ayrıca öğrencilerin sürekli değişen yöntemlere ayak ydurması imkânsızdır.

1.3. Modern Yöntemler

Modern yöntemler bölümünde II. Dünya savaşından sonra geleneksel yöntemlerin yetersiz kalması ve bu yöntemlere bir tepki olarak ortaya çıkan yöntemleri ele alacağız.

1.3.1. Bilişsel yöntem

Bu yöntem 1960'lı yıllarda davranışçı kurama bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yöntem dil öğrenimini iletişimsel ve üretimsel bir sistemler bütünü olarak ele almaktadır.¹⁹ Dil tümevarım ve tüm dengelim yöntemlerini kullanarak kendi bağlamı içinde ve taklit yoluyla öğretilir. Dilin öğelerini ezberlemek yerine hafıza teknikleri kullanılarak öğrenilir. Öğrenci merkezli çağdaş bir öğretim yöntemidir.²⁰

Bu yöntemin olumlu yanı hafıza tekniklerini kullanmasıdır. Yöntemin olumsuz tarafı ise dilin öğretiminde kullanılan ezber tekniğini göz ardı etmesidir. Yabancı dili öğrenmeye yeni başlayanlar öğrendiği dilin kurallarını anlamlı bir biçimde kavrayamaz. Gramer ve bazı kalıplar ifadeler öğrenciye öğretimin başında ezberletildikten sonra anlamlı hale getirilebilir.²¹

1.3.2. İletişimsel yöntem

Bu yönteme göre dil iletişimsel bir olgudur. Dilin kurallarını ezberlemek veya öğrenmek yerine onu uygulamak gerekir. Bu yöntemde doğal yaklaşım önemlidir. Bu yaklaşıma göre dil bilgisini dilin ana ögesi olarak görmek yanlıştır. Dil insanlar arasında mesaj iletmeye yarayan bir araçtır. Dil bilgisine gereğinden fazla odaklanmak gereksizdir.²²

¹⁸ Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, 37.

¹⁹ Candemir Doğan, *Sistematik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*. (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2012), 72.

²⁰ Doğan, *Sistematik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*, 176.

²¹ Memiş, Muhammet Raşit, Erdem., Mehmet Dursun, *Turkish Studies, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler,"* C. 8 Sayı, 9 2013: 310.

²² Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, (Ankara: 1990), 44.

1.3.3. İşitsel dilsel yöntem

Bu yöntem 1950'li yıllarda ABD'de yapısalcı dilciler tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemde göre dört temel dil becerisi sırasıyla öğretilir. Dinleme, konuşma, okuma, yazma becerileri sırası bozulmadan öğretilir. Dil bilgisine önem verilmez, daha çok tekrar ve hafıza teknikleri kullanılır. Tercüme reddeder.²³

Dil öğreniminde konuşma önemlidir. Dil bilgisi kuralları ve cümle kalıpları gibi yapılar konuşma ile öğretilir. Konuşma sırasında hatalar düzeltilir. Yabancı dilde çok kullanılan kelimeler öğretilmeli ve tekrar edilmelidir. Bu yöntem dinleme ve konuşmaya ağırlık verdiğinden dilbilgisi, okuma ve yazma istenilen seviyede gelişmez. Dilin öğretilmesinde belli kalıpların tekrar edilmesi esas alındığından öğrenci dili aktif şekilde kullanamaz.²⁴

1.3.4. Doğal yöntem

Doğal yöntem; öğrencilere öğretmenin anadili olan yabancı dili kullanarak, sürekli konuşarak, iletişim kurması ile gerçekleştirilir. Yönteme göre dilbilgisi kuralları verilmeden yalın cümleler kurularak dil öğretilir. Telaffuz, sesli okuma alıştırmaları içinde geliştirilir. Bu yöntem dilbilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak, hedef dilin ana dil öğrenimi gibi olması gerektiği görüşüne dayanarak Dr. Stephen ve Dr. Krashen tarafından geliştirilmiştir.²⁵

Bu yöntemi ileri sürenler yabancı dilin de anadil gibi öğrenildiği varsayımından hareket etmektedirler. Bu nedenle eğitim, yaş gibi unsurlar gözardı edilmektedir. Yöntemin herkesin dili aynı yolla öğrenebileceği görüşünde yanıldığı ortaya çıkmıştır.²⁶

1.3.5. Grupla dil öğretim yöntemi

Yönteme göre sınıf ortamında öğretmen ve öğrencinin ortak sorumlulukları vardır. Grup çalışmasına dayanan yöntem öğrenci merkezli bir öğretim metodudur. Dil bilgisi kuralları, telaffuz çalışmaları ve sözcük bilgisi öğrenilen yabancı dile göre verilmektedir. Seviyeye göre ilirleme yöntemin olulu tarafını oluşturmaktadır. Grupla dil öğretim yönteminin belirli bir öğretim programının olmaması ve öğrencilerin kendi istekleri ile konuların seçilmesi dil öğretimi ve hayatın gerçekleriyle uyuşmamaktadır. Bundan dolayı müfredat takibinin

²³ Mesut Babayev, "Azerbaycan'da Okutulan Ders Kitaplarının Temel Dil Becerileri Açısından Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2001), 13.

²⁴ Ömer Demircan, Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, (İstanbul: Can Ofset, 1990) 187-188.

²⁵ Demirel, Yabancı Dil Öğretimi, 46.

²⁶ Ömer Demircan, Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, (İstanbul: Der Yayınları, 2013) 165.

zorunlu olduğu kurumlarda uygulanması imkânsızdır. Bu yöntem 1960'lı yıllarda Amerika'da Charles A. Curren tarafından öğrencilerin dil öğrenme kaygılarını aşmak için geliştirilmiştir.²⁷

1.3.6. Sessizlik yöntemi

Yönteme göre öğretmen ders sırasında sessiz kalmaktadır. Öğrenci sınıfta aktiftir. Öğrenci sınıf ortamını dinleyip izleyerek bunlardan anlamlar çıkarmaktadır. Öğrencinin öğrenilen materyali tekrar edip ezberlemesi yerine bizzat keşfederek öğrenmeye çalışması esastır. Öğretimin temeli cümle olarak görülüşünden öğretmen hedef dilin yapısal örneklerini verip dilbilgisini ayrıntılı bir şekilde tümevarım yöntemiyle öğretmektedir. Yöntemin öne çıkan olumlu tarafı öğrenciye temel ve pratik dilbilgisi vermesidir. Bu yöntem 1972 yılında Calib Gettegno tarafından geliştirilmiştir. ²⁸

Bu yöntem çağdaş dil öğretim yöntem ve ilkelerinden bireysel farklılıkları dikkate almadığı için özel amaçlı dil öğretim amaçlarını gerçekleştirmede yetersiz kalmaktadır. Öğrencilerin gerçek dil materyallerinin olmaması bir eksikliktir. Bu nedenle dili uygulamada yetersiz kalmaları ve iletişim araçlarını kullanmadıkları için dili öğrenmeleri zorlaşmaktadır. Sessizlik yönteminin en çok eleştirilen yönü konuşma becerisini göz ardı etmesidir.²⁹

1.3.7. Tüm fiziksel tepki yöntemi

Yabancı dil öğrenimi konusunda araştırmalar yapan Psikolog Asher tarafından geliştirilmiştir. Yönteme göre yabancı dili öğrenmek çocuğun anadilini öğrenmesi gibidir. Yöntem önce anlamaya sonra tepki vermeye odaklanmaktadır. Yabancı dil öğreniminde önce dilin yapısını anlama, zihinde şemalar oluşturma son olarak üretime geçme aşamalarından oluşmaktadır. Konuşma becerisinin bebeklerde olduğu gibi ilk önceleri yavaş, hatalı, eksik, ilerledikçe düzgün ve akıcı bir hale geleceği, bunun da hazır bulunuşlulukla alakalı olduğu düşünülmektedir. Yöntemin olumlu tarafı dilin bebeklerde olduğu gibi dilin aşamalı olarak öğrenilebileceğini savunmasıdır. Ancak öğretimin genellikle tepki ve komutlara dayanması, dersleri sıkıcı hale getireceği için öğrencilerin dil öğrenimlerini olumsuz etkilenmektedir. Dilin komutlarla öğretilebilecek alanı sınırlı olduğundan yöntemin dil öğretiminde başarısı zayıftır.³⁰

²⁷ Muhammet Raşit, Memiş - Mehmet Dursun Erdem, "Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler," *Turkish Studies*, C.8 Sayı, 9 2013:310.

²⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 61.

²⁹ Candemir Doğan, *Yabancı Dil Olarak Arapça öğretim Metot ve Teknikleri*, (Ankara: Ensar Neşriyat, 1989), 282.

³⁰ Güven, *Dokuzuncu Sınıf İngilizce Ders Kitabının Öğretmen ve Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, 20.

1.3.8. Telkin yöntemi

Bu yöntem Bulgar psikiyatrist George Lazanov tarafından geliştirilmiştir. Yöntem sınıf içindeki iletişimin rahat bir şekilde yapılması gerektiği üzerine odaklanmaktadır. Öğrencilerin kaygılarını gidermek için dersler müzik eşliğinde işlenmekte; öğretim diyalogların dinlemesi, okunması ve akılda tutulmasıyla yapılır. Yöntem “İstemek başarmaktır” felsefesinden hareket etmektedir. Yöntemin olumlu tarafı öğrencilere olumlu öğrenme stratejilerini sürekli telkin etmesi ve iletişimin rahat bir şekilde yapılması gerektiğini ileri sürmesidir.³¹

Telkin yönteminin kalabalık sınıflarda kullanılması zordur. Ders ortamının hazırlanmasının çok emek istemesi ve masraflı olması yöntemin olumsuz yönleridir. Ayrıca yöntemi uygulayacak öğreticinin nitelikli, deneyimli ve donanımlı olması gerekmektedir. Her zaman bu özelliklere sahip öğretici bulmak zordur.³²

1.3.8. Diğer yöntemler

Yukardaki yöntemlerin haricinde de yöntemler bulunmaktadır. İçerik merkezli yöntem, görev temelli yöntem, işitsel görsel yöntem, NLP yöntemi gibi birçok yöntem bulunmakta ve bu yöntemler sürekli gelişmektedir.

Hiçbir yöntem kusursuz ve eksik olmamakla birlikte her yöntemin öne çıkan önemli özellikleri bulunmakta ve dil öğretimine önemli katkılar sağlamaktadır. Bütün bu yöntemlerin ana gayesi yabancı dili en iyi şekilde öğretmektir.

Öğrenilen yabancı dilin yapısı, öğretimin yapıldığı ortam, dili öğrenenlerin bilişsel ve psikolojik gelişimi, hazır bulunuşlulukları ve dili öğrenmeye karşı istekleri hatta anadil bilgisi gibi birçok özellik bu yöntemlerin etkisini belirlemektedir. Bütün bu unsurların yanında dili öğreten öğretmenin de öğrencilere yabancı dili sevdirmesi, dil yeterliliğinin tam olması, öğretim donanımının eksiksiz olması ve öğrencilerin seviyesine uygun yöntemlerle ilerlemesi hedef dili öğrenmede etkilidir.

1.4. Dil Eğitiminde Teknik

Teknik: “*Öğretim materyallerini sunmada ve öğretim etkinliklerini yapılandırmada izlenen özel bir yoldur.*”³³ Yöntem ve teknik arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Örneğin yolculuk yapacağız; havayolunu veya karayolunu seçmek yöntemi belirlemektir. Havayolunu tercih

³¹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 60.

³² Memiş - Erdem, “*Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler*,” 310.

³³ Hacettepe Üniversitesi. “Öğretim yöntem ve teknikleri” Erişim Tarihi 21 Mart 2021 <http://www.hubologna.hacettepe.edu.tr/calistay/ogretimyontemveteknikleri.ppt>

ettiğimizde uçak veya helikopter kullanmak veya karayolunu tercih ettiğimizde arabayla mı yoksa otobüsle mi gideceğimiz tekniği belirlemektir. Aynen burada olduğu gibi eğitim materyallerinin sunumunda izlenecek teknikler vardır. Bu tekniklerin en önemlilerini sırasıyla inceleyelim.

1.4.1. Soru cevap tekniği

Yabancı dil öğretiminde özellikle konuşma ve tüm dil becerilerinin öğretilmesinde kullanılan bir tekniktir. Yazılı ve sözlü uygulamaların baş tekniğidir. Soru cevap tekniğinde soruların öğrencilerin seviyelerine uygun olmasına dikkat etmek gerekir. Ayrıca soru ve cevaplar net olmalı, öğrenciye dönüt verilmelidir. Doğru cevaplar pekiştirilmeli yanlış cevaplar düzeltilmelidir.³⁴

1.4.2. Grupla öğretim tekniği

Öğretmenin rehberliğinde belirli bir hedef ve davranışları gerçekleştirmek, bilgi ve beceri kazanmak amacıyla en az üç kişiden oluşan grupların ortaklaşa bir konuya hazırlanarak sunmalarına imkan tanıyan bir tekniktir. Grup çalışmasında öğretmen - öğrenci, öğrenci - öğrenci arasında etkin bir etkileşim vardır. Böylece sınıf içinde bilgi ve tecrübe paylaşımı artmaktadır. Bu teknikte soru cevap, hikâye anlatma ve resim kartları gibi etkinliklerden yararlanılır. Bunların yanında drama, bilgi şöleni, forum, ikili grup çalışmaları, eğitsel oyunlar, beyin fırtınası, altı şapka, vızıltı grupları, kavram haritaları, eğitsel oyunlar da öğretimin sunulmasında kullanılır.³⁵

1.4.3. Gösterip yaptırma tekniği

Sınıfta yapılacak bir becerinin veya etkinliğin nasıl yapılacağını açıklamalar eşliğinde öğrencilere göstermektir. Teknik iki aşamadan oluşur; birinci aşamada kazandırılacak becerinin veya etkinliğin gösterilmesi, ikinci aşamada yaptırılmasıdır. Tüm dil öğretim yöntemlerinde kullanılabilir. Bu teknik kullanılırken öğrencilerle hedeflerin belirlenmesi ve gözetilmesi, öğretilecek konu sunulurken anlatıma özen gösterilmesi gerekir. Ayrıca gerekli araç ve materyallerin hazırlanması, ortamın öğrencilerin gösteriyi izleyebilmesi için önceden düzenlenmesi, her öğrenciye etkinliğin tekrar edilmesi için fırsat verilmesi gerekir.³⁶

³⁴ İbrahim Ethem Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, (PDF:Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları, 2017), 28.

³⁵ Mehmet Zeki Aydın, *Din Öğretiminde Yöntemler*, (Ankara: Nobel Yayınları, 2004), 139.

³⁶ Akyürek, *Din Öğretimi Model Strateji Yöntem Teknik*, 203.

1.4.4. Benzetim tekniği

Benzetim tekniđi sınıfta bir olayı gerçekmiř gibi dűřűnűp, eđitici çalıřmalar yapılmasına imkűn sađlayan bir tekniktir. Psikomotor becerileri kazandırmak için kullanılan bu teknikte gerçeđe benzer bir ortam oluřturmak űnemlidir. Öđrenci merkezli bu teknik yaparak-yařayarak öđrenime uygundur. Teknik uygulanırken yapılacak benzetimin iřlenen konuyla alakalı olması, öđrencilerin öđrenim dűzeylerine ve hazır bulunuřluklarına uygun olması gerekir.³⁷

1.4.5. Oyun ve drama tekniği

Oyun etkinlikleri yoluyla yaratılan sınıf içi iletişim hareketleri, kendini anlama (duyuşsal), hedef dildeki űlke hakkında bilgi (kűltűrel), dil kurallarını algılayabilme (bilişsel), dilin farklı durumlarda etkili kullanabilme (yaratıcı) gibi boyutlar içermektedir. Dramalar çeşitli canlandırmalarla yapılabileceği gibi oyunlar sınıf içi oyunlar veya bilgisayar oyunlarından da oluşabilir.³⁸

1.5. Temel Dil Becerileri

Bir dili öđrenmedeki amaç o dili konuřan insanlara iletiřim kurmaktır. Hedef dili öđrenmek o dildeki sűzlű ve yazılı metinleri okuma - anlama; o dil ile yazı yazma ve konuřma becerilerini elde etmekle műmkűndűr. Bu dűrt temel dil becerilerinden birinin eksik olması durmunda dil tam olarak  đrenilememekte ve iletiřim iřlevini yerine getirememektedir. Bu nedenle dűrt temel dil becerisinin her birini diđerinden ayırmadan öđretilmesi son derece űnemlidir. Zaten dűrt temel dil becerisinin her birinin geliřimi diđerlerinin geliřimine bađlıdır.³⁹

1.5.1. Dinleme becerisi

Dilin öđrenilmesinde en űnemli ve ilk önce gelen beceri dinleme becerisidir. Dinleme, konuřan veya okuyan kiřinin vermek istediđi iletiyi dođru anlayabilme faaliyetidir.⁴⁰ Yani kiřinin duyduklarını öđrenmesini sađlayan bir aktivitedir. Dinlemenin biyolojik, fiziksel hem de psikolojik yönleri vardır. Duymak ya da iřitmek dinlemenin fizyolojik y nűnű oluřtururken, dinlemenin kendisi algıda seçicilik ve dikkat gerektiren, bunun yanında

³⁷ Behire Sanra.  ğrenme Stratejileri. Ankara Üniversitesi. Erişim Tarihi: 19.05.2021

<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=98999>.

³⁸ Polat, *Arapça  ğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* 29.

³⁹ Usta, "Dűrt Temel Dil Becerisi ve Arapça  đretimine Katkıları" 5/1 317-326.

⁴⁰ Murat  zbay, "Tűrke  đretiminde Dinleme Becerisini Geliřtirme Yolları", Tűrk Dili Dergisi, (589): 9.

duyduklarımızı anlamlandırmak için akli da içine katan psikolojik bir süreçtir. Dinleme becerisi öğrencilerin algılama, yorumlama, yargıda bulunma, analiz ve sentez yapma gibi birçok zihinsel süreci içinde barındıran bir beceridir. Dinleme becerisi dilin doğal yollarla öğretilmesini sağlayan yani fazla bir beceri gerektirmeden yapılan bir faaliyettir. Aslında dinleme becerisi kendiliğinden gelişen bir beceridir. Dinleme becerisi sadece yabancı dil öğreniminde değil, anadili öğrenmede de son derece önemli ve vazgeçilmez bir beceridir. Her insan doğduğu andan itibaren dinlemeye başlar; bununla birlikte aslında öğrenmeye ve anlamaya da başlar. Anadilimizin çoğunu dinleme becerisi sayesinde öğrenmekteyiz. İnsan hayatını göz önüne aldığımızda vaktimizin birçoğunu karşımızdaki insanları dinlemek, anlamakla geçirmekteyiz.⁴¹

Dinleme becerisi diğer becerilerin de temelini teşkil etmektedir. İyi bir dinleyici olmadan konuşma becerisinin gelişmediğini, hatta ahraz insanların konuşamamasında yatan temel faktörün duyma problemi olmasından kaynaklandığını, bunun da dinleme ve anlama becerisini olumsuz etkilediğini böylece kişinin konuşma becerisinin gelişmediğini bilmekteyiz.

Bununla birlikte USTA'ya göre *“Yapılan araştırmalarda yabancı dil öğrenimi için ayrılan vaktin % 45'i dinleme, % 30'u konuşma, % 16'sı okuma ve % 9'u yazmakla geçtiği tespit edilmiştir. Bu sonuç dinleme becerisinin dil öğretimindeki kullanım yoğunluğu ve yüklendiği önemli görevi göstermeye yeterlidir”* demektedir.⁴²

Eğitim sistemimize baktığımızda da dinleme becerisinin ön planda olduğunu, yapılan eğitim öğretim faaliyetinin büyük bir çoğunluğunun dinleme ve anlamaya dayalı olduğunu görmekteyiz. Sınıf içi öğretimde kullanılan ders anlatım yöntemlerinin başında düz anlatım yöntemi kullanılmaktadır. Bu da dinleme ve anlama temelli bir yaklaşımdır.

Dinleme eğitiminin kendisi dikkat gerektiren yarı aktif yarı pasif bir etkinliktir. Bu durum yabancı dilde kendini daha çok ortaya çıkarır. Bu durumdan kurtulmak için öğretmen çok dikkatli olmalıdır. Öğrencinin seviyesinin altında ve üstündeki metinler sıkıcı hale gelir ve öğrenci dinlemeye ve yabancı dile karşı olumsuz tavır geliştirebilir. Bu nedenle sınıfta kullanılacak etkinlikler öğrenciyi aktif hale getirecek faaliyetler olmalıdır. Dinleme becerisinin ana hedefi öğrenilen dildeki ses ve ifadeleri tanımak, ton ve vurgudan kaynaklanan anlam değişikliğini farketmek ve iletiyi doğru anlamaktır.⁴³

Demirel dinlemeyle ilgili olarak öğrencilerde geliştirilmesi gereken davranışları aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Duyduğu metni genel olarak ana hatları ile ne olduğunu söyleme- yazma.

⁴¹ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 29.

⁴² İbrahim Usta, *Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretime Katkıları. International Journal of Social Science*, 5(2), (2012), 317-326.

⁴³ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 89.

2. Duyduğu metnin ayrıntılı olarak ne olduğunu söyleme- yazma.
3. Duyduđu metinde geçen kiřilerin tutum ve dűřüncelerini söyleme- yazma.
4. Duyduğu metindeki olayın nerede, ne zaman ve nasıl olduğunu söyleme-yazma.
5. Duyduğu metinde geçen kelimelerin anlamını kestirme.
6. Duyduğu metinde cümle yapılarının anlamlarını ve kullanışlarını söyleme- yazma.
7. Dinlenecek metnin başlık, resim, ya da diğer ipuçlarına bağlı kalarak ne hakkında olacağını kestirme.
8. Anlamaya yardımcı olacak değişik tonlama ve vurguların kullanışını farketme.
9. Duyduğu metni kendi cümleleri ikili ya da grup çalışması yoluyla başkasına aktarmaktır.⁴⁴

Tüm bu bilgiler ışında dinleme becerisine baktığımızda soyut zor ve karmaşık bir yapıdadır. Bundan dolayı doğrudan ölçülemez. Genellikle dolaylı yollardan yani metnin anlaşılıp anlaşılmadığına bakılarak yapılabilir. Bununla birlikte okuma ve yazma becerilerinin gelişmesinde iyi bir dinleyici olmak gerektiği gerçeğini unutmamalıyız.

1.5.1.1. Dinleme Türleri

Bu bölümde öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için yapılan dinleme etkinliklerini ele alacağız. Bunların bir kısmı planlı bir kısımda plansız yapılan etkinliklerdir.

1.5.1.1.1. Katılımlı dinleme

Bu dinleme türü akılda oluşan soru işaretlerinin giderilmesi için konuşmacıya soruların aktararak dinlenenlerin daha iyi kavranması ve anlaşılması için yapılan bir dinleme türüdür. Bu dinleme türünde mesajların ve soruların anlaşıldığı, konuşmacı ile iletişim halinde olarak konuşmacının dinlenildiği ve iletişimin amacına ulaştığı ortaya çıkmaktadır. Bu tür dinlemelerde dinleyenlerin herhangi bir şeyle meşgul olmaması ve konuşmacı ile göz teması kurması gerekir. Konuşmacıdan konuşulanlara açıklık getirmesini talep etmek, konuşmacıya geri dönüt vermek de gerekir. Ayrıca bu dinleme türünde soru-cevap etkilidir.⁴⁵

⁴⁴ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 90-91.

⁴⁵ MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8, sınıflar) Öğretim Programı*, (Ankara: MEB Yayınları, 2006), 62.

1.5.1.1.2. Katılımsız dinleme

Bu dinleme türü zihinsel faaliyetlerin aktif olduğu bir dinleme türü olup; dinleyici yapılan konuşmaya odaklanarak konuyu kavramaya çalışır. Bu etkinliğin dinleyiciler tarafından bir süreç mi olduğu yoksa bir açıklama mı olduğu belirlenir. 5N1K (ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin, kim) bu dinleme türünde kullanılabilir.⁴⁶

1.5.1.1.3. Not alarak dinleme

Dinlenenlerin daha sonra hatırlanmasını ve kolay anlaşılmasını sağlamaya yönelik bir dinleme çeşididir. Burada daha çok not alma şeklinde bir faaliyet söz konusudur. Not alırken ana fikirlerin başat cümlelerin özgün ifadelerin not alınması önemlidir.⁴⁷

1.5.1.1.4. Kendini konuşanların yerine koyarak dinleme

Bu dinleme türünde empati önemlidir. Dinleyici kendisini konuşmacının yerine koyarak konuşmacının neler hissettiğini, hangi yaşantıları deneyimlediği, kendini ve dünyayı nasıl algıladığını anlamak bu dinlemenin en önemli özelliklerindendir. Bundan dolayı kişi karşısındakine empati kurarak onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır. Burada konuşmacı ile aynı fikri paylaşmak gerekmez. Sadece belirli bir süre kendi düşüncelerinden arınarak olaylara ve durumlara konuşmacının bakış açısıyla bakmak ve onu anlamaya çalışmak esastır. Burada dinleyicilerin yapması gereken en önemli şey empati kurarken kişiyi doğru-yanlış, iyi-kötü şeklinde değerlendirmekten uzak durmaları gerekir.⁴⁸

1.5.1.1.5. Yaratıcı dinleme

Yaratıcı dinleme türünde yeni fikirler üretmek, konuşmacının söylediklerini yorumlamak önemlidir. Bu dinleme türünde öğrencilerin yeni bir şeyler söylemesi, yeni fikirler üretmesi, yeni düşünce ve hayaller kurması amaçlanmıştır. Ayrıca bu dinleme türünde yönlendirici sorular sorulabilir. Bu da konuşmacıyı cesaretlendirir, konuşmacının duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade etmesini sağlar.⁴⁹

⁴⁶ Gürkan Dağbaşı (Ed.) *Kuramdan Uygulamaya Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018), 17.

⁴⁷ MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8, sınıflar) Öğretim Programı*, 62.

⁴⁸ Ömer Kemiksiz, "Türkçe Derslerindeki Dinleme Metinlerinde Dinleme Yöntem/Tekniği – Metin Türü İlişkisi" *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4/1, (2015):15-30.

⁴⁹ Yusuf Çotuksöken, *Uygulamalı Türkçe Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (İstanbul, Papatya Yay., 2013), 214.

1.5.1.1.6. Seçici dinleme

Bu dinleme türünde dinleyiciler kendi ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik olanları seçerek dinler. Seçici dinleme iki türlü gerçekleştirilebilir. Birincisi önceden dinleyicilere sorular dağıtılarak dinleyicilerin bunların cevaplarını bulmaya yönelik dinlemeleri sağlanabilir. İkinci olarak dinlenen bölümlerden ilgi ve ihtiyaçlara göre ilgili bölümler dinlenebilir.⁵⁰

1.5.1.1.7. Eleştirel dinleme

Bu dinleme türünde amaç dinleyicilere dinledikleri hakkında soru sorma alışkanlıkları kazandırılarak düşüncelerini sağlamak, konuyu olumlu veya olumsuz yanları ile tarafsız bakış açısıyla değerlendirmek, kendi doğrularını buldurmaktır. Sunulan bilgilerin konuşmacının duygu ve düşüncelerini mi yansıtıyor yoksa bilimsel veriler mi olduğunu anlamak esastır. Dinleyicilerin soru sorma becerisini kazanmış olmaları için konuşmacının amacının ne olduğu, bilgi sahibi mi, sunduğu bilgiler geçerli ve güncel mi, tarafsız ve eleştirel mi, çözümler bilimsel mi, alternatif veriler ya da çözümler sunabilmekte midir gibi sorulara cevap vermesi gerekir.⁵¹

1.5.1.2. Dinleme Modelleri

Dinleme modelleri kişinin dinleme etkinliğini geliştirmesine yardımcı olan faaliyetlerdir. Bunlar üç şekilde ele alınır; bütünden parçaya, parçadan bütüne ve interaktif model olarak isimlendirilir. Dinleme modellerinde konuşmanın karmaşık yapısını anlamak ve nasıl ilerlediğini analiz etmek için bağımsız süreçlerle ve işbirliği halinde ele alınan iki faraziye bulunmaktadır. Bunlar Aşağıdan yukarı (Parçadan Bütüne) ve yukarıdan aşağıya (Bütünden Parçaya) hipotezleridir. Sırasıyla bunlara bakalım.⁵²

1.5.1.2.1. Yukarıdan aşağı - bütünden parçaya

Bütünden parçaya dinleme modeli 1900'lü yıllarda geliştirilmiştir. Bu model davranışçı yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Bu modelde kelimeleri bütün olarak tanıma ve tahmin etme teorileri ortaya konulmaktadır. Bütünden parçaya modelinden kasıt büyük resimden ayrıntılara ulaşmaktır. Bütünden parçaya modelinde dinleyicinin bir mesajı anlayabilmesi için ön hazırlık ya da arka plan bilgisi önemlidir ve anlama sürecinde kullanılır. Bu modelde dinleyici işe anlamdan başlar; bunu yaparken geçmiş bilgileri önceki öğrenme düzeyleri,

⁵⁰ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 99.

⁵¹ Ömer Kemiksiz, "Türkçe Öğretiminde Eleştirel Dinleme", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* ÖS-II: (2015): 299-316.

⁵² Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 99.

günlük yaşamdan elde ettiği bilgiler ve bugüne kadar oluşturduğu dünya görüşü önemlidir ve bunları kullanır.⁵³

1.5.1.2.2. Aşağıdan yukarı - parçadan bütüne

Bu dinleme modeli geliştirilen ilk modeldir. 1940-1950 yılları arasında araştırmacılar bu model üzerinde yoğunlaşarak çalışmışlardır. Bu modelde dinleyici iletinin en küçük birimlerinden başlayarak anlama işlemine başlar. Aşağıdan yukarıya dinleme modeli dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan bir modeldir. Bu model okumada şifreyi çözme teorisi ile görsel birleşme teorisinden ve geleneksel yaklaşımlardan hareket edilerek oluşturulmuştur. Bu modelde dinleme sürecinin ses, kelime, dilbilgisi ve benzeri tamamlayıcı parçalarla etkinliğe başlanır, en son anlam kazandırılır. İlk önce kelime ve kelime grupları ardından cümle ve metni doğru anlama çalışmaları yapılır ve metnin tamamı anlaşılana kadar tekrar edilir.⁵⁴

Aşağıdan yukarıya ya da parçadan bütüne dediğimiz model tamamen analiz süreçlerini kapsamaktadır. Bu hipoteze göre yabancı dil öğrenenler dinledikleri metinleri anlayabilmesi için iyi bir sözcük ve gramer bilgisine sahip olmaları gerekir. Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar* adlı eserinde parçadan bütüne modelinin dinleyicilerin aşağıdaki becerileri elde etmesine yardımcı olacağını savunmaktadır;

1. Parçadan bütüne işlemi gelişmeye başladıkça öğrendiklerini unutmamaya başlar.
2. Kelimeleri tanır ve cümleyi bölümlere ayırarak analiz eder.
3. Anahtar kelimeleri fark ederek konuşmada ana bağlantıları tanır.
4. Cümledeki ana unsurlar arasındaki ilişkiyi fark eder; Dört maddede görüldüğü gibi analiz süreçleri tamamen bu hipotezde uygulanmaktadır.⁵⁵

Dinleme becerisini geliştirmedeki amaç kulağı en iyi öğretim aracı haline getirme sürecidir. Dinleme becerisini geliştirmek için Polat'a göre aşağıdaki hususlara da dikkat etmek gerekir:

1. Dinlemeye hazır hale getirme yani hazır bulunuşluk
2. Dinletilecek konunun belirlenmesi
3. Dinlemenin amacına yönelik sorular sormak
4. Dinlemenin amacı

⁵³ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 99.

⁵⁴ Gürkan Tabak, Ali Göçer. Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Parçadan Bütüne ve Bütünden Parçaya İşlemler, "International Journal of Language Academy", 2/1 (2014):127-135

⁵⁵ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 99.

5. Yoğun dinleme; kişi burada dilin sesler, lafızlar, tabirler ve kalıplarını dinlemeye alıştırılır.
6. Doğrudan dinleme
7. Anlam değışikliklerini fark etme
8. Anlatmaya yardımcı olacak değışik tonlama ve vurguların kullanılışı
9. Cümlelerin bağlamından anlam çıkarma⁵⁶

1.5.1.3. Dinleme Etkinliklerinin Aşamaları

Bu bölümde dinleyicinin dinleme becerisini geliştirmek için dinleme sürecini aktif bir şekilde değerlendirmek üzere yapması gerekenler hakkında bilgi verilecektir. Dinleme sürecini verimli hale getirmek üzere aşağıdaki etkinlikler yapılmaktadır.

1.5.1.3.1. Dinleme öncesi

Öğrenci dinlemeye başlamadan önce kendini yetersiz hissedebilir, bunu önlemek için dinleme aşamasında öğrencinin dinleyeceği metin için bir referans oluşturmak, ön hazırlık yapmaktır. Dineleme öncesi yapılması gerekenler aşağıdaki gibi saralanmaktadır;

1. Dinletin konusuna yakın bir konuda kısa bir okuma parçası okunur.
2. Dinleti başlığından içerik tahmini yapılabilir.
3. Konu ile ilgili resim ve fotoğraflar üzerinde yorum yaptırılabilir.
4. Dinleme etkinliği ile ilgili sorulara dinleti öncesi bakılabilir.
5. Etkinlik konusu ile ilgili kişisel fikirler ortaya çıkarılabilir.⁵⁷

1.5.1.3.2. Dinleme anı

Dinleti esnasında yapılacak faaliyetler Özcan Demirel'e göre aşağıdaki gibidir;

1. Öğretmen dinleme metnini yüksek sesle okur. Eğer varsa dinleti aygıtı kullanılır veya metin dinleme laboratuvarında öğrencilere dinletilir.
2. Aygıt kullanılıyorsa bazı yerlerde duraklatılır ve öğrencilere ne duydukları ve telaffuzların nasıl olduğu sorulur, böylece seslerin tanınması sağlanır.

⁵⁶ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 102.

⁵⁷ Jo McDonough, Christopher Shaw, Hitomi Masuhara, *Materials and Methods in ELT A Teacher's Guide*, Wiley Blackwell, 2013:150.

3. Başlangıç seviyesinde dinleme yapılıyorsa tekrar dinleme çalışmaları yapılarak, telaffuz iyileştirilir.

4. Orta, ileri seviye öğrencilerde ise not alma sağlanarak, dinleme becerisi daha aktif kullanılır, böylece dinleme-anlama sorularının cevapları oluşturulur.⁵⁸

1.5.1.3.3. Dinleme sonrası

Dinleme sonrası etkinlikler aşağıdaki gibi yapılabilir.

1. Öğrenciden dinleme sürecinde aldığı notları kullanarak bir özet çıkarması istenebilir.
2. Öğrenciden dinleti konusu ile benzerlik gösteren bir başka metni okuması istenebilir.
3. Sınıf içinde rol yapması istenebilir.
4. Yeni dil bilgisi yapıları üzerinde çalışması beklenebilir.
5. Telaffuz çalışması yapılabilir.⁵⁹

Dinleme sırasında oluşabilecek öğrenci sorunları ise aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

1. Öğrenci konuya yabancı kalabilir.
2. Dinlediği her şeyi not almak isteyebilir.
3. Öğrencinin konsantrasyonu dağılabilir.
4. Ayrıntılara odaklanma durumu ortaya çıkabilir.
5. Bilinmeyen kelimelere yoğunlaşarak zaman kaybeder.
6. Tek yöntem kullanarak yeterli verimi alamaz⁶⁰

1.5.1.4. Sınıfta Uygulanabilecek Dinleme Etkinlikleri

Sınıfta birçok dinleme etkinliği yapılabilir, bunların tamamı planlı dinleme etkinliği olduğundan bunlara kısaca değinelim. Bu dinleme etkinlikler öğretmenin rehberliğinde yapılabilir. Bunların dışında plansız dinleme etkinliği de yapılır.

⁵⁸ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 100.

⁵⁹ McDonough, Shaw, Masuhara, *Materials and Methods in ELT A Teacher's Guide*, 2013:150.

⁶⁰ Ahmet Demirtaş, *'el-Arabyyetu Beyne Yedeyk ve Silsiletu'l-lisan'ın Dört Temel Dil Becerisi Yönünden Karşılaştırılması'*, (Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, 2019), 29.

1.5.1.4.1. Müzik dinleme

Dil öğretiminde müziğin fonksiyonu büyüktür. Dil ve müzik arasında birçok benzerlik vardır. Her ikisinin de yapıtaşı sestir ve işitme sistemi etkin durumdadır. Dil ve müzik faaliyeti esnasında kısa ve uzun süreli bellekler etkin durumdadır. İkisi de belirli kurallara göre işler. Dil bilgisinde gramer, müzikte ise estetik kuralları geçerlidir. Müzik ve dil toplumların kültür ve yaşayışlarından etkilenir.⁶¹

1.5.1.4.2. Grup tartışması

Grup Tartışması: Yaşanılan çevredeki en önemli sorunları belirlemek ve bunlara çözüm üretmek üzere öğrencilerin bireysel başarılarını artırmak gibi konuları tartışmak üzere birer grup oluşturularak, bu çerçevede konuşulabilir.⁶²

1.5.1.4.3. Eşleştirme ve listeleme

Eşleştirme: Dinledikleri ya da izledikleri etkinlikte geçen kelimeler karşılıklarıyla eşleştirilir. Kelime ya da cümle yerine eş ya da yakın anlamlısı kullanılabilir, zıt anlamlar eşleştirilebilir. Listeleme: Dinlenenlerden ya da izlenenlerden hareketle kelime, deyim ve atasözü listelenebilir. Zihin Haritası Oluşturma: Dinlenen temanın hatırlanmasına yardımcı olacak anahtar kelimeler not alınabilir.⁶³

1.5.1.4.4. Münazara

Sözlükte “karşılıklı olarak bakmak, birlikte düşünmek” mânasına gelen münâzara kelimesi, terim olarak gerçeğin bilinmesine yönelik tartışmaların yöntem ve kurallarını araştırıp belirleyen ilmi disiplini ifade eder. Düzenlenen bir münazaraya öğrenciler dinleyici veya izleyici olarak katılabilirler.⁶⁴

1.5.1.4.5. Sınıf içinde uygulanacak diğer dinleme etkinlikleri

Sınıf içinde dinlenen bir metinle alakalı verilen çalışma kâğıtlarına boş bırakılan yerleri öğrenciler uygun cümleler ile tamamlar. Sıra sende etkinliği ile dinleme süreci durdurularak

⁶¹ Fatih Bingöl, “Müzik ve Dil Arasındaki Benzerlikler Ekseninde Müzik Eğitimi” Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi, (Denizli: Pamukkale Üniversitesi. Eğitim Fakültesi, 2006),215.

⁶² Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 84.

⁶³ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 84.

⁶⁴ Yusuf Şevki Yavuz, “Münazara” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 12.02.2022 <https://islamansiklopedisi.org.tr/Münazara>

dinlenen ya da izlenen şeyin devamı tahmin etmeye çalışılır Dinlenen veya izlenen bir metinde geçen olay, kişi, zaman, yer ve diğer bilgiler sıralanır. Dinlenen tekerleme, bilmece, halk hikâyeleri ve masal gibi sözlü kültür ürünleri bir araya getirilir. Ünlü bir kişinin hatırası kendisinden dinlenebilir veya filminden izlenebilir. Bir masal dinlenerek çalışma kâğıtları doldurulur, masalın sonu değiştirilerek yeniden tasarlanır. Başlığın çağrıştırdıkları ile ilgili şema oluşturulabilir. Dinlenen ve izlenen etkinliğe farklı başlıklar bulunabilir. Dinlenecek veya izlenecek etkinliğe yönelik sorular hazırlanarak daha önceden oluşturulan gruplara dağıtılır. Böylece dinleme dağıtılan sorulara yönelik aktif bir şekilde yapılır. Gündemdeki bir konu ile ilgili gazete ve televizyon haberi sınıf ortamında tartışılarak dinlenecek konuya ilgi uyandırılır. Dinlenenden hareketle öğrencilerden farklı senaryolar oluşturması istenebilir. Çelişeni bulma etkinliği ise konuşmanın bütünlüğünü bozan kelimeler ile konuşmada geçen anlam bakımından çelişen ifadeler bulmaya çalışılır. Tutum belirleme, öğrenciler konuşmacının tutumunu belirginleştiren ifadeleri çalışma kâğıtlarına sıralarlar. Fikrini belirleme ise öğrencilere kırmızı ve beyaz kartlar dağıtılarak konuşmacının konuşması devam ederken katılanların beyaz katılmayanların kırmızı kart göstermesi istenebilir.⁶⁵

1.5.2. Okuma becerisi

Okuma; anlamayı da içinde barındıran hatta düşünmeyi de harekete geçiren karmaşık bir eylemdir. Okuma becerisi bilişsel davranışlarla yazılı sembollerden, kelime ve cümlelerden anlam çıkarma işidir. Okuma etkinliğinde gözlerin, sesin ve aklın koordinasyonu sonucunda yazılı sembollerin algılanması ve anlam çıkarılmasıdır. Okuma becerisi; yazılı ve basılı sembollerle bellekte önceden edinilmiş bilgilerden hareketle bir anlam verebilme ve bu anlamı mesajın algılanması için kullanabilme yetisidir.⁶⁶

1.5.2.1. Okuma Geliştirme Yöntemleri

Okuma yöntemleri tümdengelim ve tümevarım olarak ikiye ayrılır. Tümevarım yöntemi harf, hece ve seslerin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yani parçadan bütüne varma anlamında kullanılan yöntemdir. Tümdengelim yöntemi ise kelime ve cümlelerin parçalanarak, yani bütünden parçaya gidilerek yapılır. Her iki yöntemin de kendine göre eksik ve olumlu yönleri bulunmaktadır.⁶⁷

⁶⁵ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 84.

⁶⁶ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 84.

⁶⁷ Mehmet Zeki Aydın "2011'de Arapçayı Nasıl Öğretelim" 24-25 Aralık 2011'de DEM ve AKDEM tarafından düzenlenen "İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyumu"ndaki Bildiri, (2011): 13.

1.5.2.1.1. Harf metodu

İlk okuma yöntemi olan harf metodu, Arapçada alfabe metodu veya ebced metodu olarak isimlendirilmiştir. Bu metotta ilk önce harfler öğretilir. Türkçede a-b-c, Arapçada elif-be şeklinde harflerin sırasıyla okunması bu metodun başlangıcıdır. Öğrenci harfi gördüğünde onu tanıması ve okumasıyla gerçekleşir. Harfleri tanıdıktan sonra heceye, heceden sonra kelime ve cümleye doğru sıralanır.⁶⁸

1.5.2.1.2. Ses metodu

İkinci metot olarak ses metodu kullanılmaktadır. Ses metodunda ilk önce sesler öğretilir daha sonra harflerin ismi öğretilir. Ses metodunda iki şekilde okuma öğretilir. Birinci yöntemde harfler bütün hareketlerle seslendirilir. E-i-ü (أ - إ - إ) / be-bi-bü (ب - ب - ب) örneklerinde olduğu gibi. İkinci yöntemde ise harflerin hareketler ile seslendirilişi öğretilmektedir. E-be-te (أ - ب - ت) /i-bi-ti (أ - ب - ت) /ü-bü-tü (أ - ب - ت) örneklerinde gösterildiği gibi. Harf metodu gibi ses metodu da harf - hece - kelime sıralamasıyla öğretilmektedir.⁶⁹

1.5.2.1.3. Hece metodu

Tümevarım yönteminin son metodu hece metodudur. Bu metotta önce heceler öğretilir, ardından kelimeler öğretilir. Arapçada bu metod şu şekilde kullanılır; önce uzun ünlü olan elif-vav-ya (أ - و - ي) öğretilir sonra bu uzun ünlülerin olduğu kelimeler öğretilir. Bu metod önceki metodlardan daha avantajlıdır.⁷⁰

1.5.2.1.4. Kelime metodu

Kelime metodunda öğrencinin genelden özele, bütünden parçaya doğru bir kavrama yeteneğinin olduğu varsayımından hareket edilir. Yani tümdengelim yöntemi kullanılır. Bu metotta kelimeler yalnız veya resim eşliğinde öğretmenin gözetiminde öğretilir. Öğretmen, öğrencilere verilen kelime öğretildiğinde yeni kelimelere geçer. Kelimeler öğrenildiğinde, öğrenilen kelimeler hecelere bölünerek yeni kelimeler ve cümleler oluşturulur.⁷¹

⁶⁸ Dağbaşı, *Kuramdan Uygulamaya Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, 122.

⁶⁹ Muhammed Ali el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, çev. Cihaner Akçay, (İstanbul, Akdem Yayınları, 2017), 66.

⁷⁰ el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, 66.

⁷¹ el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, 68.

1.5.2.1.5. Cümle metodu

Cümle metodu ise cümleden kelimeye heceden harfe doğru bütünden parçaya ayrılarak öğretilmektedir. Yapılan işlemlerden dolayı ismi çözümleme metodu olarak da bilinir. Bütün parça ilişkisi önemlidir. Yöntem kısa anlamlı cümlelerin öğretilmesiyle başlar. Öğrenciler cümleyi öğrendikten sonra, kelimeler öğretilir. Hece ve harflerin öğrenilmesiyle yeni kelime öğretilmesine geçilir.⁷²

Yukarda değindiğimiz yöntemlerden başka analiz - sentez yöntemi ve derlemeli yöntem de vardır. Analiz- sentez yöntemi harf ve cümle metodunun olumlu taraflarının birleştirilmesinden oluturulmuştur. Burada cümle metodunun bütünden parçaya ayırma işlemi harfe kadar devam eder, harflerden yeni kelimeler türetilerek yeni cümleler oluşturulur. Derlemeli yöntem ise tüm yöntemlerin olumlu ve olumsuz taraflarının olduğu varsayımından hareket eder. Bu yöntem herhangi bir metoda bağlı kalmadan tüm metodlardan yararlanır. Tüm yöntemlerin olumlu taraflarının alınıp kullanıldığı karma bir yöntemdir.⁷³

Tüm bu yöntemlere baktıktan sonra okuma becerileri ile ilgili olarak okuyucuyla sınıf içinde veya bireysel olarak birçok etkinlik yapılabilir. Özcan Demirel okuma becerileri ile ilgili yapılabilecek etkinlikleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Başlığı verilmiş metnin konusunu kestirme
2. Metne uygun başlık önerme
3. Metinde geçen yeni sözcüklerin anlamını kestirme
4. Metin hakkında genel bilgi sahibi olma
5. Metin hakkında ayrıntılı bilgi edinme
6. Metnin ana ve yardımcı fikirlerini bulma
7. Metinle ilgili bilgileri transfer etme
8. Metnin özetini çıkarma⁷⁴

1.5.2.2. Okuma Çeşitleri

Bu bölümde öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek üzere yapılan okuma çeşitleri ele alınacaktır. Metinler sesli veya sessiz okunur. İki okumanın amacı da farklıdır. Bunlara kısaca değinelim.

⁷² el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, 68.

⁷³ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 88.

⁷⁴ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 110.

1.5.2.2.1. Sesli okuma

Genellikle eğitim öğretimin tamamında kullanılan bir yöntem olan sesli okumanın amacı, metni doğru okuma alışkanlığı kazandırmaktır.⁷⁵ Bu tür okuma yapılırken genellikle telaffuz, vurgu ve tonlamaya dikkat edildiğinden metin anlama oranı düşüktür. Aynı zamanda metin seslendirildiği için okuma hızı da düşüktür. Her ne kadar anlama oranı düşük olsa da bu anlamamanın tamamen gözardı edilebileceği ve okumanın mekanik tarafının daha önemli olduğu anlamına gelmez.⁷⁶

Sesli okuma yapmada öğretmenin hedefleri şunlardır:

1. Öğrencinin telaffuzunu değerlendirir, hatası varsa düzeltir.
2. Öğrencinin kelime yanlışları, cümle vurguları değerlendirilir ve düzeltilir.
3. Öğrencinin cümle tonlamalarını değerlendirir ve hata varsa düzeltir.
4. Öğrencinin noktalama ve soru işaretlerindeki dikkati değerlendirilir ve düzeltilir.
6. Öğrenciye topluluk karşısında konuşma alışkanlığı kazandırır.⁷⁷

1.5.2.2.2. Sessiz okuma

Sessiz okuma, sesli okumadan sonra kazanılan bir okuma alışkanlığıdır. Bu okuma türünde telaffuz, vurgu ve tonlamaya dikkat etmeden, okuduğunu anlama, metin kavrama ve hız yüksek seviyededir. Sessiz okumada öğrencilerin, mırıldanma, sallanma, içinden seslendirme gibi olumsuz alışkanlıkları tespit edilerek, uyarılıp bu alışkanlıklarından kurtulmaları sağlanmalıdır. Okumanın göz atarak okuma, gözden geçirme, serbest okuma, çalışmak için okuma ve dikkatli okuma gibi çeşitleri vardır ⁷⁸

1.5.3. Yazma becerisi

Yazı sesin doğru telaffuzu harflerin semboller ile elin otomatik kas hareketleri arasında kurulan güçlü ilişki ile kazanılan duyu organlarının ortak melekesi sayılır. Yazı iletişime konu olan herhangi bir istek, ileti veya düşüncenin yazı sembolü olan harflerle anlatılmasıdır. Bir

⁷⁵ Yusuf Çotuksöken, *Uygulamalı Türkçe Yazılı ve Sözlü Anlatım*, (İstanbul, Papatya Yayınları., 2013), 44.

⁷⁶ Demirtaş, "el-Arabiyyetu Beyne Yedeyk ve silsiletu'l-lisan'ın Dört Temel Dil Becerisi Yönünden Karşılaştırılması", 57.

⁷⁷ el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, 72.

⁷⁸ Demirtaş, "el-Arabiyyetu Beyne Yedeyk ve silsiletu'l-lisan'ın Dört Temel Dil Becerisi Yönünden Karşılaştırılması", 57-59.

başka ifadeyle yazı konuşarak dil ile ifade edilen maksat ve anlamların özel yazı sembolleriyle şekillendirilmiş biçimi olan görsel bir dil etkinliği ve iletişim becerisidir.⁷⁹

Okuma ve dinleme becerileriyle doğrudan alakalı olan yazma becerisi, işitme, görme ve el kaslarının koordinasyonunda ortaya çıkan bir melekedir. Dört temel dil becerilerinin sonuncusu olan yazma becerisi, gelişmesi diğer dil becerilerinin gelişmişliğine bağlıdır. Yazılı iletişim dinleme, konuşma ve okuma becerileri ile iletilen anlamların yazılı sembollerle dönüştürülmesidir.⁸⁰

Yazı yazma genel anlamda bir araçtır; yeni kelimelerin not alınması, dilbilgisi kurallarının öğrenilmesi, dinleme okuma gibi etkinliklerin yapılması ve temel etkinlikler yazma araçlarından birkaçıdır. Yazı yazmak bazen asıl amaç olabilir; harfleri yazmak, noktalama işaretlerini öğrenmek, büyük düşünüldüğünde ise içerik ve yazının organizasyonuna önem verme bunlardan birkaçıdır.⁸¹

1.5.3.1. Yazının Önemi

Yazmanın önemine gelince kültür ve medeniyetin ve insanlık tarihinin kaybolmaktan ancak yazıyla korunduğu ve insanoğlunun ürettiği her türlü aklın ürünü olan şeylerden faydalanma ve sonraki nesillere aktarmak ancak yazı ile gerçekleşmektedir. Arapça dil becerilerini pekiştirme açısından yazı yazma; öğrencinin daha önce öğrendiği dil becerilerini geliştirirken diğer yandan da öğrencinin kazanacağı becerilere hazırladığı bir gerçektir. Arapça yazı yazma diğer dillerdeki ile benzer özellikler gösterse de kendine has bir özelliği vardır. Arapça yazı öğretimi kolaydan zora doğru ilerleyen kademeli bir şekilde yapılmalıdır. Arap harflerinin yazılış biçimi ustalık ve beceri gerektirir. Arapçada bazı harflerin telaffuzu birbirine benzediğinden, yazı yazarken dikkat etmek gerekir.⁸²

Yazı öğretiminin hedefi ise Arap harflerinin doğru, açık şekilde ve kelime içindeki yazılış kurallarına uygun olarak yazma olarak belirlenmektedir. Yakın hedef olarak kendisi ile ilgili bilgileri yazması beklenirken, uzak hedefte ise günlük hayatla ilgili duygu ve düşüncelerini, sözlü ifadeleri yazıya geçirebilme gibi hedefler vardır. Bunların yanında düşünceleri mantıklı sıralamak, paragraf oluşturma, yazıyı bölümleyebilme ve sınıflandırma, okunan metne başlık bulabilme, ana düşüncüyü metne hâkim kılma gibi hedefler vardır.⁸³

Yazının ayrıntılarına vakıf olma, edebi türleri formatına uygun olarak yazma, hikâye, roman ve deneme türü gibi yazılar yazmaya teşvik etmek ve yazdırmak, edebi türleri eleştirebilmek,

⁷⁹ İ Usta, "Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretimine Katkıları" 5/2 317-326.

⁸⁰ Hengirmen, *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, 48.

⁸¹ Mehmet Ali Kılavuz Araz, Selahattin Demirci, Murat Demir, *İlköğretim 6 Arapça Öğretmen Kılavuzu*, (Ankara, Başak Mat., 2016), 14.

⁸² Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 69.

⁸³ Şerif Aktaş, Osman Gündüz, *Yazılı ve Sözlü Anlatım – Kompozisyon Sanatı*, (Ankara, Akçağ Yay., 2004), 98.

yazı yazmak için gerekli olan bilgi toplama yöntemlerini öğretmek, toplanan bilgileri analiz ve sentez yaparak yeni yazı ortaya koymak hedeflenmelidir. Düşünceleri tam olarak karşılayan kelime, deyim, özdeyiş ve atasözlerini yerli yerinde kullanmak, duyguları cümlelere yansıtırken noktalama ve imla kurallarını uygulamak ta bir diğer hedeftir. Ana dilde yapılan kompozisyon çalışmalarının teşvik edilerek, ilerleyen zamanlarda öğrencilere yabancı dil üzerinde de deneme yaptırmak onları bu konuda teşvik etmek önemlidir.⁸⁴

Tüm bunların yanında yazdığımızı doğru anlama hedefi hiçbir surette ikinci planda olmamalıdır. Ayrıca harfleri ve kelimeleri doğru yazma, düşünceleri doğru ifade etme, uygun kelime ve cümleler kullanarak yazıya aktarma, tüm bunlar yapılırken anlam bütünlüğünü bozmama ve noktalama işaretleri gibi genel kurallara uyma hedeflenmelidir.⁸⁵

Öğrenciyi yazı yazma konusunda teşvik etmek için şunlar yapılabilir;

1. Yazı yazma konusunda öğrencinin kendine güvenmesi gerektiği düşüncesi aşılmalıdır.
2. Yeterli çabayla herkesin güzel yazılar yazabileceği inandırılmalı ve aşılmalıdır.
3. Yazı yazarken fikirlerini doğal, içten, samimi bir şekilde ifade etmeleri sağlanmalıdır.
4. Fikirlerin doğuşuna teşvik edilmeli ve soyuttan somuta dönüştürülmesi sağlanmalıdır.⁸⁶

1.5.3.2. Yazma Yöntem ve Teknikleri

Yazı yazma çalışmaları birçok yöntemden oluşmaktadır. Bu yöntemlere kısaca değinmeden yazı yazma çalışmalarının diğer becerilerle bağlantılı olduğunu bilerek hareket etmek gerekir. Yazı yazma çalışmaları dinleme, okuma, anlama, gözlem yapma, geçmiş yaşantıların deneyimleri ile yakından alakalıdır. Yazı yazarken olumlu ifadeler kullanılmalı, okuyucuyu usandıracak gereksiz uzatmalardan kaçınılmalıdır. Kısa cümle ve paragraflar kullanılmalı. Süslü kelimeler yerine doğal dil kullanılmalı. Ayrıca söylemek istediğimiz şeyi açık ve anlaşılır bir dille ifade etmek gerekir.

1.5.3.2.1. Serbest yazma

Öğrencilerin bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini yazarak ifade güçlerini ve yazılı anlatım becerilerini artırmak için yapılan bir çalışmadır. Öğrenci serbest yazmada istediği konu hakkında istediği türde yazma çalışması yapabilir. Buradaki amaç herhangi bir hazırlık yapmadan öğrencilerin yazma çalışması yaparak serbest yazmada bağımsız olmasını

⁸⁴ Candemir Doğan, *Arapça Öğrenim ve öğretim Metodu*, (Ankara: Ensar Neşriyat, 2012), 171-173.

⁸⁵ Usta, "Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretimine Katkıları" 5/2 317-326.

⁸⁶ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 70.

sağlamaktır. Serbest yazma çalışmaları etkinliği sınıf dışında da uygulanabilir. Öğrenciler sınıf dışında yazdıklarını arkadaşlarıyla paylaşabilirler.⁸⁷

1.5.3.2.2. Kontrollü yazma

Öğretmenin gözetiminde yapılan bir yazı çalışmasıdır. *“Kelimelerin, cümle yapılarının ve ifade kalıplarının Türkçenin kurallarına uygun bir şekilde yazılmasıdır. Kelime, cümle ve paragraf düzeyinde yapılan kontrollü yazma çalışmaları, öğrencilerin seviyeleri dikkate alınarak cümle ve paragraf düzeyinde ele alınmıştır.”*⁸⁸ Dil bilgisi çalışmalarını da pekiştirmeye yönelik olan bu yöntem farklı şekillerde uygulanabilir. Birçok bilgi, deneyim ve birikime sahip olan öğrenciye bunları doğru şekilde yazma olanağı verilir. Demirel kontrollü yazma etkinliğinin aşamalarını aşağıdaki gibi tanımlamıştır;

1. Öğrencilere örnek bir parça verilir. Öğrenciler parçada geçen anahtar sözcüklerden yeni bir metin oluştururlar.
2. Paragrafın cümlelerin yerleri değiştirilir. Öğrenciler, duygu ve düşüncenin sırasına göre cümleleri yeniden bir araya getirerek paragrafı yeniden meydana getirir.
3. Bir konuda sınıfta hazırlanan sorulara verilen cevapları bütünlük içinde yeni paragraflar haline getirirler. Öğrenciler, istedikleri zaman yazabilecekleri gibi yeterli bilgi sahibi olduğunda da yazabilirler.⁸⁹

1.5.3.2.3. Güdümlü yazma

Öğretmen tarafından belli bir konu hakkında öğrenciler bilgilendirilir. Konu çeşitli yönleriyle sınıf ortamında tartışılıp değerlendirilir. Öğrencilerin belirlenen bir konu hakkında bilgi, duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etmek için yapılır.⁹⁰

Güdümlü yazma etkinlikleri dikte alıştırması olarak bilinir. Dikte alıştırması yaparken;

1. Metin önce normal hızda okunur; öğrenciler dinler.
2. Metin ikinci kez anlamlı sözcük gruplarıyla okunur ve öğrencilerin yazmaları istenir.
3. Metin son kez okunur ve öğrencilerden kontrol etmeleri istenir.

⁸⁷ Mehralı Calp, *Serbest ve Yaratıcı Yazma Tekniğine Göre Oluşturulan Kompozisyonların Yazılı Anlatımın Niteliği ve Puanlama Tekniği Açısından Karşılaştırılması*. Turkish Studies, 8/9, (2013):879-898.

⁸⁸ Mehmet Hekim, “Kontrollü Yazma Tekniği” Erişim Tarihi: 07 Mart 2021. <http://www.mehmethelim.com/turkce-yontem-ve-teknikler-ogrenme-alani-yazma>

⁸⁹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 118.

⁹⁰ Mehmet Hekim, “Güdümlü Yazma Tekniği” Erişim Tarihi 07 Mart 2021. <http://www.mehmethelim.com/turkce-yontem-ve-teknikler-ogrenme-alani-yazma>.

4. Kontrol ve düzeltme işaretleri öğrenciler arasında yapılacaksa doğru metin tahtaya yazılır veya yansıdan yansıtılır.⁹¹

Anadilde yapılan yazı çalışmaları aynen veya kısmen değiştirilerek yabancı dil öğretiminde kullanılabilir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir

1.5.3.2.4. Not alma

Öğrencilerin okuduğu veya dinlediği metnin önemli noktalarını seçmeleri bilgi ve düşüncelerini tasnif etmelerini ve öğrencilere disiplinli çalışma alışkanlığı kazanmaları konusunda yardımcı olmak için yapılan yazı çalışmasıdır. Not almanın öncelikli amacı hatırlamaktır. Not alırken ayrıntılara girmeden, elde edilen bilgilerin özgün ifadelerle yazılması gerektiği konusunda bilgi verilir. Öğrenciler bir metni okurken ve ya dinleme ve izleme esnasında önemli noktaları not almaları önemlidir.⁹²

1.5.3.2.5. Özet çıkarma

Okuduğunu anlamanın en önemli göstergesi özet yapabilmektir. Özetleme, uzun bir metni anlamlı bir şekilde kısaltma işlemidir. Kısaltma yapılırken metindeki temel hedef, ana düşünce ve önemli bilgiler barındırılmalıdır. Özetleme, öğrencinin öğrendiklerini düşünmesine, mantıklı ve anlaşılabilir bir tarzda kendi kelimeleriyle yeniden ifade etmesidir.

Özet kısa ve öz olmalı, öğrenciye çalışma kolaylığı sağlamalı, tekrar barındırmamalıdır. Özet çıkarılacak metin dikkatlice okunur ve metnin içeriğiyle ilgili sorular sorular sorulur. Metinde geçen paragrafları inceledikten sonra vurgulanan fikirler saptanır. Metinde geçen önemli yerler kısaltılır, ana fikri destekleyen düşünce cümleleri kullanılabilir. Özet bitirildikten sonra özeti okuyup gözden geçirilmeli, metin ile özeti tutarlılığı kontrol edilmelidir.⁹³

1.5.3.2.6. Boşluk doldurma

Boşluk doldurma; bilginin yeniden üretilerek daha ziyade test amaçlı kullanılan bir yöntemdir. “Öğrencilerin anladıklarını kısa ve öz bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmek, onlara bilinçli ve düzenli çalışma alışkanlığı kazandırmak.”⁹⁴

⁹¹ Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*. 62.

⁹² MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8, sınıflar) Öğretim Programı*, 70-72.

⁹³ Ankara Üniversitesi, “Özet Yazma” Erişim Tarihi 11.02.2022

<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=136815>

⁹⁴ Mehmet Temizkan. “İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Yazma Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme” *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, C.2 Sayı:5 (2013):100.

Öğrencilerin okuduklarına dönük hazırlanan bu etkinlikte, metinde cümleler hâlinde boşluk bırakılır; öğrenciler boşlukları parçaya uygun sözcüklerle doldurur.

1.5.3.2.7. Kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma

Öğretmen ilk önce kelime, kavram, atasözü ve deyimlerden oluşan bir havuz oluşturmalıdır. Bu havuzdan seçilen kelimeler tahtaya veya kâğıda yazılır. Öğrenciler bu kelime, kavram atasözü ve deyimler hakkında düşünür. Öğrenciler seçtiği kelimeler ile konuya bağlı kalarak uygun olanlarını yazılarında kullanır. Öğrencilerin bildiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri yazında kullanarak pekiştirmek ve söz varlıklarını zenginleştirme amacı taşımaktadır.⁹⁵

1.5.3.2.8. Yaratıcı yazma

Yaratıcı yazma hayal gücü, gözlem, çevreye yönelik algılar ve geçmiş yaşantılardan elde edinilen deneyimlerin sonucunda oluşturulan yapıtlardır. Konu ve yazılı anlatım türü öğrenciler tarafından seçilebileceği gibi öğretmenin belirlediği yazma etkinliği de yapılabilir. Dili yaratıcı olarak kullanmak; kelimeler, cümle yapıları, deyim gibi dilin tüm özelliklerinin farkında olarak etkili ve özgün eserler ortaya koyma bakımından önemlidir. Öğrenciler deneyim, düşünce ve hayallerini de işin içine katarak yazarlar. Böylece öğrencilerin yazma yeteneklerini geliştirir.⁹⁶

1.5.3.2.9. Metin tamamlama

Metin tamamlama daha çok hikâye ve öykü tamamlama gibi edebi türlerde ortaya çıkan bir etkinliktir. Öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal gücünü zenginleştirmek ve düşünme becerilerini geliştirme amacı taşımaktadır. Hikâye veya öykünün bazı bölümleri verilir. Bu etkinlikler bazen hikâyenin başlığını yazma, giriş, gelişme veya sonuç bölümünü tamamlama şeklinde olabilir. Öğrencilerden okuduklarına uygun olarak duygu, düşünce veya olayların akışını bozmadan metni tamamlamaları istenir.⁹⁷

⁹⁵ Sevim İNAL, "Beynin Algılama Süreci, Yazma ve Kümeleme Stratejisi". Doğu Üniversitesi Dergisi, C. 9, Sayı:1, (2008): 57.

⁹⁶ Mehmet Temizkan, "Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi," *Türklük Bilimi Araştırmaları* Sayı:127, 2010: 628.

⁹⁷ Keziban Kibar, *Minyatür Uygulamalarında Öykü Tamamlama Tekniğinin öğrenci Yaratıcılığına Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde, 2014), 22-33.

1.5.3.2.10. Bir metni kendi kelimeleriyle yeniden oluşturma

Öğrencilerin kendilerine özgü ifade şekillerini ve üslûplarını geliştirme amacıyla yapılan bir çalışmadır. Öğrencilere düşünceye veya olaya dayalı bir metin verilerek okutulur, dinletilir. Metindeki düşünce ve olayları kavrayan öğrenciler “Ben olsaydım nasıl yazardım?” düşüncesinden hareketle metni kendi ifadeleriyle yeniden kurgularlar.⁹⁸

1.5.3.2.11. Bir metinden hareketle yeni bir metin oluşturma

Öğrencilerin hangi türde yazma becerilerinin olduğunu belirleyerek yaratıcılıklarını o yönde iletmeye çalışmak için yapılan bir çalışmadır. Öğrencilere hikâye, şiir, gazete, fıkra, deneme gibi bir metin verilerek okutulur. Öğrenciler bu metinden hareketle, metinde geçen duygu, düşünce, olayları geliştirip, yeteneklerini de kullanarak başka bir türde yeni bir metin oluştururlar.⁹⁹

1.5.3.2.12. Duyulardan hareketle yazma

Öğrencilerin algılarını ve dikkatlerini geliştirmek için duyuları harekete geçirecek etkinlikler yapılır. Örneğin, öğrencilere bir film sahnesi izletilerek kendilerinde uyandırdığı düşünceleri yazmaları istenir. Sınıfa getirilen bir fotoğraf veya öğrencilerin çizmiş olduğu resim hakkında tartışılır. Tartışma bittikten sonra öğrencilerden resimle ilgili fikir ve izlenimlerini yazmaları istenir.¹⁰⁰

1.5.3.2.13. Grup olarak yazma

Öğrencilerin çevreleriyle iletişim halinde olmalarını, iş birliği yapmalarını ve etkileşimde bulunarak grup bilinci edinmelerini sağlamak, kişisel gelişimlerine yardımcı olmak için yapılan yazı çalışmalarıdır. Öğretmen sınıfı bir kaç küçük gruba ayırarak her gruba farklı bir yazma konusu verir. Grubun her bir üyesi konunun farklı bir yönünü ele alarak yazar. Gruplar konu hakkında yazdıklarını birleştirerek mantık, dil ve anlatım yönünden özgün bir metin hâline getirirler.¹⁰¹

⁹⁸ MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8, sınıflar) Öğretim Programı*, 70-72.

⁹⁹ Tazegül Demir Atalay .”Yazma Becerisi Açısından Örnek Bir Kitap İncelemesi”, *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı 2015: 755.

¹⁰⁰ Temizkan. *“İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Yazma Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme”*, 100.

¹⁰¹ Temizkan. *“İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Yazma Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme”*, 100.

1.5.3.2.14. Tümevarım

Öğrencilerin parçadan bütüne ulaşarak, akıl yürütme, sınıflama yapma ve bilimsel düşünme becerilerini iletirmek için yapılan yazma çalışmalarıdır. Bu yöntem çeşitli şekillerde uygulanabilir. Örneğin bir konu seçilerek sınıf küçük gruplara bölünür. Her grup, konunun farklı bir yönünü ele alır. Konu hakkındaki değişik bakış açıları sınıflanır ve bu sınıflamadan yola çıkılarak genel bir hükme varılır. Bir şairin şiirlerinden tüm gruplara bir bölüm verilir. Grup üyeleri şiirleri incelerler ve o şiirle ilgili olarak fikirlerini yazarlar. Son olarak yazılanlar sınıfta seslendirilerek, şairin şiirleri hakkında genel bir hükme varılır.¹⁰²

1.5.3.2.15. Tümdengelim

Öğrencilerin, bütünden parçaya ulaşarak kanıtlama, problem çözme, eleştiri becerilerini iletirmek için yapılan yazma çalışmalarıdır. Belirlenen bir konu üzerinde öğrencilere genel bir yargı verilir. Verilen bu yargı sınıf içerisinde tartışılır. Her grup konunun özel bir tarafını genel yargıya uygunluğu yönünden ele alır. Gerekli araştırma ve inceleme yapıldıktan sonra elde ettikleri sonuçları metin hâline getirirler. Öğrenciler en son sınıfta araştırmanın sonuç ve değerlendirmesini yaparlar.¹⁰³

1.5.3.2.16. Eleştirel yazma

Bireylerin olay ve durumlara tarafsız bakma, fikir ve çözüm üretme veya yorum yapma yeteneklerini geliştirmek için yapılan çalışmalardır. Belirlenen bir olay veya düşünce, sınıf ortamında ele alınarak tartışılır. Öğrenciler, konunun etrafında geliştirdikleri düşüncelerini olumlu veya olumsuz yönleriyle ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirirler.¹⁰⁴

Bu bölümde verilen yazı çalışmaları anadilde yapılan yazı çalışmalarıdır. Bu çalışmalar Arapçaya uyarlanarak Arapça öğretiminde aynen veya değiştirilerek kullanılabilir.

1.5.3.3. Arapça Yazı Yazma Becerisi

Ana dilde yapılan yazı çalışmalarının yanında Arap dilinin yapısal özelliklerinden kaynaklanan birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Arapça öğrenmeye başlayan Türk öğrenciler yeni bir alfabe ile tanışmakta, bu alfabe Türkçenin tersine sağdan sola yazılmaktadır. Bu da öğrencilerin öğrenme alışkanlıklarını zorlamaktadır. Ayrıca Arap

¹⁰² Mehmet Hekim, "Eleştirel Yazma" Erişim Tarihi 16.02.2022

<http://www.mehmethelim.com/turkce-yontem-ve-teknikler-ogrenme-alani-yazma>.

¹⁰³ Calp, Mehrali; Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi, (Konya: Eğitim Kitabevi, 2005), 253.

¹⁰⁴ Tekin. Musa Tarık, Topçuoğlu Ünal. Fulya, "Eleştirel Yazmaya İlişkin Türkçe Öğretmeni Adaylarının Metaforik Algıları", Turkish Studies, C. 8, Sayı:13 2013:1597.

alfabesinin yazı karakteri bizim kullandığımız alfabeden tamamen farklıdır. Yine Arap alfabesinin içinde birbirine ses ve şekil yönünden benzeyen harfler bulunmakta bu da öğrencinin öğrenmesini ve dili anlamasını zorlaştırmaktadır. Arapça yazmaya başlayan öğrencilerin şu becerileri kazanmış olmaları gerekir;

1. Öğrenci Arapça tüm harfleri ses ve sembolleriyle ayırt edebilmelidir.
2. Öğrenci duyduğu harflerin seslerini tanımalıdır.
3. Öğrenci yazacağı tüm sesleri doğru telaffuz etmelidir.
4. Öğrenci duyduğu seslerin harflerini yazmalıdır.¹⁰⁵

Yabancı dil öğrenen Arapça öğrencisinin kazanması gereken hedefler:

1. Arap harflerini doğru, açık bir şekilde yazıya çevirme ve yazılış kurallarına uygun yazabilmek.
2. Öğrenci öğrendiği sözcüklerle düşüncelerini mantıklı bir şekilde sıralayabilmeli.
3. Konularına göre yazıyı bölümlemek ve sınıflamak.
4. Yazıya ana başlık ve alt bölümlere yan başlık koyabilmek.
5. Fikirlerini açarak metin içinde yaymak ve geliştirmek.
6. Ana düşünce ve iletilmek istenen mesajları metinde verebilmek.
7. Düşünceleri aktarırken kelime, deyim ve atasözlerinden yararlanabilmek.
8. Metinde yazım ve noktalama işaretlerini kullanmak.¹⁰⁶

1.5.3.4. Yazı ve imlanın Geliştirilmesi

İmla bir şeyi doldurma anlamına gelmektedir. Terim olarak ise konuşanın söylemesi ve duyanın yazması anlamına gelir. Kelime ve cümleler yazılırken isim ve fiillerdeki sahih ve illetli harflerin seslerinin doğru yazılmasıdır. Arap dilinde her harfin kendini yansıtan bir ses özelliğinin olması, başta, sonda ve ortada sesin kısmen değişmesi, kendinden önceki sesteki çok etkilenmesi Türk öğrencilerin öğrenimlerini zorlaştırmaktadır. Yine Türkçede olmayan hareke ve med gibi yapılar ile i'rap da öğrencinin kafasını karıştırmakta ve öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Yukarıda saydığımız tüm bu zorlukların üstesinden gelindiğinde yazı yazmak dil öğrenenler için kolay olacaktır.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Candemir Doğan, *Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri*, (Ankara: Ensar Neşriyat, 1989), 188.

¹⁰⁶ Aktaş, Gündüz, *Yazılı ve Sözlü Anlatım – Kompozisyon Sanatı*, 98.

¹⁰⁷ el-Huli *Arapça Öğretim Metotları*, 80-87.

Arapçada imlanın hedefi şunlardır;

1. Arapça öğrenenler önce harf ve kelimelere bakarak sonra bakmadan doğru bir şekilde yazabilmeli. İmlada Türk öğrenciler en çok hareke ve sukunlarda yanlışlık yapmaktadır. Örneğin (كُتِبَ) ketebe, (كُتِبَ) kütibe ve (كُتِبَ) kitâbun kelimelerindeki harekelerin yanlışlarını düzeltmek.
2. Benzer harfleri karıştırmadan yazmak. Örnek olarak ض-ص-ذ gibi harfleri karıştırmadan doğru şekilde yazmak.
3. Kanwa ve أولئك kelimelerinde olduğu gibi harflerin ses ve yazılışı arasındaki farktan dolayı yanlış yazmamak. Bu kelimelerdeki vav ve elif harfleri zaidir.
4. Metinde anlama ve anlatılmak istenenler arasında ilişkileri çözmek.
5. Genel kültür ve dünya görüşünü geliştirmek.
6. Arapça ile imla arasındaki ilişkiyi kavrayabilmek.
7. Sözlü ve yazılı anlatımı güzelleştirmek.
8. Kompozisyon yazma özelliği kazandırmak.¹⁰⁸

1.5.4. Konuşma becerisi

Konuşma; duygu ve düşüncelerin sözcüklerle aktarılması, zihinsel yapı, süreç ve işlemlerin açığa çıkması olarak tanımlanmaktadır. İnsanlar konuşma aracılığıyla duygu, düşünce ve hissettiklerini başkalarına ifade etmektedir.¹⁰⁹

Konuşma zihinde başlayan ve sözlere doğru uzanan bir süreçtir.¹¹⁰ Bu süreçte duygu, düşünce, beyin, konuşma organları ve sesler yer almakta bir dizi karmaşık işlem yapılmaktadır. Konuşma eyleminde genel olarak bilgi ve bilinç vardır.¹¹¹ Kısaca konuşma sırasındaki düşünceler seslerle ifade edilmektedir. Konuşma basit bir seslendirme işlemi değildir; seslendirme işleminden önce birtakım zihinsel faaliyetlerin yapıldığından konuşmaya sesli düşünme de denilmektedir. Konuşma dinleyici, konu, ortam ve konuşmacı gibi dört tane unsurdan oluşur. Konuşma bir insanın diğer insanlarla dil yoluyla kurduğu iletişimin bir esasını oluşturan, duygu ve düşünce alışverişidir. Konuşma sözel iletişimde

¹⁰⁸ Polat, *Arapça Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*, 76.

¹⁰⁹ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi* 8.baskı, (Ankara: Pagem yay., 2014):102.

¹¹⁰ Bilginer Onan, *Divanı Lügati't Türk'ün dil öğretim yöntemleri ve dünya filolojisine katkıları bakımından bir değerlendirmesi*, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, : 425-445.

¹¹¹ Walter Porzig, *Dil Denen Mucize*, çev. Vural Ülkü, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1995), 121.

dinleyici ve konuşmacı arasında iki yönlü bir faaliyettir. Yapılan bir araştırmaya göre, bireyler bir günün %30'unu konuşarak geçirmektedir.¹¹²

Yabancı dil öğrenen birey ilk aşamada dinler, algılar ve daha sonra kendini ifade etmek üzere konuşmaya başlar. Bundan dolayıdır ki yabancı dil öğretiminde geliştirilmesi istenilen en önemli becerilerden birisi de konuşma becerisidir.¹¹³

Konuşma ile ilgili öğrencilerin öğrenme alanı ve kazanımlarını şunlardır;

1. Sesleri, kelimeleri ve cümleleri doğru şekilde telaffuz edebilir.
2. Günlük yaşamdaki uygun ifade ve kalıpları konuşmasına yansıtır.
3. Düzeyine uygun olan kelimeleri kullanarak, kendisine yöneltilen sorulara cevap verir.
4. Konuşmalarında duygu, istek ve ihtiyaçlarını iletişime girilen kişiye rahat bir şekilde ifade edebilir.
5. Seviyesine göre isim, sıfat tamlamalarını, bağlaçları, zaman ve sayı vb. ifadeleri kullanır.
6. Okuduğu diyalog ve metinlerle ilgili sorular sorar ve bunlarla ilgili kendisine sorulan sorulara cevap verir.
7. İleri seviyede, öğrendiği dilin jest ve mimiklerine hâkim olarak bunları gerekli yerlerde kullanır.
8. Yüksek seviye aşamasında anadiline yakın konuşmalar yapıp, konferans verebilir.¹¹⁴

1.5.4.1. Konuşma Türleri

Bu bölümde konuşma türlerini ele alacağız. İnsanlar arasında iletişimin büyük çoğunluğunun gerçekleştiği konuşma türleri şunlardır.

1.5.4.1.1. Gündümlü konuşma

Belirli bir konu ile ilgili duygu ve düşüncelerin etkili bir biçimde aktarılmasını sağlamak için yapılan konuşmadır. Konu belirlenir ve konu ile ilgili beyin fırtınası yapılır. Dinleyiciler konu ile ilgili duygu ve düşüncelerini ifade eder.¹¹⁵

¹¹² Tony Buzan, *Aklını En İyi Şekilde Kullan*, Arion Yayınları, İstanbul, 2001, s. 97

¹¹³ Cenani İşçi, *"Türkçenin Yabancı dil olarak öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit ders kitabının dört temel dil becerisi ve kültür açısından incelenmesi"*. (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 18.

¹¹⁴ Mehmet Ali Kılavuz Araz, Selahattin Demirci, Murat Demir, *İlköğretim 6 Arapça Öğretmen Kılavuzu*, (Ankara: Başak Mat.,2016), 4.

¹¹⁵ Şuayip Hatip, "Gündümlü Konuşma" Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2021
<https://www.onlineturkcelestest.com/konusma-nedir-konusma-yontem-ve-teknikleri-nelerdir/>

1.5.4.1.2. İkna etme

İkna etme konuşmacının fikirlerini dinleyicilere veya öğrencilere kabul ettirebilmesi amacıyla yapılan konuşmadır. Delillerle desteklenen fikirler ses ve beden dilinden de faydalanılarak anlatılır. İkna etmenin beş temel ilkesi şunlardır; duruma olumlu beklentilerle yaklaşın. İtirazları önceden tahmin edip seslendirin. Bütün noktaları tek tek numaralandırıp belgeleyin. Dinleyicilerin ihtiyaçlarına yanıt verin ve onların dilini konuşun. Onları fikirlerinizi denemeye esinlendirin.¹¹⁶

1.5.4.1.3. Eleştirel konuşma

Eleştirel konuşma türünde bir konuyu hem olumlu hem de olumsuz yönleri ile tarafsız bir bakış açısıyla dinleyicilere sunmak, değerlendirmektir. Konunun olumlu ve olumsuz yönleri bilimsel verilere dayanılarak anlatılır ve yeni çözüm yolları verilir.¹¹⁷

1.5.4.1.4. Tartışma

Bu konuşma türünde konuşmacı kendi düşüncesini savunmak ve karşı düşünceleri çürütmek amacı ile yapar. Öncelikle tartışma konusu belirlenir belirlenen konu dinleyiciler ve jüri önünde tartışılır. Tartışma esnasında konuşanın sözü kesilmez herkes fikirlerini örneklerle ve açıklamalarla savunur. Herkes tartışmaya katılanların amacının gerçeği ortaya çıkarmak olduğunu bildiğinden saygı çerçevesinde hareket eder.¹¹⁸

1.5.4.2.5. Konuşma becerileri öğretiminde dikkat edilecek hususlar

Konuşma direk olarak öğrencinin öğrenmesi üzerine odaklandığından öğrenciyi yavaş yavaş alıştırmak gerekir. Öğrencilerin konuşmaya karşı motivasyonlarını en üst seviyeye çıkarmak için öğretmen rehberlik etmeli ve öğretim etkinliklerinden yararlanmalı, dersi öğrenci merkezli işlemelidir. Öğrenci merkezli öğretim etkinliklerinin hedefi grupta birlikte öğrencinin kendisini rahat hissetmesini sağlamaktır. Ayrıca etkinliğin uygulanışı esnasında hazırlık, konunun aşamaları, öğrencilerin etkinlik süresince hangi rollerde olacağı ve geribildirim alınması önemlidir. Konuşma becerisini geliştirmek amacıyla çeşitli metotlar ve yaklaşımlar ortaya konmuştur. Bu yaklaşımların içinde bilim dünyasında kabul edilen

¹¹⁶ Horn Sam, *Sözlü dövüş sanatı*, çeviren: Zülfü Dicleli, 18. baskı, (İstanbul: Boyner Yay., 1996), 230.

¹¹⁷ Ankara Üniversitesi, "Eleştirel konuşma" Erişim Tarihi 11.02.2022
<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=120505>

¹¹⁸ Özcan Demirel, *Genel Öğretim Yöntemleri*, (Ankara: Usem Yayınları, 1996), 47.

iletişimci yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre “*dilin toplumsal boyutu vardır ve dil boşlukta amaçsız kullanılan bir araç değildir.*”¹¹⁹

İletişimci yaklaşıma göre öğrencinin anadilini öğrenirken yaşamış olduğu ortama benzer bir ortam oluşturmak yani öğretilen yabancı dili ikinci bir anadil gibi öğrencinin bilinçaltına yerleştirmek gerekir.¹²⁰

İletişimsel dil becerilerinde öğrenciler dil öğreniminde kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu alırlar. Öğretmen burada rehber görevi üstlenir, ortamı oluşturur. Ortamı devam ettirmek ise öğrencinin sorumluluğundadır. Yine bu yaklaşıma göre gerekmedikçe anadil kullanılmaz. Öğrenciler hedef dili daha çok duymalı ve kullanmalıdır günlük hayatın içinden seçilecek konular ile öğrencilerin dikkatleri konu üzerine çekilir.¹²¹

1.5.4.3. Konuşma Alıştırmaları

Demirele göre öğretmenlerin konuşma becerilerini geliştirmeye dönük olarak en çok kullandıkları alıştırmalar ve izlenecek sıra şu şekilde belirtilmektedir;

1. Mekanik Alıştırmalar: Öğretmen rnek model ğrenci de bu modelin tekrar edicisi durumundadır. Genellikle tekrara dayanır. Dinleme, tekrar etme şeklindeki tekrar alıştırmaları genelden özele doğru yapılır. Toplu tekrarlar öğrencinin hatalarıyla yüzleşmeden önce bir tecrübe kazanmasını sağlar. Mekanik alıştırmalarla öğrencinin amaç dildeki alışkanlıkları kazanmaya başlar. Mekanik alıştırmalar grubunda tekrar alıştırmalarından sonra en çok yer değiştirme alıştırmaları yapılır. Yer değiştirme alıştırmasında sırayla özneler, nesneler ve son olarak fiiller yer değiştirilir. Çevirme alıştırmaları da mekanik alıştırmalardandır. Olumlu cümle, olumsuz ve soru cümlesine; etken edilgene, dolaylı anlatım ise dolaysız anlatıma çevrilebilir.

2. Anlamalı Alıştırmalar: Dil bilgisini öğretmek için soru cevap tekniği ile yapılan alıştırmalardır. Bu tür alıştırmalar kendiliğinden değil, sınıf içinde düşünerek ve yeni cümleler kurularak yapılması önemlidir.

3. İletişimsel Alıştırmalar: Bu alıştırmalar dil bilgisini öğrendikten sonra dili kullanmak için yapılır. Bu grupta; hikye anlatma, münazara, iletişimsel oyunlar, diyaloglar, hazırlıksız konuşma (doğaçlama), rol yapma gibi alıştırmalara yer verilebilir.¹²²

¹¹⁹ zcan Demirel, *Yabancı Dil ğretimi ve Sorunları*, (Ankara: Ted Yayınları, 1983), 56.

¹²⁰ Mehmet Nuri Gömleksiz, “*Yabancı Dil ğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu*”, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 5, sayı: 1, (2000): 259.

¹²¹ Figen Kervankaya, *İmam Hatip Liselerinde Arapça ğretimi zerine Bir Değerlendirme*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, I, (2014):125-131.

¹²² zcan Demirel, *Yabancı Dil ğretimi: İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. (Ankara: USEM Yayınları, 1993), 113.

2. BÖLÜM

AÇIK ÖĞRETİM ARAPÇA DERS KİTAPLARININ TEMEL DİL BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Açık Öğretim Fakültesi Arapça ders kitaplarının temel dil becerileri esas olmak üzere kitapların fiziksel özellikleri, baskı kalitesi, şekil, resim ve tablo gibi görsel özelliklerini ele alacağız. Bunun yanında kitapların temel dil becerilerinin oranları araştırılarak grafik ve tablo haline dönüştürülerek yorumlanacaktır. Ayrıca kitaptaki temel dil becerilerinden örnekler verilerek, öğrencilerin öğrenim düzeyine uygunluğu, metinlerin yeterliliği gibi özelliklere değinilecektir. Bunun birlikte kitapların hedef dili ve kültürü yansıtmaya, atasözü, kalıp ifadeler ve kelime hazinesi gibi içeriğe yönelik inceleme ve değerlendirme yapılacaktır.

2.1. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça I Kitabının 2017 Baskısı

Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça I kitabı 2017 yılında, eski Arapça I kitabının ağır dil bilgisi konularından ve metine dayalı yapısından kurtarmak üzere Rahmi ER ve Derya ADALAR SUBAŞI tarafından kaleme alınmıştır. Arapça I kitabı hiç Arapça bilmeyenler için tasarlanmıştır. Kitap temel dil becerilerinin hepsini barındırmaktadır. İncelemiş olduğumuz Arapça I kitabı 275 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayısı yüksek okul öğrencilerin öğrenim düzeyine ve hazır bulunuşluluklarına göre uygundur. Bu da bize göre; yüksek okul 1. sınıf öğrencilerin alması gereken temel dil becerileri ve gramer bilgisi için yeterlidir.

İncelemiş olduğumuz Arapça I kitabı 10 bölümden oluşmakta, bölümlerde alt konulara ayrılmaktadır. Konuların dağılımı gramer ağırlıklıdır.

2.1.1. Yabancı dil ders kitabında bulunması gereken özellikler

Yabancı dil öğretiminde kitabın kuşkusuz çok büyük bir rolü ve önemi vardır. Özellikle öğrenciler için kitabın ilgi çekici olması yabancı dili sevmesinde ve öğrenmesinde neredeyse yabancı dili veren öğretmen kadar etkilidir.

Yabancı dil ders kitapları eğitimin vazgeçilmez bir parçası olarak eğitim ve öğretim süreçlerinin planlanmasında dünyadaki öğretilerin yüzde ellisinden fazlası tarafından aktif bir şekilde kullanılmaktadır. *“Ders kitapları ekonomik olması, öğrenmeyi bireyselleştirmesi, birbirini izleyen ünitelerden oluşması, öğrencilerin konuya güdülenmesi ve öğretmenlerin kendine güven duyması gibi birçok konuda eğitime yardımcı olmaktadır.”*¹²³

¹²³ Aymen Mortaç, *Türkiyede Arapça Öğretimi Açısından “Silsiletül Lisan ” Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, 2019), 13.

Ders kitabı öğretmen ve öğrenci için ana kaynak durumundadır. Öğrenci yeni konuya geçmeden önce derse hazırlanması, derste konu işlenirken konuyu takip etmesi, etkinliklerin yapılması, ödev ve tekrar amaçlı kullandıkları yapılan araştırmalar neticesinde ortaya konmuştur.¹²⁴ Ayrıca yabancı dil ders kitapları öğrenciler için gerekli olan yazılı ve sözlü metinler içermesi, öğrenilen dilde pratik yapmak, bireysel olarak yabancı dille çalışmak için imkân tanınması ve sistematik bir kaynak görevi üstlenmesi bakımından önemlidir.¹²⁵ Bununla birlikte yabancı dil ders kitabı öğretim programının etkinliğinde anahtar rol görevi üstlenmekte ve öğretim çıktılarını doğrudan etkilemektedir.¹²⁶

Ders kitaplarının tüm bu olumlu yönlerine rağmen bir takım olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Örneğin ders kitapları özellikle teknoloji içerikli ders kitapları güncelliğini yitirebilir. Öğretmen kaynak olarak sadece ders kitabını kullanırsa diğer kaynakları gözardı edebilir. Kaliteli ders kitabının seçimi zor ve zaman alan bir süreçtir. Ders kitapları bilgiyi temel düzeyde ve yüzeysel olarak verir.¹²⁷

Bir ders kitabı hakkında iyi bir değerlendirme olabilmesi için aşağıdaki önemli noktaları içermesi gerektiği belirtilmektedir:

1. Yöntem ve amaçlar
2. Kitabın yapısı
3. Öğretimin düzenlenmesi ve dayandığı prensipler
4. Öğrenciyi güdüleme
5. Metinler, dil bilgisi ve alıştırmaları
6. Ses bilim ve söz varlığı
7. İletişimsel, sosyal ve durumsal bağlam
18. Kültürel özellikleri¹²⁸

Biz bu çalışmamızda yukardaki noktaları göz önünde bulundurarak Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça kitaplarının temel dil becerileri yönünden değerlendirmesini yapacağız.

¹²⁴ Veli Batdı, *Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerde Okutulan İngilizce Ders Kitabının Etkili Kullanılabilmesi İçin Taşınması Gereken Özelliklere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2010), 16.

¹²⁵ Tom Hutchinson, Eunice Torres, *The Textbooks as an Agent of Change*, *ELT Journal*, 48, 1994: 315-328.

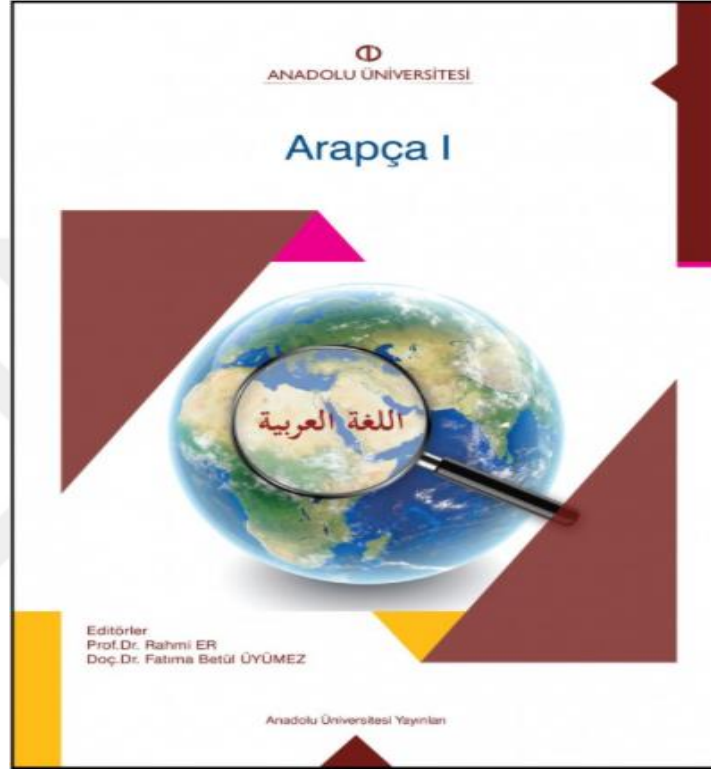
¹²⁶ Güven, *Dokuzuncu Sınıf İngilizce Ders Kitabının Öğretmen ve Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, 117.

¹²⁷ Ulaş Kayapınar, "Coursebook evaluation by english teachers", *Inönü University Journal of the Faculty of Education* 10(1) 2009: 69-78.

¹²⁸ Emin Cihan Üzümlü, "Türkiyede Arapça öğretimi Açısından el-Arabiyye li'naşin Ders Kitabının Değerlendirilmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2002), 45.

2.1.2. Arapça I kitabının görsel fiziksel özellikleri

Açık Öğretim Fakültesi Arapça I yabancı dil ders kitabının fiziksel özelliklerinin değerlendirilmesinde kapak, baskı kalitesi, cilt, şekil, tablo, resim, yazı karakteri, hedef ve içeriğin yanında bölümün kelime listesi incelenmiştir. Açık Öğretim Fakültesi Arapça I ders kitabının kapak sayfası aşağıdaki gibidir.(Resim 2.1.)

Resim 2.1. Arapça I ders kitabı kapağı

Görüntü olarak modern görünümünde ve kabul edilebilir bir yeterliliktedir. Arapça I Kitabının kapak resmi; kitabın içeriğine uygun olup, öğrencilere bunun bir Arapça kitabı olduğunu anlamalarını sağlamaktadır.¹²⁹

Arapça I kitabının kapak baskısının renk kullanımına baktığımızda koyu renklerin ağırlıkta olduğu görülmekte; bu da kitabın ilgi çekiciliğini azaltmaktadır.

İncelemiş olduğumuz Arapça I kitabında sağlam ve kaliteli bir ciltleme yapılması kitabın sonraki yıllarda da kullanılmasına imkân tanımaktadır. Kitabın kapak resminin yeterli olduğu kabul edilse de geliştirilmeye ihtiyaç duyduğu ve Arap kültürünü yansıtan daha gerçekçi tasarımlar kullanılabileceği aşikârdır

¹²⁹ Rahmi Er – Derya Adalar Subaşı, *Arapça I*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.2017).

Kitabın kapağına genel olarak baktığımızda kapağın çoğu yerinin boş olduğu görülmektedir. Bu durum kitabın yetersiz ve özensiz tasarlandığı izlenimini uyandırmaktadır. Her ne kadar kabul edilebilir bir yeterlilikte olsa da kapak resminin Arap kültürünü yansıtan daha gerçekçi bir tasarım yapılarak ilgi çekici hale getirilebilir.

Arapça I ders kitabının baskı kalitesinin iyi olduğu görülmektedir. Ülkemizde yayınlanan diğer yabancı dil kitapları ile kıyaslandığında baskının vasat olduğu söylenebilir. Ancak kitapların satış fiyatı ve maliyet açısından kıyaslandığında kitabın baskısı yeterli kabul edilebilir. Kitabın baskısı öğrencinin dikkatini ve derse olan ilgisini artırması bakımından göz önüne alındığında ise baskı kalitesinin artırılarak standartların üstüne çıkma ihtiyacı hissedilmektedir.

Arapça I yabancı dil kitabının resim şekil ve tabloları ders konuları ile genel olarak uyum içeresindedir. Resimler, şekiller ve tablolar yükseköğretim öğrencilerin öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında ilgi çekici olduğu, resimler renkli, tablo ve şekiller konu ile bağlantılıdır. Örneğin özne konumunda bulunan ayrık (merfu munfasıl) zamirlerin anlatıldığı aşağıdaki (Resim.2.2. ve Resim.2.3.) tablo ve resimler hem anlaşılır, basit hem de konu ile doğrudan bağlantılıdır.¹³⁰

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)		
هُمْ Onlar	هُمَا O ikisi	هُوَ O	Eril (muzekker)	} Gâib } Gâibe Üçüncü şahıs
هُنَّ Onlar	هُمَا O ikisi	هِيَ O	Dişil (muennes)	
أَنْتُمْ Siz	أَنْتُمَا Siz ikiniz	أَنْتَ Sen	Eril (muzekker)	} Muhâtab } Muhâtaba İkinci şahıs
أَنْتُنَّ Siz	أَنْتُمَا Siz ikiniz	أَنْتِ Sen	Dişil (muennes)	
نَحْنُ Biz		أَنَا Ben	Eril-Dişil (muzekker-muennes)	} Mutekellim Birinci şahıs

Resim.2.2. Arapça I kitabı tabloların görünümü

¹³⁰ Er – Subaşı, *Arapça I*, 7-8.

Resim 2.3. Arapça I kitabı resimleri

Arapça I ders kitabının yazıları okunabilirlik açısından standart değerde, anlaşılır, yüksekokul öğrencilerine hitap edecek boyuttadır. Öğrencinin dikkatini çekmek için önemli kelimeler kalın punto kullanılarak yazılmıştır. Kitapta öğreneceklerin not alması için yeterli boşlukların bulunması olumludur.

Ders kitabının bölüm başlarında hedef ve içeriğe dair “مُقَدِّمَةٌ - giriş” başlığı altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölüm başlarında maddeler halinde öğrenme çıktıları adı altında konu, hedef davranışlar ve kazanılacak beceriler izah edilmiştir. Dil bilgisi hakkında kısa bir özet verilerek Türkçeyle benzer ve farklı yönleri ele alınmıştır. Ünite tamamlandığında hangi beceriler kazanılacağı yeterli ölçüde açıklanmıştır. Konu öğrenildiğinde günlük yaşantılar ile bağlantı kurularak işlevselliği açıklanmıştır.¹³¹

Kitap hedef davranış ve öğrenme çıktılarına büyük önem vermekte; yukarıda belirttiğimiz gibi kitabın başında öğrenme çıktılarına yer verilirken, bölüm konularının sonunda da öğrenme çıktılarına yer verilmektedir.

Yabancı dil ders kitaplarında bulunması gereken en önemli başlıklardan biri de kelime listeleridir. Arapça I kitabı ünite sonlarında “كَلِمَاتُ الْقِسْمِ – Bölümün Kelimeleri” başlığı altında yeterli ölçüde kelimelere yer vermiştir. Ayrıca bölüm içinde sık kullanılan fiiller başlığı altında kelime öğretimine ayrı önem verilmiştir. Kitabı diğer yabancı dil kitaplarından ayıran bir diğer özellik ünite içinde en sık geçen kelimeler “الكَلِمَاتُ الْمِفْتَاحِيَّةُ – Anahtar Sözcükler” başlığı altında verilerek öğrencinin derse hazır bulunuşluluğu oluşturulmaya çalışılmıştır. Ancak anahtar kelimeler sayı bakımından yetersizdir.

Arapça I ders kitabının içeriğine baktığımızda ayrık özne zamirleri, Arapçada filler, isimler, fiil ve isim cümlesi, işaret sıfatları, isim ve sıfat tamlaması, fiillerde olumsuzluk, emir, nehiy gibi konular işlenmiştir. Konular resim eşliğinde, tablo ve şekillerle desteklenerek

¹³¹ Er – Subaşı, *Arapça I*, 8-10.

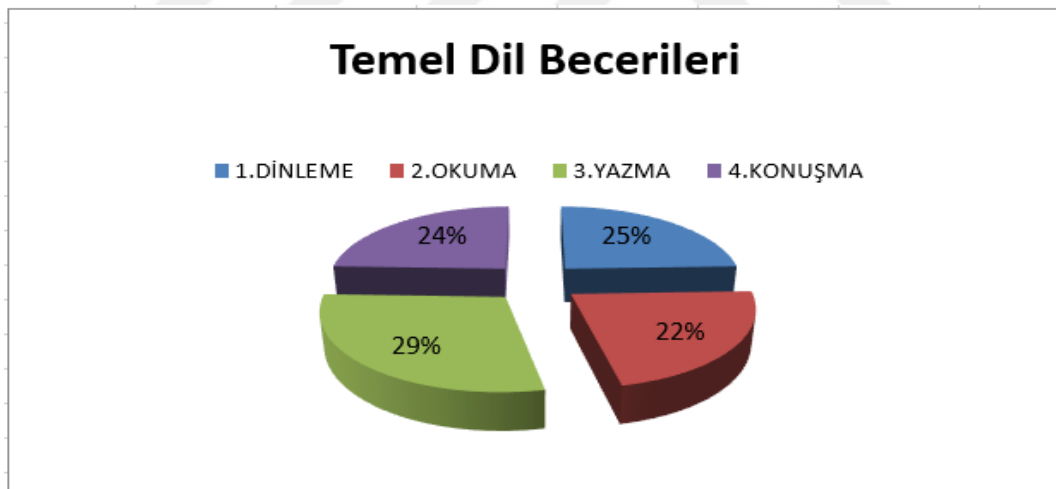
anlatılmıştır. Kitabın tablo, şekil ve resimlerinin yeterli olduğu; ayrıca konu ile bağlantılı olduğu, baskı kalitesinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yazı karakteri ve punto büyüklüğü ve yazıların okunabilirliği açısından oldukça iyidir. Dikkat çekilmek istenen yerlerin koyu ve kalın punto ile yazılması kitabın kalitesini ortaya çıkarması bakımından önemlidir.¹³²

Bölüm başlarında hedef davranışlar ve becerilerden ayrıntılı olarak bahsetmesi kitabın yazım amacına hizmet etmektedir. Kitabı yabancı dil kitaplarından ayıran önemli bir özellik te ünite başlarında, ortasında ve sonunda önemli kelimeleri vermesi kitabın hem kullanışlılığını, hem de geçerliliğini artırması bakımından önemlidir.

Sonuç olarak Arapça I kitabı genel fiziksel özellikleri, görsel tasarımı, hedef dil ve kültürü öğretmesi bakımından amaca hizmet edecek yeterlilikte olduğu görülmektedir.

2.1.3. Arapça I kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi

Bu bölümde İncelemiş olduğumuz Arapça I Ders Kitabının Temel Dil Becerileri nicel tarama yöntemleri kullanılarak sayısal olarak tespit edilerek grafik halinde aşağıya çıkartılmıştır.

Grafik 2.1. Arapça I ders kitabı temel dil becerileri

İncelmekte olduğumuz Arapça I Ders Kitabının Temel Dil Becerilerine (dinleme, okuma, yazma ve konuşma) yer vermektedir. Yapılan araştırma sonucunda oransal olarak yazma becerisine % 29, dinleme becerisine % 25, konuşma becerisine % 24 ve okuma becerisine % 22 yer verildiği anlaşılmıştır. Kitap en çok yazma becerisine ikinci olarak dinleme becerisine,

¹³² Er – Subaşı, *Arapça I*, 7.

üçüncü olarak konuşma becerisine ve en az da okuma becerisine yer vermiştir. Bununla birlikte özellikle dinleme becerileri ve konuşma becerilerine yönelik hazırlanan metinler birbirlerine benzemekte ve birbirlerini desteklemektedir. Diğer taraftan grafiğe baktığımızda okuma becerisi en az temsil edilen beceri olarak karşımıza çıkmakla birlikte aslında kitaptaki diğer üç beceriye ait etkinliklerinin okuma becerilerini dolaylı yönden desteklediği görülmektedir.

Tablo 2.1. Arapça I temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı

ÜNİTE	DİNLEME	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA
1	S.3	S.20	S.17-20	S.11-14
2	S.29	S.44	S.42- 44	S.41
3	S.51	S.72	S.69	S.68
4	S.83	S.96	S.97	S.93
5	S.109	S.125	S.126	S.124
6	S.137	S.155	S.156	S.154
7	S.165	S.178	S.179	S.174
8	S. 191	S.204	S.205	S.200
9	S.221	S.237	S.238- 240	S.234
10	S.255	S.265	S.266	S.263

Yukarıdaki tabloda temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı gösterilmektedir. Görüldüğü gibi temel dil becerileri ünitelere benzer şekilde dağıtılmıştır. Ancak 1. ve 2. ünitelerdeki yazma ve okuma becerisine ait etkinlikler diğer ünitelerdeki okuma ve yazma becerilerinden daha küçük ve tam metin özellikleri olmayan parçalardır. Kitabın başlangıç ünitesi olmaları nedeniyle bu durum normaldir.

2.1.4. Arapça I kitabında okuma becerileri

İncelmekte olduğumuz Arapça I kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.1.'de vermiştik. Bu kısımda konuların okuma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Okuma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 22'lik bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran okuma becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Okuma becerilerini incelemek için kitapta geçen doğrudan okuma becerilerine hitap eden değişik okuma metinlerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

4- Aşağıda cümleleri okuyunuz ve boşluğa yazınız.

عَلِيّ طَالِب. هُو ثُرْكِي. زَيْن طَالِيَّة. هِيَ ثُرْكِيَّة. عَلِي كَتَبَ وَزَيْن كَتَبَتْ أَيْضًا.
صَبَاحُ الْخَيْرِ يَا عَلِي وَصَبَاحُ النَّوْرِ يَا زَيْنَب. كَيْفَ الْحَالُ يَا عَلِي وَكَيْفَ الْحَالُ
يَا زَيْنَب؟ أَنَا أَحْمَدُ، أَنَا مُعَلِّمٌ. أَنَا كَتَبْتُ، أَنْتُمْ أَيْضًا كَتَبْتُمْ، أَنَا جَلَسْتُ، أَنْتُمْ أَيْضًا
جَلَسْتُمْ، هِيَ خَرَجَتْ وَهُوَ خَرَجَ أَيْضًا، مَسَاءُ الْخَيْرِ يَا زَيْنَب، مَسَاءُ الْخَيْرِ يَا أَحْمَدُ.

Resim 2.4. Arapça I ünite 1 okuma metni

Yukardaki parça kitabımızın 1. Ünitesinden alınmış okuma becerisine ait bir alıştırma metnidir. Arapçaya yeni başlayan bir öğrenci için yeterli bir düzeydedir. Basit kelimelerden oluşmuştur. Arapçada en çok kullanılan “خَرَجَ - çıktı”, “كَتَبَ - yazdı” ve “جَلَسَ - oturdu” gibi fiiller öğretilmeye çalışılmıştır. Harekelerin birçoğu verilerek yeni başlayan bir öğrencinin Arapça okumasına yol göstermektedir. Metin kısa ve bir tercüme çalışmasıdır. Kişinin kendisi ve yakın çevresiyle ilgilidir. Aynı zamanda yazma becerisini de geliştirmeye yönelik oluşturulmuş bir metindir.¹³³

Resim 2.5. Arapça I ünite 4 okuma metni

Yukarıdaki metin Arapça I kitabının 4. ünitesinden alınmış; doğrudan okuma becerisine hitap eden bir metindir. Kelimelerin çoğunun harekelendiği metnin üzerine öğretmen ve öğrencilerin olduğu kaliteli bir resim konulmuştur. Metin ünitedeki dil bilgisi konuları ile bağlantılıdır. Ünite de fiil cümlesi işlenmiş; metne fiil cümlesi olan “دَهَبَ التَّلَامِيذُ - Öğrenciler gittiler.” ile başlanmış ve “دَخَلَ - girdi”, “جَلَسَ - oturdu” ve “رَسَمَ - çizdi, resim yaptı” gibi fiille başlayan cümlelerle devam edilmiş, bu da kitabın metninin özenle seçilmiş olduğunu

¹³³ Er - Subaşı, *Arapça I*, 20.

göstermektedir. Metin Arapçaya yeni başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluluk seviyelerine uygun bir metindir.¹³⁴ Metni inceledikten sonra Cenân İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız. İşçi bu ölçütleri Breen, Candlin, Water, Shaw, Murcia gibi araştırmacıların ders kitaplarındaki metinlerde bulunması gereken özellikler çerçevesinde oluşturmuştur.

Tablo 2.2. Arapça I ünite 4 okuma metni değerlendirmesi

Metin Adı	في المدرسة: Okulda
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki metinler tatilde ne yaptın, ne yedin, gibi konulardan bahsettiği için paralel değil. Ancak dilbilgisiyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Tam olarak metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili alıştırmalar soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Öğrencilere okuldaki bir günlerinin nasıl geçtiği anlatılabilir. Konu canlı, geliştirilebilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹³⁵

¹³⁴ Er – Subaşı, *Arapça I*, 96.

¹³⁵ Cenân İşçi, “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

أَسْرَقِي وَ بَيْتِي

اسمي علي. أنا تلميذ. أدرس في المدرسة. لي أخت. اسمها ليلى. هي تلميذة أيضاً وهي تدرس معي في المدرسة. أمي موظفة في الجامعة. وأبي مهندس في مصنع. نحن نعيش في أنقرة. لنا بيت في أنقرة. أمام بيتنا حديقة. الحديقة جميلة جداً. في الحديقة أشجار. نلعب مع الأصدقاء فيها. أمي و أبي يجلسان تحت الأشجار أحياناً. هما يشربان الشاي و ينظران إلينا. نحن نلعب بالكرة و نلعب مع القطط فوق الأعشاب ونركب الدراجات بين الأشجار. المدرسة قريبة من البيت. هي خلف البيت. ولكن، الجامعة بعيدة عن البيت والمصنع بعيد عن البيت أيضاً. أمي تذهب إلى العمل بالسيارة وأبي يذهب إلى العمل بالحافلة.

Ailem ve Evim

Adım Ali. Ben bir öğrenciyim. Okulda okuyorum. Benim bir kız kardeşim var. Onun adı Leyla. O da öğrenci ve benimle beraber okulda okuyor. Annem üniversitede memurdur. Babam bir fabrikada mühendistir. Biz Ankara'da yaşıyoruz. Bizim Ankara'da bir evimiz var. Evimizin önünde bir bahçe var. Bahçe çok güzel. Bahçede ağaçlar var. Arkadaşlarımızla orada oynuyoruz. Annem ve babam bazen ağaçların altında oturuyorlar, çay içiyorlar ve bize bakıyorlar. Biz, top oynuyoruz ve çimenlerin üzerinde kedilerle oynuyoruz. Ağaçların arasında bisikletlere biniyoruz. Okul eve yakın. O, evin arkasında. Ancak üniversite eve uzak, fabrika da eve uzak. Annem işe arabayla gidiyor, babam işe otobüsle gidiyor.

Resim 2.6. Arapça I ünite 5 okuma metni

Değerlendirmeye alacağımız metinlerden bir diğeri kitabımızın 5. ünitesinden alınmış; doğrudan okuma becerisine hitap eden bir metindir. Kelimelerin çoğunun harekelendiği metnin üzerine bahçeli bir resim konulmuştur. Metin üniteadaki dil bilgisi konuları ile bağlantılıdır. Üniteye isim cümlesi işlenmiş; Metinde isim cümlesinden oluşan " المدرسة قريبة من البيت - Okul eve yakındır." gibi birçok örnek verilmiştir. Ayrıca haber çeşitleri " أنا تلميذٌ " Ben bir öğrenciyim." veya " في الحديقة أشجارٌ " Bahçede ağaçlar var." gibi haberin öne geçmesiyle ilgili cümleler bulunmaktadır. Bu da kitabın metninin özenle seçilmiş olduğunu göstermektedir. Metin Arapçaya yeni başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluluk seviyelerine uygun bir metindir.¹³⁶ Metni inceledikten sonra yukarıda belirttiğimiz ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

¹³⁶ Er – Subaşı, *Arapça I*, 125.

Tablo 2.3. Arapça I ünite 5 okuma metni değerlendirmesi

Metin Adı	أُسْرَتِي وَ بَيْتِي : Ailem ve Evim
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitenin metinleri ile ilgili değil, ünitenin diğer metinleri kütüphane, albüm, nerede yaşıyorsun ve nerede çalışıyorsun gibi konular ancak isim cümlesi, haber ve harf-i cerler gibi dilbilgisi konularıyla paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili dilbilgisini pekiştirici sorular var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Esnek, canlı ve müsait; öğrencilerin aile yaşantılarından örnek istenebilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹³⁷

¹³⁷ Cenân İşçi, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

حياة بين الجامعة و المستشفى

أنا محمد نور. أسكن في إسكيشهير. درست في كلية الطب بجامعة أنقرة. وأكملت تخصصي قبل سنتين في مجال طب الأطفال في جامعة إسطنبول. وأنا أعمل الآن كطبيب أطفال في مستشفى المدينة. دخلت قبل سنة في كلية التعليم للفتوح بجامعة الأناضول. جامعة الأناضول واحدة من أكثر الجامعات في العالم. كلية التعليم للفتوح تمنح لنا فرصة الدراسة في أي مكان و في أي زمان. أنا أدرس في قسم الإلهيات. عندما أراجع من العمل إلى البيت مساء أكل (أأكل) طعام العشاء ثم أجلس إلى مكتب الدراسة، أفتح محبي و أدرس. وفي بعض الأيام أقرأ كتاب التفسير أو كتاب الحديث أو كتاب الفقه أو كتاب التاريخ الإسلامي. أحياناً أدرس عن طريق الإنترنت، أجلس أمام الحاسوب و أفتح صفحات الجامعة على الإنترنت ثم أشاهد المحاضرات. أنا عادة أذهب إلى الفراش مبكراً و أنقض في الصباح مبكراً، ثم أكل (أأكل) الفطور وأخرج من البيت وأذهب بالسيارة إلى المستشفى. تبني قريب من المستشفى. عندما يحضر إلي طفل مريض في المستشفى أفحصه وأكتب له الدواء. أكل (أأكل) طعام الغداء في المستشفى. أعمل طول اليوم. أنا مبسوط و محظوظ جداً لأني طبيب و أدرس الآن لغة ديني و علوم ديني.

Üniversite ve Hastane Arasında Bir Yaşam

Ben Muhammet Nur, Eskişehir'de yaşıyorum. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinde okudum. Uzmanlığımı iki yıl önce çocuk doktorluğu alanında İstanbul Üniversitesinde tamamladım. Şu anda şehir hastanesinde çocuk doktoru olarak çalışıyorum. Bir yıl önce Anadolu Üniversitesi Açıköğretim

Fakültesine girdim. Anadolu Üniversitesi dünyadaki en büyük üniversitelerden biridir. Açıköğretim Fakültesi bize her yerden ve her zaman eğitim görme fırsatı sunuyor. Ben ilahiyat bölümünde okuyorum. Akşamleyin işten eve döndüğümde akşam yemeğimi yiyorum sonra çalışma masasına oturuyorum, kitaplarımı açıyorum ve çalışıyorum. Bazı günler tefsir kitabını ya da hadis kitabını veya fıkıh kitabını veya İslam tarihi kitabını okuyorum. Bazen de internet yoluyla çalışıyorum. Bilgisayarın karşısına geçip üniversitenin web sayfalarını açıyorum sonra da dersleri seyrederim.

Genellikle erken yatıyorum ve sabah erken kalkıyorum. Sonra kahvaltımı yapıyorum, evden çıkıyorum ve arabayla hastaneye gidiyorum. Evim hastaneye yakın. Hastanede bana hasta bir çocuk geldiğinde onu muayene ediyorum ve ona ilaç yazıyorum. Öğle yemeğini hastanede yiyorum. Gün boyu çalışıyorum.

Mutluyum ve çok şanslıyım. Çünkü ben doktorum ve şimdi dinimin dilini ve dinimin bilimlerini öğreniyorum.

Resim 2.7. Arapça I ünite 7 okuma metni

Yukardaki resimde verilen parçayı seçmemimizin nedeni bundan önceki metinlerden uzun olması ve gerçek yaşantıyı anlatan bir metin olmasıdır. Öğrencinin Arapça dil bilgisinin ilerlediği düşünülerek metin uzun seçilmiştir. Seçilen resim parçada geçen konu ile alakalıdır. 7. ünitenin dil bilgisi konusu olan izafet örnekleri “كلية الطب – Tıp fakültesi”, “قسم الإلهيات – İlahiyat bölümü” metnin üniteye uygun olarak seçildiğini göstermektedir. Metin dil bilgisini pekiştirecek özellikler de taşımaktadır. Kelime varlığı açısından da önceki metinlerden zengindir. Metin kişinin iş hayatıyla ilgili yaşantılarından bahsetmektedir. Yabancı dil öğrenenler başlangıç seviyesindeki öğrencilere göre orta düzey bir metnidir.¹³⁸ Metin İlahiyat Fakültesinden bahsettiğinden dolayı öğrencilerinin okula aidiyetini pekiştirecek güzel bir metindir. Şimdi metnimizi temel ölçütler çerçevesinde değerlendirelim.

¹³⁸ Er – Subaşı, *Arapça I*, 178.

Tablo 2.4. Arapça I ünite 7 okuma metni değerlendirmesi

Metin Adı	حياة بين الجامعة والمستشفى Üniversite ve Hastane Arasında Bir Yaşam
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinler ile alakalı değil, dinleme metni aylar, mevsimlerden bahesdiyor, konuşma metinleri evin bölümleri ile ilgili. Ancak dilbilgisiyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili dil bilgisi soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Konusu esnek, canlı ve geliştirmeye müsait örneğin her öğrenci kendi Açıköğretim Fakültesiyle ilgili deneyiminden ve bu fakülteyi neden tercih ettiğini yazabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹³⁹

¹³⁹ Cenan İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

يَوْمٌ لِلسَّيِّدَةِ سَمِيرَةَ

السَّيِّدَةُ سَمِيرَةُ طَبِيبَةٌ شَابَّةٌ نَاجِحَةٌ، تَنْهَضُ مِنَ النَّوْمِ مُبَكَّرًا، تَذْهَبُ إِلَى الْحَمَّامِ الْكَبِيرِ فِي الطَّايِفِ الْأَوَّلِ، وَتَغْسِلُ يَدَيْهَا وَوَجْهَهَا أَوْ تَأْخُذُ حَمَامًا، ثُمَّ تَذْهَبُ إِلَى الْمَطْبَخِ وَتُجْلِسُ إِلَى مَائِدَةِ الْفُطُورِ، تَأْكُلُ قِطْعَةً صَغِيرَةً مِنَ الْخُبْزِ وَبَيْضَةً مَسْلُوقَةً وَمِلْعَقَةً كَبِيرَةً مِنَ الْقِشْطَةِ وَقَلِيلًا مِنَ الْعَسَلِ وَالزَّيْتُونِ وَتَشْرَبُ كَوْنًا كَبِيرًا مِنَ الْخَلِيبِ. ثُمَّ تَخْرُجُ مِنَ الْبَيْتِ وَتَرْكَبُ الْمَتْرُو وَتَذْهَبُ إِلَى عِيَادَةِ الْجَامِعَةِ. قَبْلَ الظُّهْرِ تَمُحَصُّ الطَّالِبَاتِ لِلرِّضَااتِ وَتُكْتَبُ هُنَّ الدَّوَاءُ أَوْ تَطْلُبُ مِثْنَهُنَّ الدَّهَابَ إِلَى الْمُخْتَبَرِ الْمُرَكَّبِ لِلْجَامِعَةِ حَيْثُ تَأْخُذُ مِثْنَهُنَّ الْمَعْرَضَاتِ لِلْمَاهِرَاتِ الدَّمُ لِيَتَعَضَّ الْمُحَوِّصُ الطَّبِيبِيُّ.

وَفِي الظُّهْرِ هِيَ تَأْكُلُ طَعَامَ الْعَدَاءِ فِي الْمَطْعَمِ الْوَاسِعِ الْمُتَبَرِّ لِلْجَامِعَةِ وَبَعْدَ الْعَدَاءِ تَشْرَبُ عَادَةً فُتْحَانًا مِنَ الْقَهْوَةِ الشَّرْبِيَّةِ. وَتَعْدُ الظُّهْرَ هِيَ تَذْهَبُ إِلَى الْمَكْتَبَةِ الْمُرَكَّبَةِ لِلْجَامِعَةِ وَتُجْلِسُ حَوْلَ سَاعَةِ مَعَ طَبِيبَاتٍ شَابَّاتٍ يَغْمَلْنَ فِي الْمُسْتَشْفَى التَّخَصُّصِيِّ لِلْجَامِعَةِ وَتَأْخُذُ مِنْهُنَّ الْمَعْلُومَاتِ الْأَخِيرَةَ حَوْلَ الْإِنْجَازَاتِ فِي الْمُسْتَشْفَى التَّخَصُّصِيِّ، وَتَقْرَأُ الصُّحُفَ الْيَوْمِيَّةَ وَالْمَخَالَاتِ الطَّبِيبِيَّةَ، ثُمَّ تَرْجِعُ إِلَى عَمَلِهَا فِي الْعِيَادَةِ. تَأْتِي إِلَيْهَا الطَّالِبَاتِ لِلرِّضَااتِ بِنَتَائِجِ فَحْصِ الدَّمِ وَيَطْلُبْنَ مِنْهَا التَّوَصِيَّةَ، أَوْ كِتَابَةً وَصْفَةً طَبِيبِيَّةً. وَهِيَ تُكْتَبُ هُنَّ وَصْفَةً طَبِيبِيَّةً أَوْ تُعْطِيَهُنَّ التَّصْبِيحَةَ وَهِيَ يَشْكُرْنَهَا عَلَى إِهْتِمَامِهَا بِهِنَّ.

وَفِي الْمَسَاءِ تَخْرُجُ مِنَ الْعِيَادَةِ وَتَرْكَبُ الْمَتْرُو مِنَ تَحْطَةِ الْجَامِعَةِ وَتَنْزِلُ مِنْهُ فِي تَحْطَةِ «الْمَدِينَةِ الْقَدِيمَةِ» وَتَمشي إِلَى بَيْتِهَا بِحُطُوبٍ بَطِيبَةٍ ثَابِتَةٍ. تَأْكُلُ طَعَامَ الْعِشَاءِ فِي الْبَيْتِ، وَفِي وَجْةِ الْعِشَاءِ تَشْرَبُ عَادَةً شُورْبًا وَغَصِيرَ فَاكِهَةٍ، وَتَأْكُلُ عَادَةً سَكَّةَ مَشْوِيَّةً فِي الْفُزْنِ أَوْ لَحْمًا مَسْلُوقًا وَسَلَاطَةً لَذِيذَةً مِثْلَ سَلَاطَةِ الطَّمَاظِمِ وَالْخِيَارِ أَوْ سَلَاطَةِ الْخَضَرِ الْمَسْلُوقَةِ أَوْ سَلَاطَةِ مَشْوِيَّةٍ. ثُمَّ تَشْرَبُ كَوْنًا أَوْ كَوْنَيْنِ مِنَ الشَّاي الْأَخْضَرِ وَتُشَاهِدُ التَّلْفِزِيُونَ سَاعَةً، وَتَقْرَأُ دِيَوَانَ شِعْرٍ أَوْ كِتَابَ رِوَايَةٍ، ثُمَّ تَذْهَبُ إِلَى فِرَاشِهَا لِلنَّوْمِ.

Resim 2.8. Arapça I ünite 8 okuma metni

İncelemekte olduğumuz resimde geçen parça Arapça I kitabının en uzun metnilerinden biridir. Önceki metinler ortalama beş satırdan oluşurken bu metin onbeş satırdan oluşmaktadır. Bundan dolayı öğrencilerin öğrenme düzeylerine göre zor bir metindir. Metin kelime bakımından zengindir. Metinde geçen bilinmeyen kelimeler ünite sonunda bölüm kelimeleri başlığı altında verilmiştir. Metin tercüme açısından faydalıdır. Metin ile resim birbiriyle uyumludur; Bu da öğrenciye metin hakkında fikir vermesi bakımından önemlidir. Okuma parçasından önce metinle ilgili herhangi bir hazırlık çalışması yapılmamıştır. Metin diğer temel dil becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmamıştır. Metin sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlayabilir. Ancak konuşma ve yazma becerisine katkı sağlayacak nitelikte değildir. Okuma parçası ünitenin dil bilgisi konusu olan sıfat-mevsuf ile bağlantılı “ -طَبِيبَةٌ شَابَّةٌ نَاجِحَةٌ - başarılı genç bir kadın doktor“, “ -قِطْعَةً صَغِيرَةً - küçük bir parça“ gibi bol örnek verilmiştir. Metin öğrenciler için faydalı bilgiler içermektedir. Parça ile ilgili sadece bir soru

sorulmuş; bu da yüksekokul öğrencilerinin öğrenim düzeyleri için metnin analizinde yetersizdir.¹⁴⁰ Metni inceledikten sonra okumaya dair temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

Tablo 2.5. Arapça I ünite 8 okuma metni değerlendirmesi

Metin Adı	يوم للسيدة سميرة : Semira Hanımın Bir Günü
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ben bir doktorum ve insan vücudu metniyle alakalıdır. Çünkü Semira Hanım doktordur ve insan ile yakından ilgilidir.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerise katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili dilbilgisi soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Esnek ve canlı, her öğrenci hastaneye gitmiş ve doktorla ilgili anısı bulunur. Bu anılar anlatılabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁴¹

¹⁴⁰ Er – Subaşı, *Arapça I*, 209.

¹⁴¹ Cenân İşçi, “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

صديقي الغالي هيثم

تحية طيبة أُبعثها إليك من أنقرة، عاصمة الجمهورية التركية. أكتبُ هذه الرسالة بشوقٍ كبيرٍ إليك وإلى أيامنا في لبنان. كيف حالك وكيف حال أَسرتك الكريمة؟

بعد التخرج من الثانوية بحثتُ عنك طوال شهرٍ في كُلِّ مكانٍ في بيروت ولكن للأسف ما وجدتك. ذهبتُ إلى منزلك وطرقتُ بابك ولكن ما فتح أحدُ الباب. سألتُ جيرانك فقالوا لي هم لا يعرفون أين أنت. وصدفةً رأيتُ قبل يومين زميلنا المشترك يوسف في أحدِ شوارع أنقرة، وسعدتُ جداً بلقائه في أنقرة. كانت مفاجأةً كبيرةً بالنسبة إلي. وسألتُهُ عنك هل هو يعرفُ أين أنت أم لا يعرفُ، فقال لي أنت رجعتُ إلى بلادك السعودية، وبدأتَ العملَ في الرياض ولا تريدُ العودةً إلى لبنان وتُفكرُ في الذهابِ إلى الولايات المتحدة الأمريكية للدراسة وأخذتُ منه عنوانك وأكتبُ إليك.

بعد التخرج من الثانوية أنا ما بقيتُ في لبنان مدةً طويلة، بل بعدَ شهرٍ ونصفٍ شهرٍ رجعتُ إلى مصر، ودخلتُ في كلية الحقوق في جامعة القاهرة. نَحَسْتُ في الامتحانات النهائية وأُتيتُ إلى أنقرة لقضاء العطلة الصيفية عند عمّتي. أنا في الحقيقة لم أشعرُ بالعزلة في تركيا. عادتنا وتقاليدنا مشتركة. أنا أنصحك بالذهابِ إلى تركيا. لا تذهبُ إلى الولايات المتحدة الأمريكية، اذهبُ إما إلى القاهرة وإما إلى إسطنبول للدراسة الجامعية. أنا بعدَ شهرٍ أُرْجِعُ إلى القاهرة. من فضلك أكتبُ إلي بشكلٍ طويلٍ ولا تطلبُ مني التسامح في هذا الموضوع.

مع خالص التحيّة والمحبة،

صديقك عمّار الدرويش

Resim 2.9. Arapça I ünite 9 okuma metni

Yukardaki resim kitabımızın 9. Ünitesinden alınmış; doğrudan okuma becerisine hitap eden bir metindir. Kelimelerin çoğunun harekelendiği metnin altına kâğıt kaleminden oluşan ve mektubu çağrıştıran bir resim konulmuştur. Metin iki arkadaş arasında yazılmış bir mektuptur. Ünite de Arapça emir kipi, fiillerde olumsuzluk ve nehiy işlenmiş; Metinde de dilbilgisine uygun olarak “Amerika Birleşik Devletlerine git, gitme” gibi örnekler verilmiştir. Bu da kitabın metninin özenle seçilmiş olduğunu göstermektedir. Metin dilbilgisi konularını pekiştirmek üzere seçilmiştir. Ayrıca öğrencilere de mektup yazdırılarak yazma becerisi geliştirebilir. Metin kitabın 9. Ünitesinden alınmış olması göz önüne alındığında öğrencilerin hazırbulunuşluluk seviyelerine uygun bir metindir.¹⁴²

¹⁴² Er – Subaşı, *Arapça I*, 237.

Tablo 2.6. Arapça I ünite 9 okuma metni değerlendirmesi

Metin Adı	صديقي الغالي هيثم : Değerli Dostum Heysem
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitenin diğer metinleri ile ilgili değil; ünitenin diğer metinleri alışveriş listesi, sebze- meyveler ve renklerden bahsediyor. Ancak dilbilgisiyle (Arapça emir kipi, fiillerde olumsuzluk ve nehiy) paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak mektup yazdırılarak yazma becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik sorular yok. Sadece dilbilgisi soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Konu geliştirilmeye müsait, esnek ve canlı; öğrenciler kendi dostlarından bahsedebilir, bir arkadaşına mektup yazabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁴³

¹⁴³ Cenani İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

الألعاب الأولمبية

بَدَأَتْ الألعاب الأولمبية في بلاد اليونان قَبْلَ المِئَلاد. الناسُ في اليونانِ القَدِيمِ مارَسوا الرِّياضَةَ و رَكَضوا و سَبَحوا و صارَعوا و سَابَقوا على ظُهُورِ الخِئولِ. اِخْتَفَلوا بِهذه الألعابِ مَرَّةً كُلَّ أَرْبَعِ سَنَوَاتٍ في مَدِينَةِ أولمبيا. و سَمَّوها بِالْأَلْعَابِ الأولمبية. تَهْدِفُ مُمارَسَةُ هذه الألعابِ إلى تَرْبِيَةِ أَبْدَانِ الشَّبَابِ و عَقُولِهِمْ. و من هذه الألعابِ، سَبَاقُ الرِّكْضِ، و المِصارَعَةُ، و المِبارَزَةُ، و سَبَاقُ عَرَبَاتِ الخِئولِ. في يَوْمِنا أَضَافوا إليها أَلْعَابَ الكُرَةِ و أَلْعَابَ السَّاحَةِ و المِيدانِ. و تُنظَّمُ هذه الألعابُ كُلَّ أَرْبَعِ سَنَوَاتٍ في دَوْلَةٍ مُعَيَّنَةٍ. الأخلاقُ الحَسَنَةُ و حُسْنُ السَّيرَةِ و عَدَمُ الغِشِّ من شُرُوطِ المِسابقاتِ. يَشْعُرُ الفائِزُ في هذه الألعابِ بالاعْتِزازِ لَوَطَنِهِ و شَعْبِهِ. نَحَاحُ الفائِزِ هو نَحَاحُ لَوَطَنِهِ و شَعْبِهِ لا شَكَّ.

Olimpiyat Oyunları

Olimpiyat oyunları Yunanistan'da milattan önce başladı. Eski Yunan'daki insanlar spor yaptılar, koşular, yüzdüler, güreştiler ve at sırtında yarıştılar. Olimpiya şehrinde bu oyunlarla dört yılda bir kutlama

yaptılar ve bunları olimpiyat oyunları olarak isimlendirdiler. Bu oyunlar gençlerin beden ve akıl eğitimini hedefler. Koşu yarışı, güreş, eskrim, at arabası yarışı bu oyunlardandır.

Günümüzde bunlara top oyunları, saha ve meydan oyunları eklediler. Bu oyunlar her dört yılda bir belirli bir ülkede düzenlenir. İyi ahlak, iyi davranış, şike yapmamak yarışmaların şartlarındandır. Bu oyunlarda kazanan, vatani ve halkı adına gurur duyar. Kazananın başarısı, kuşkusuz ülkesinin ve halkının başarısıdır.

Kaynak: 'Abîb el-Vâ'ilî, vd. (2015), el-Kırâ'atu'l-'Arabîyye li's-saffî'l-hâmisi'l-ibtidâ'i, Bağdat, et-tab'atu's-sâmine, s. 63-64'te bulunan metinden uyarlanmıştır.

Resim 2.10. Arapça I ünite 10 okuma metni

Yukarıdaki resim kitabımızın 10. ünite 265. sayfasından alınmış; doğrudan okuma becerisine hitap eden ayrıca basın Arapçası ile yakından alakalı bir metindir. Gerekli olan kelimelerin harekelendiği metnin altına olimpiyat meşalesinden oluşan bir resim konulmuştur. Resim metin ile uyumludur. Bu da kitabın metninin özenle seçilmiş olduğunu göstermektedir. Ünitinin dilbilgisi konularına baktığımızda emr-i gaip, nehy-i gaip ve mansup munfasıl zamirler işlenmiştir. Metin ünitinin dilbilgisi konularını pekiştirmek için uygun değildir. Bu yönüyle diğer metinlerden ayrılmaktadır. Ancak metinde “الأخلاق الحسنة – güzel ahlak”, “عَدَمُ الغِشِّ – şike yapmama/aldatmama”, “تَرْبِيَةِ أَبْدَانِ الشَّبَابِ – gençlerin beden eğitimi” gibi güzel kelime grupları bulunmaktadır. Metin kitabın son okuma parçası olması nedeniyle seçim olarak güzel ancak kısa bir metindir.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Er – Subaşı, *Arapça I*, 265.

Tablo 2.7. Arapça I ünite 10 okuma metni değerlendirmesi

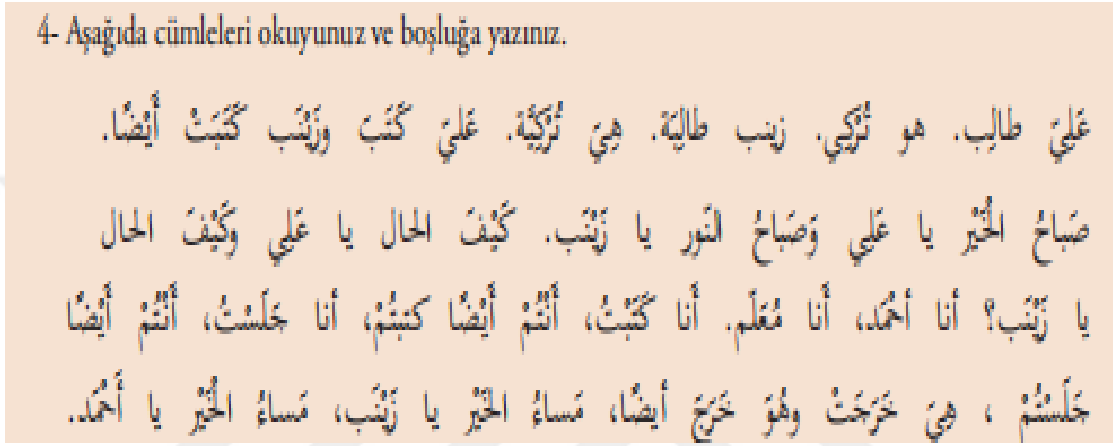
Metin Adı	الألعاب الأولمبية : Olimpiyat Oyunları
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	“Hangi Sporu Yapıyorsun, Spor Sevgisi ve Spor Türleri “metni ile alakalıdır. Konular birbiriyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik metinde geçen spor dallarını yazınız, spor dallarının isimleri ile bedendeki organ isimlerini karşılaştırınız gibi sorular var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Geliştirmeye çok müsait, esnek ve canlı, mesala öğrencilerden olimpiyat oyunlarına katılma gibi hayalleri olanlar olabilir veya her öğrenciye hangi sporu sevdiği ve ilgilindiği ile ilgili sorular sorulabilir
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁴⁵

2.1.5. Arapça I kitabında yazma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça I kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.1. de vermiştik. Bu kısımda konuların yazma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Yazma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 29'luk bölümünü oluşturmaktadır. Yazma becerisinin oranına nicel olarak baktığımızda bu oran diğer temel dil becerilerinin oranına yakındır.

¹⁴⁵ Cenani İşçi, “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2012), 68.

Arapça I kitabımızın “Arapçaya Başlarken” adlı bölümü Arap alfabesini bilmeyenler için yazılmıştır. Bu bölümde alfabenin başta, ortada ve sonda yazma çalışması yapılmıştır. Yazma çalışmasına başlangıç bölümünde yer verilmesi yazma becerisinin pekiştirilmesine katkı sağlamıştır. Hareke, şedde, sukun gibi temel konular bu bölümde işlenerek yazma becerisinin temel konuları tamamlanmıştır. Başlangıç bölümünün çoğu okuma yazma etkinliğine ayrılmıştır.¹⁴⁶ Yazma becerilerini incelemek için kitapta geçen doğrudan yazma becerilerine hitap eden değişik yazma etkinliklerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

Resim 2.11. Arapça I ünite 1 yazma metni

Yukardaki parça kitabımızın 1. ünitesinden alınmış okuma ve yazma becerisine ait bir metindir. Arapçaya yeni başlayan bir öğrenci için yeterli düzeydedir. Basit kelimelerden oluşmuş, kısa bir metindir. Mekanik olarak yazma becerisini de geliştirmeye yönelik oluşturulmuş bir metindir. Paragraf halinde oluşturulmuş yazma becerisine ait tek etkinliktir. Arapça I kitabı yazma becerisine ait paragraf oluşturma etkinliği yönünden eksiktir. Ancak kitabımızın her ünitesinde Türkçeden Arapçaya tercüme alıştırılmaları verilmesi öğrencinin yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir etkinliktir.¹⁴⁷

¹⁴⁶ Er – Subaşı, *Arapça I*, vii.

¹⁴⁷ Er – Subaşı, *Arapça I*, 20.

alıştırmalar

التدريبات

1- A. Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan yerleri uygun sözcüğü seçerek tamamlayınız.

النور / الخير / عَلَيْكُمْ / الْحَمْدُ لِلَّهِ
1. السَّلام

الحال / عَلَيْكُمْ / الْحَمْدُ لِلَّهِ / الخير
2. أَنَا بِخَيْرٍ

الخير / شُكْرًا / عَلَيْكُمْ / الحال
3. كَيْفَ

B. Aşağıdaki boşlukları uygun sözcüklerle doldurunuz.

- مَرْحَبًا. كَيْفَ؟

- أَنَا شُكْرًا و.....؟

- بِخَيْرٍ.

C.

- صباح الخير.

-

D.

-

- وَأَنْتَ مِنْ أَهْلِهِ.

2- A. Aşağıdaki boşlukları örneklerdeki gibi doldurunuz.

علي: علي بُنَيَّي. (لبنان)

زَيْنَب: زَيْنَب مِصْرِيَّة. (مصر)

أَحْمَد: (تركيا)

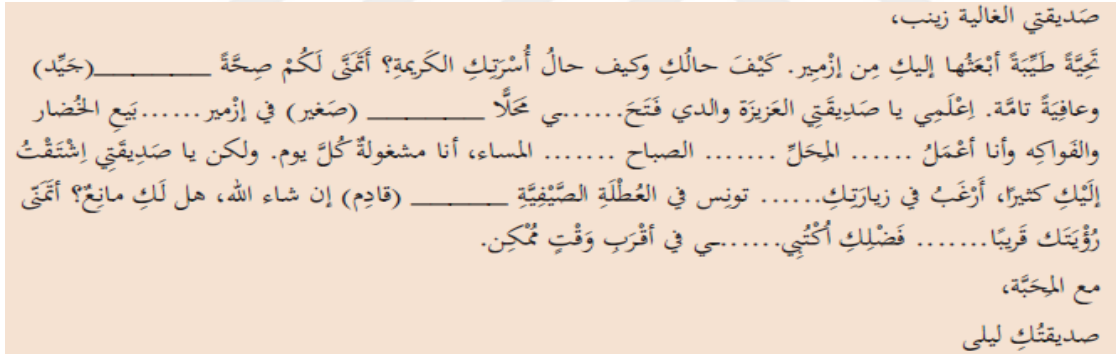
Resim 2.12. Arapça I ünite 1 yazma metni 2

Arapça I kitabımızın 1. ünitesindeki metinler ve dil bilgisi konuları ile ilgili boşluk doldurma alıştırmaları verilerek yazma becerisini geliştirme ve dil bilgisini pekiştirmeye yönelik çalışma yapılmıştır. Başlangıç seviyesi için uygundur. Buna benzer alıştırmalar kitabımızın her ünitesinde vardır. Yazma becerisine ait metinlerde daha çok mekanik etkinlikler vardır. Metinden de anlaşıldığı üzere verilen kelimelerden yeniden cümle oluşturma, boşluk doldurma aidiyet bildiren kelimeleri uygun formda yazma gibi basit etkinliklerden oluşmaktadır.¹⁴⁸ Yazma alanı ile ilgili değerlendirme ölçütlerini Cenani İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız.

¹⁴⁸ Er – Subaşı, *Arapça I*, 20.

Tablo 2.8. Arapça I ünite 1 yazma metni 2 değerlendirilmesi

Metin Adı	التمرينات: Alıştırılmalar
Yazma becerisine yönelik yapılan etkinlikler diğer üç temel dil becerisi için uygulanan etkinlikler ve metinlerle paralellik içerisinde mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler okuma ve dinleme becerileri için uygun ve paralel, konuşma becerisini desteklemez.
Yazma becerisine yönelik verilen etkinliklerde istenen yapıya çevirme, cümlelerdeki öğelerin yer değiştirmesi ve tekrar etme gibi mekanik etkinlikler mi yoksa daha çok bireyin duygu, düşünce, yorum ve yargılarını açıklayıcı biçimde anlamlı etkinlikler mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler verilen fiili uygun forma çevirme, özneleri çoğul ve ikil yaparak yazma, üstte verilen metni yazma gibi tekrar etme gibi mekanik etkinlikler.
Konuyla ilgili yazma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuyla ilgili yönlendirici sorular bulunmamakta, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar yok. Sadece yazınız yapınız gibi cümleler var. ¹⁴⁹

Resim 2.13. Arapça I ünite 9 yazma metni

Yukarıdaki resim Arapça I kitabımızın 9. Ünitesinden alınmış yazma becerisini geliştirmeye yönelik bir metindir. Metin hem bir mektup örneği oluşturması bakımından hemde boşluk doldurma alıştırması ile dil bilgisini pekiştirmeye yönelik çalışma yapması bakımından önemlidir. Boşluk doldurma alıştırması kitabımızın her ünitesinde vardır. Yazma becerisine ait metinler daha çok mekanik etkinlikler vardır. Metinden de anlaşıldığı üzere boşluklar doldurarak cümle oluşturma çalışması yapılmıştır. Metin kitabın son ünitelerinden olması göz

¹⁴⁹ İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

önüne alındığında öğrencilerin Arapça Dilinde yeterli ilerleme kaydettiği izlenimini veren bir etkinliktir.¹⁵⁰

Tablo 2.9. Arapça I ünite 9 yazma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	صديقتي الغالية زينب: Değerli Arkadaşım Zeynep
Yazma becerisine yönelik yapılan etkinlikler diğer üç temel dil becerisi için uygulanan etkinlikler ve metinlerle paralellik içerisinde mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler okuma becerileri için uygun ve paralel, çünkü okuma becerisi de bir mektup, diğer becerilerle paralel değil.
Yazma becerisine yönelik etkinliklerde istenen yapıya çevirme, cümlelerdeki öğelerin yer değiş- tirmesi ve tekrar etme gibi mekanik etkinlikler mi yoksa daha çok bireyin duygu, düşünce, yorum ve yargılarını açıklayıcı biçimde anlamlı etkinlikler mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler verilen metindeki boşlukları doldurma, yeniden metin oluşturma gibi öğrencinin yazma becerisini geliştirmeye yöneliktir. Yorum ve yargı gibi analiz ve sentez yapılacak çalışmalar yok.
Konuyla ilgili yazma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuyla ilgili yönlendirici sorular bulunmuyor, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar yok. Sadece yazınız yapınız gibi cümleler var. ¹⁵¹

2.1.6. Arapça I kitabında dinleme becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça I kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.1. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin dinleme becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Dinleme becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 25’lik bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran yazma becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Dinleme becerisini geliştirmek için kitap dinleme metnlerinin başında karekodu vererek öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye çalışmıştır. Karekodu imkânından üniversiteye kayıtlı öğrenciler yararlanabilmektedir. Teknolojik imkânların dil öğrenmeye katkısı küçümsenemez. Kitap bunu dikkate alarak dinleme becerilerini en üst seviyeye çıkarmaya çalışmıştır. Arapçada dinleme becerisi diğer dillere göre daha önemlidir. Çünkü Arap harflerinin sesleri birbirine benzemektedir. Anlam karmaşasını önlemek için harfleri iyi ayırmak gerekir. Dinleme becerilerini incelemek için

¹⁵⁰ Er – Subaşı, *Arapça I*, 251.

¹⁵¹ İşçi, “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, 69.

kitapta geçen dinleme becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

GÜNLÜK HAYATIMIZDA ARAPÇA 1

العربية في حياتنا اليومية ١

تَحِيَّة

علي: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَحْمَد.
أَحْمَد: وَعَلَيْكُمْ السَّلَام يَا عَلِي.
علي: كَيْفَ الْحَالُ؟
أَحْمَد: أَنَا بِخَيْرٍ الْحَمْدُ لِلَّهِ. وَأَنْتَ؟
علي: أَنَا بِخَيْرٍ، شُكْرًا.

Selamlaşma

Ali: Selamün aleyküm Ahmet.
Ahmet: Aleyküm selam Ali.
Ali: Nasılsın?
Ahmet: Allah'a şükür iyiyim, ya sen?
Ali: İyiyim, teşekkür ederim.

dikkat

Arapçada birinci tekil şahıs zamiri, "أَنَا - enâ" biçiminde yazılır, ancak "ene" diye kısa okunur, zaminin sonundaki elif okunuşta dikkate alınmaz. Kendisinden önceki harfi "â" biçiminde uzatmak için kullanılan "elif" harfinin, yazılıp da okunmadığı ender durumlardan biri, "أَنَا" zamiridir.

Resim 2.14. Arapça I ünite 1 dinleme metni

Yukardaki resim selamlaşmanın nasıl yapılacağına dair kısa bir dinleme etkinliğidir. Resimde karekodu bulunması teknolojik gelişmelere ayak uydurması bakımından önemlidir. Bu da önceki Arapça kitaplarına göre öğrenciler için olumlu bir gelişmedir. Öğrenci zaman ve mekân sınırlaması olmadan bu etkinlikten yararlanmaktadır. Kısa bir metindir. Arap Dilini yeni öğrenen öğrenciler için uygundur. Resim ile metin birbirleriyle uyumludur. Metin, "تَحِيَّة - Selamlaşma"nın nasıl yapılacağını anlatıyor. Kitap önemli noktaların açıklamasını yapmış, örneğin Arapçada birinci tekil şahıs zamiri, "أَنَا - enâ" biçiminde yazılır, ancak "ene" diye kısa okunur. Kitap buna benzer durumlarda yer yer açıklama yapmıştır. Metin diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.¹⁵² Metnin devamında arka sayfada benzer şekilde kısa selamlaşma ile anne ve çocuk arasında geçen bir diyalog bulunmaktadır.

¹⁵² Er - Subaşı, *Arapça I*, 3.

العربية في حياتنا اليومية ٦

Albüm

Fatma ve Selma fakülteden iki arkadaştır. Şimdi birlikte albüme bakıyorlar.

- Selma: Merhaba Fatma, nasılsın?
 Fatma: İyiyim teşekkürler, sen?
 Selma: Ben de iyiyim. Bu nedir?
 Fatma: Bu bir albüm... benim albümüm, içinde pek çok fotoğraf var.
 Selma: Albümün mü? Bu resimdekiler kim?
 Fatma: Bunlar akrabalarım ve ailem.
 Selma: Bu kim?
 Fatma: Bu, kız kardeşim. Burada o küçük.
 Selma: Ya bu kim?
 Fatma: Bu amcam, bu da onun karısı, bu ikisi Almanya'da oturuyorlar.
 Selma: Sen bu resimde neredesin?
 Fatma: Ben burada kreşteyim, şu kız da öğretmenimiz.
 Selma: Kreş resimlerinde çok şirinsin. Bu kedi ne? Senin kedin mi?

الألبوم

فاطمة وسلمى زميلتان من الكلية و الآن تنظران معاً إلى الألبوم

- سلمى: مَرْحَبًا يا فاطمة، كيف الحال؟
 فاطمة: أنا بخير شكراً. و أنت؟
 سلمى: أنا بخير أيضاً. ما هذا؟
 فاطمة: هذا ألبوم... ألبومي، فيه صُورٌ كثيرة.
 سلمى: ألبومك؟ مَنْ هؤلاء في هذه الصورة؟
 فاطمة: هؤلاء أقاربي و عائلتي.
 سلمى: مَنْ هذه؟
 فاطمة: هذه أختي. هنا هي صغيرة.
 سلمى: و مَنْ هذا؟
 فاطمة: هذا عمي و هذه زوجتي. هذان يسكنان في ألمانيا.
 سلمى: أين أنت في هذه الصورة؟
 فاطمة: أنا في الروضة هنا. و تلك الفتاة معلمتنا.
 سلمى: أنتِ محبوبَةٌ كثيرة في صُورِ الروضة. ما هذه القطعة؟ هل هذه قِطَّتُك؟

Resim 2.15. Arapça I ünite 6 dinleme metni

Resimdeki parça iki kişi arasında geçen bir diyalog metnidir. Metnin üstündeki resim parça hakkında ipucu vermektedir. Dolayısıyla metin ile resim uyumludur. Kısa cümle yapılarından oluşan metin iki sayfadır. Kişinin kendisi ailesi ve yakın çevresi ile ilgili bir metindir. Arapçaya yeni başlayanlar için uygun bir metindir. Metinde ünitenin dil bilgisi konuları olan soru edatlarından; “كيف، أين، من،” ve işaret sıfatlarından; “هذا، هؤلاء، هذه” gibi örnekler verilmiştir. Metinde Arapçada sık kullanılan soru edatları, işaret sıfatları ve zamirlerden oluşan zengin bir kelime hazinesi bulunmaktadır.¹⁵³

¹⁵³ Er – Subaşı, Arapça I, 137.

GÜNLÜK HAYATIMIZDA ARAPÇA 9

العربية في حياتنا اليومية ٩

قائمة التسوق

Alışveriş Listesi

- Anne:** Günaydın Ahmet.
Oğul: Günaydın anneciğim. Kahvaltı hazır mı?
Anne: Evet oğlum, kahvaltı mutfakta.
Oğul: Acelem var, kahvaltıdan sonra çarşıya çıkıyorum.
Anne: Kahvaltıdan sonra hemen evden çıkma. Çarşıdan bazı mutfak ihtiyaçlarını istiyorum. Önce ihtiyaç listesini yaz.
Oğul: Neye ihtiyacımız var?
Anne: Peki, ihtiyaçları orada sebzelerin yanındaki deftere yaz.
Oğul: Tabi.
Anne: İlk olarak markete git. Bir paket tuz, bir paket çay, bir paket şeker ve iki paket makarnaya ihtiyacımız var.
Oğul: Tamam yazdım, başka ne?

- الأم:** صباح الخير يا أحمد.
الابن: صباح النور يا أمي. هل الفطور جاهز؟
الأم: نعم يا ولدي، الفطور في المطبخ.
الابن: أنا مُسْتَعِجِل، أخرج إلى السوق بعد الفطور.
الأم: لا تخرج من البيت فوراً بعد الفطور. اطلب بعض لوازم المطبخ من السوق. اكتب قائمة الحاجات أولاً.
الابن: ماذا نحتاج؟
الأم: طيب، اكتب اللوازم على الدفتر هناك عند الخضار.
الابن: طبعاً.
الأم: اذهب أولاً إلى البقالة. نحتاج بحاجة إلى غلبة من الملح وغلبة من الشاي وغلبة من السكر وغلبتين من المعكرونة.
الابن: حسناً، كتبها و ماذا أيضاً؟

Resim 2.16. Arapça I ünite 9 dinleme metni

Yukarıdaki resim iki kişi arasında geçen bir diyalog metnidir. Metnin üstündeki resim parça hakkında biraz ipucu vermektedir. Resimden metnin konusu tam olarak çıkartılamaz. Resim – metin uyumu yeterli değildir. Basit cümle yapılarından oluşan bir metindir. Kişinin kendisi ailesi ve yakın çevresi ile ilgili bir metindir. Arapçaya yeni başlayanlar için uygun bir metindir. Metin ünitenin dil bilgisi konuları olan “النفي - Olumsuzluk”, “الامر - Emir” ve “النهي - Nehiy” ile ilgili bol örnekler verilmiştir.¹⁵⁴ Örnek metinlere baktıktan sonra Arapça II kitabımızdan seçtiğimiz bu metni Cenani İşçi tarafından oluşturulmuş dinlemeye dair değerlendirme ölçütleri çerçevesinde değerlendirme yapacağız. .

¹⁵⁴ Er – Subaşı, *Arapça I*, 221.

Tablo 2.10. Arapça I ünite 9 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	قائمة التسوق : Alış Veriş Listesi
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında Arapça bir alış veriş listesi oluşturun şeklinde bir ödev var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları (diyalog) gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış. Parçadaki alış veriş listesi gerçek hayata uygun.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik metnin devamında alışveriş yapan bay resmi var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma, okuma ve yazma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ¹⁵⁵

¹⁵⁵ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69

العربية في حياتنا اليومية ١٠

Spor Sevgisi

Spor öğretmeni çocuklara şöyle sordu: Spor çeşitlerinden neler yapıyorsunuz?

- Semîr:** Ben futbol oynuyorum.
Öğretmen: Bu sporun faydası nedir, Semîr?
Semîr: Hareket ve arkadaşlarla yardımlaşmadır öğretmenim.
Heyfâ: Ben ip atlama oyunu oynuyorum ve kendimi kuş gibi hissediyorum.
Öğretmen: Sen hangi sporu yapıyorsun Sinan?
Sinan: Ben daima yüzerim. Yüzme vücudum için faydalı, sürekli havuza giderim.
Öğretmen: Sen hangi sporu yapıyorsun Heyfâ?
Heyfâ: Maalesef ben yüzme bilmiyorum. Ben koşu yapıyorum.
Cemile: Ben basketbol oynuyorum.

حُبُّ الرِّيَاضَةِ

سَأَلَتْ مُعَلِّمَةُ الرِّيَاضَةِ الْأَطْفَالَ:

مَاذَا تُمَارِسُونَ مِنْ أَنْوَاعِ الرِّيَاضَةِ؟

- سمير:** أنا أَلْعَبُ كُرَّةَ الْقَدَمِ.
المُعَلِّمَةُ: ما فائدة هذه الرِّيَاضَةِ يا سمير؟
سمير: الحركة و التعاون مع الأصدقاء يا معلّمتي.
هيفاء: أنا أَلْعَبُ لُغْبَةَ الْقَفْزِ عَلَى الْحَبْلِ وَ أَشْعُرُ نَفْسِي مِثْلَ الطَّيْرِ.
المُعَلِّمَةُ: أنت، أيّ رياضةٍ تُمارِسُ يا سينان؟
سينان: أنا أَسْبَحُ دَائِمًا وَ السَّباحَةُ مُفِيدَةٌ لِحَسْمِي وَ أَذْهَبُ دَائِمًا إِلَى الْمَسْبَحِ.
المُعَلِّمَةُ: أنت، أيّ رياضةٍ تُمارِسِينَ يا هيفاء؟
هيفاء: للأسف أنا لا أَعْلَمُ السَّباحَةَ، أنا أُمَارِسُ الْجَرْيَ.
جميلة: أنا أَلْعَبُ كُرَّةَ السَّلَّةِ.

Resim 2.17. Arapça I ünite 10 dinleme metni

Yukarıdaki resim öğretmen ve öğrenciler arasında geçen bir dinleme metnidir. Metnin üstündeki resim öğrencilerin giydiği formalardan da anlaşılacağı üzere spordan bahsetmektedir. Dolayısıyla resim ile metin uyumludur. Metinde; "كرة القدم - futbol", "السَّباحَةُ - yüzme", "الجرى - koşu", "كرة السَّلَّةِ - basketbol" gibi önemli spor dallarından ve sporun faydalarından bahsetmektedir. Metin cümle yapısı bakımından kolay ve anlaşılır bir metindir. Kişinin kendisi, yakın çevresi ve yaptığı faaliyetlerle ilgili bir metindir. Arapçaya yeni başlayanlar için uygun bir metindir. Şimdi de metni temel dinleme metinlerinin ölçütleri çerçevesinde değerlendirelim.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Er – Subaşı, *Arapça I*, 255.

Tablo 2.11. Arapça I ünite 10 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	حب الرياضة : Spor sevgisi
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında Arapça spor adlarını tekrar edin şeklinde bir ödev var, arka plan bilgisi olarak spor haberi izleyip aralarındaki farkı ayırın diyor.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) Öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış çünkü metinde birçok spordan bahsediyor.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik fotoğraf var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ¹⁵⁷

2.1.7. Arapça I kitabında konuşma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça I kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.1. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerden konuşma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Konuşma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 24'lik bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran konuşma becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Kitabın temel dil becerileri içinde en az yer ayırdığı beceri konuşma becerisidir. Kitap dinleme becerisinde olduğu gibi konuşma becerisini geliştirmek için de metinlerinin başında karekodu vererek öğrencilerin konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeyi hedeflemiştir. Kitap bunu dikkate alarak konuşma becerilerini en üst seviyeye çıkarmaya çalışmıştır. Telaffuz ve dinleme becerisi yeterli düzeye ulaşmayan

¹⁵⁷ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69

öğrencinin diğer dil becerilerini öğrenimeye yönelmesi doğru değildir.¹⁵⁸ Kitapta geçen konuşma becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

أَيْنَ تَعْمَلُ؟

مرحبًا. أنا موني. أنا مهندسة في هذا المصنع.
هؤلاء العمال يعملون معي.
Merhaba.
Ben Muna. Bu fabrikada mühendisim.
Bu işçiler benimle çalışıyorlar.

مرحبًا. أنا صالح. أنا أستاذ في هذه الجامعة.
وأدرس في هذه القاعة و هؤلاء طلابي.
Merhaba. Ben Salih. Bu üniversitede
hocayım ve bu salonda ders veriyorum.
Bunlar öğrencilerim.

لا، هو يعمل في تلك الجامعة.
Hayır, o, şu üniversitede çalışıyor.

هو يدرس في تلك القاعة.
O, şu salonda ders veriyor.

أولئك طلابه.
Şunlar onun öğrencileri.

هي تعمل في ذلك المصنع.
Muna şu fabrikada çalışıyor.

نعم، أولئك العمال يعملون معها.
Evet, şu işçiler onunla çalışıyorlar.

هل يعمل صالح في المستشفى؟
Salih hastanede mi çalışıyor?

أين يدرس صالح؟
Salih nerede ders veriyor?

من أولئك؟
Şunlar kim?

أين تعمل موني؟
Muna nerede çalışıyor?

هل أولئك العمال يعملون مع موني؟
Şu işçiler Muna ile mi çalışıyorlar?

Resim 2.18. Arapça I ünite 6 konuşma metni

Yukarıdaki resim de gördüğümüz “Nerede çalışıyorsun” başlıklı metin üniversitede çalışan bir hoca ile fabrikada çalışan mühendisin kendini tanıttığı bir metindir. Yazar aslında burada resimdeki karakterleri konuşturmuştur. Devamında parçayla ilgili sorular sorulup cevaplar verilerek konuşma becerisi geliştirilmeye çalışılmıştır. Diyalog; “أين - nerede” soru edatları ile, “هذا - bu”, “تلك - şu” ve “أولئك - şunlar” gibi işaret sıfatlarını pekiştirecek örnekler

¹⁵⁸ Usta, “Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretimine Katkıları” 5/2 317-326.

vermiştir. Metnin üstünde iki adet resim bulunmaktadır. Resimler metinle uyumludur. Başlangıç seviyesi Arapça için yeterlidir.¹⁵⁹

KENDİNİ TANIT

مَرْحَبًا. أَنَا زَيْنَب. أَنَا طَالِبَة. أَنَا مِنَ الْأُرْدُن.
Merhaba. Ben Zeynep. Ben bir öğrenciyim. Ürdünlüyüm.

مَرْحَبًا. أَنَا عَبْدُ اللَّهِ. أَنَا طَالِب. أَنَا مِنَ الْعِرَاق.
Merhaba. Ben Abdullah. Ben bir öğrenciyim. Iraklıyım.

هَلْ عَبْدُ اللَّهِ مُعَلِّمٌ؟
Abdullah öğretmen mi?

هَلْ عَبْدُ اللَّهِ عِرَاقِي؟
Abdullah Iraklı mı?

هَلْ زَيْنَب طَالِبَة؟
Zeynep öğrenci mi?

هَلْ زَيْنَب مِصْرِيَّة؟
Zeynep Mısırlı mı?

لَا. هُوَ طَالِب.
Hayır. O bir öğrenci.

نَعَمْ، هُوَ عِرَاقِي.
Evet, o Iraklı.

نَعَمْ، هِيَ طَالِبَة.
Evet, o bir öğrenci.

لَا. هِيَ أُورْدُونِيَّة.
Hayır. O Ürdünlü.

Resim 2.19. Arapça I ünite 1 konuşma metni

Yukardaki resim 2.19 kendini tanıtmanın nasıl yapılacağına dair kısa bir konuşma etkinliğidir. Kare kodundan öğrenciler parçayı dinleyebilmektedir. Nisbet yâ'sının nasıl kullanılacağı; "هي أردنية - O Ürdünlüdür.", "هي مصرية" - O Mısırlıdır." gibi örneklerle gösterilmiştir. Sorulan sorulara olumlu "نعم - evet" ve olumsuz "لا - hayır" şeklinde cevap vermeyi öğretmek için hazırlanmış kısa bir metindir. Arap Dilini yeni öğrenen öğrenciler için uygundur. Metin ile resimler birbiriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma ve

¹⁵⁹ Er – Subaşı, *Arapça I*, 154.

dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Metnin devamında arka sayfada benzer şekilde kendini tanıtmayla ilgili kısa iki metin daha bulunmaktadır.¹⁶⁰

مَرْحَبًا أَنَا زَيْنَب. أَنَا مِنْ تُرْكِيَا.
أَنَا مُضَيِّفَةٌ. أَعْمَلُ فِي الطَّائِرَةِ.
Merhaba, Ben Zeynep,
Türküm. Ben bir hostesim.
Uçakta çalışıyorum.

مَرْحَبًا أَنَا أَسْمَاء. أَنَا مِنَ الْأُرْدُن.
أَنَا مُضَيِّفَةٌ. أَعْمَلُ فِي الطَّائِرَةِ.
Merhaba, Ben Esma,
Ürdünlüyüm. Ben bir hostesim.
Uçakta çalışıyorum.

مَرْحَبًا أَنَا عَبِير. أَنَا مِنَ الْجَزَائِر.
أَنَا مُضَيِّفَةٌ. أَعْمَلُ فِي الطَّائِرَةِ.
Merhaba, Ben Abir,
Cezayirliyim. Ben bir hostesim.
Uçakta çalışıyorum.

نَعَمْ، هُنَّ مُضَيِّفَات.
Evet, onlar hostes.

هَلْ هُنَّ مُضَيِّفَات؟
Onlar hostes mi?

Resim 2.20. Arapça I ünite 3 konuşma metni

Yukardaki resim iki hostesin tanışma sırasındaki konuşmaların verildiği bir metindir. Mesleklerin tanıtımı dil öğrenimi açısından önemlidir. Metin- resim uyumu yeterlidir. Diyalog sorularla devam etmektedir. Üçüncü ünitenin dil bilgisi konusu olan çoğul isimleri “مُضَيِّفَةٌ/ مُضَيِّفَات – hostes/hostesler”, “الطَّائِرَات / الطَّائِرَةِ – uçak /uçaklar” gibi kelimelerin tekil ve çoğullarını öğretmek amacıyla aynı metnin devamında kullanmıştır.¹⁶¹

¹⁶⁰ Er – Subaşı, *Arapça I*, 11.

¹⁶¹ Er – Subaşı, *Arapça I*, 68.

Örnek metinleri inceledikten sonra konuşma alanı ile ilgili Cenân İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yukardaki metni değerlendirelim.

Tablo 2.12. Arapça I ünite 3 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	Hosteslerin Karşılığı
Konuşma çalışmaları gerçek etkileşimin doğasına uyuyor mu? Yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut? Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun ancak kısa ve basit gerçek hayatı tam olarak yansıtmıyor.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına yetersiz.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden dinleme ve okuma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resimler konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlamıştır. ¹⁶²

¹⁶² İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

NE YEDİN?, NE İÇTİN?

مَاذَا أَكَلْتُ وَ مَاذَا شَرَبْتُ؟

مَرْحَبًا. أَنَا عَلِي. زَوَّجَتِي طَبَّخَتْ الطَّعَامَ وَأَكَلْنَا.
أَكَلْتُ الدَّجَاجَ وَالْأُزْزُ وَالسَّلَاطَةَ، وَشَرَبْتُ الْمَاءَ.
Merhaba. Ben Ali. Eşim yemek pişirdi ve yedik.
Ben, tavuk, pilav ve salata yedim.
Su içtim.

مَرْحَبًا. أَنَا عَائِشَةُ. طَبَّخْتُ الطَّعَامَ. أَكَلْتُ
اللَّحْمَ وَالْحُمُّصَ، وَشَرَبْتُ الْعَصِيرَ.
Merhaba. Ben Ayşe. Yemek pişirdim. Ben
et ve humus yedim.
Meyve suyu içtim.

عَائِشَةُ طَبَّخَتْ.
Ayşe pişirdi.

مَنْ طَبَّخَ الطَّعَامَ؟
Yemeği kim pişirdi?

أَكَلْتُ عَائِشَةُ اللَّحْمَ وَالْحُمُّصَ.
Ayşe et ve humus yedi.

مَاذَا أَكَلْتُ عَائِشَةُ؟
Ayşe ne yedi?

شَرَبْتُ عَائِشَةُ الْعَصِيرَ.
Ayşe meyve suyu içti.

مَاذَا شَرَبْتُ عَائِشَةُ؟
Ayşe ne içti?

Resim 2.21. Arapça I ünite 4 konuşma metni

İncelemekte olduğumuz metin yabancı dil öğretiminin önemli konularından biri olan yiyecek içecek müfradatı ile ilgilidir. Resim konu hakkında ipucu veren kısa bir konuşma etkinliğidir. Kare kodundan öğrenciler parçayı dinleyebilmektedir. Metinde; “أَكَلْتُ – yedi”, “طَبَّخْتُ – pişirdi” ve “شَرَبْتُ – içti” gibi yeme- içe eylemlerinin önemli kelimeleri kullanılmıştır. Metnin devamında yiyecek içecek isimleri resimleri ile birlikte verilmiştir. Metin Arap Dilini yeni öğrenen öğrenciler için uygundur. Diğer dil becerilerinden okuma ve dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.¹⁶³

¹⁶³ Er – Subaşı, Arapça I, 93.

Tablo 2.13. Arapça I ünite 4 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	ماذا أكلت و ماذا شربت ؟ : Ne Yedin Ne İçtin?
Konuşma çalışmaları gerçek etkileşimin doğasına uyuyor mu? Yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut? Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun ve yeterli, gerçek hayatla uyumlu ve gerçek hayatı tam olarak yansıtıyor.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına yeterli ve iyi tasarlanmış, diyaloglar ve roller gerçekçi tasarlanmıştır.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden dinleme ve okuma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resimler konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlanmıştır. ¹⁶⁴

2.2. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça II Kitabının 2018 Baskısı

Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça II kitabı 2018 yılında, eski Arapça II kitabının ağır dil bilgisi ve klasik yabancı dil kitabı görünümünden kurtarmak üzere Rahmi ER ve Derya ADALAR SUBAŞI tarafından kaleme alınmıştır.

2.2.1. Görsel fiziksel özellikleri

Açık Öğretim Fakültesi Arapça II yabancı dil ders kitabının fiziksel özelliklerinin değerlendirilmesinde kapak, baskı kalitesi, cilt, şekil, tablo, resim, yazı karakteri, punto, hedef ve içeriğin yanında bölümün kelime listesi incelenmiştir.

Arapça II kitabı resim 2.22. de de görüldüğü üzere görüntü olarak modern görünümde ve kabul edilebilir bir yeterliliktedir. Arapça II Kitabının kapağında bulunan resim; kitabın içeriğine uygundur. Kitaba bakan kişiye bunun bir Arapça kitabı olduğu izlenimini verecek şekilde tasarlanmıştır.

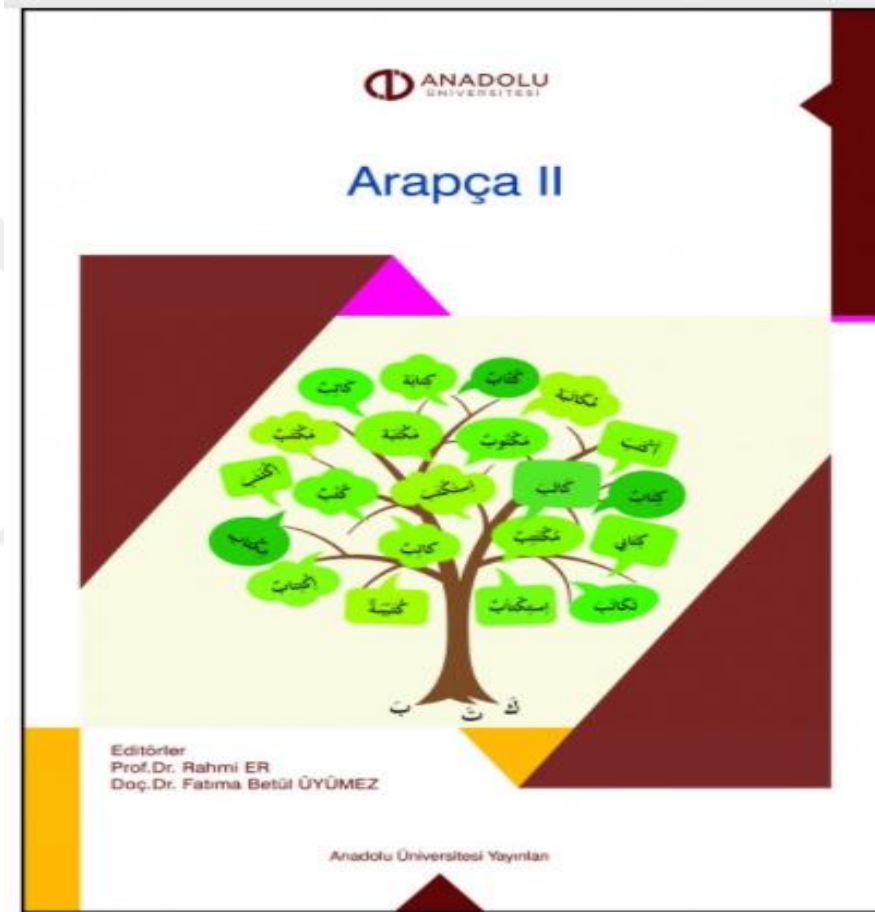
Arapça II kitabımızın kapak baskısının renk kullanımına baktığımızda açık renklerin fazla olduğu görülmekte; bu da kitabın ilgi çekiciliğini artırmaktadır.

¹⁶⁴ İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

İncelemiş olduğumuz Arapça II kitabı, sağlam ve ciltlemesi kaliteli bir şekilde yapılmış; bu da kitabın sonraki yıllarda da kullanılmasına imkân tanımaktadır.

Kitabın kapağına genel olarak baktığımızda kapağın sade ve özenerek tasarlandığı izlenimi uyandırmaktadır. Kabul edilebilir bir yeterlilikte, gerçekçi bir tasarım yapılmış ve ilgi çekici hale getirilmiştir.¹⁶⁵

Açık Öğretim Fakültesi Arapça II ders kitabının kapak resmi 2.22.'de görüldüğü gibidir.

Resim 2.22. Arapça II ders kitabı kapağı

Arapça II ders kitabının baskı kalitesinin iyi olduğu görülmektedir. Ülkemizde yayınlanan İngilizce yabancı dil kitapları ile kıyaslandığında baskının vasat olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kitapların satış fiyatı ve maliyeti hesaba katıldığında kitabın baskısı yeterlidir. Kitabın baskısı öğrencinin dikkatini ve derse olan ilgisini artıracak göz önüne alındığında ise baskı kalitesinin artırılarak standartların üstüne çıkma ihtiyacı hissedilmektedir.

¹⁶⁵ Rahmi Er – Derya Adalar Subaşı, *Arapça II*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.2017).

İncelemiş olduğumuz Arapça II kitabı 321 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayısı yüksek okul öğrencilerin öğrenim düzeyine ve hazırbulunuşluklarına göre uygundur. Bu da bize göre yüksek okul 1. sınıf öğrencilerin alması gereken temel dil becerileri ve gramer bilgisi için yeterlidir. İncelemiş olduğumuz Arapça II kitabı 10 bölümden oluşmakta, bölümlerde alt konulara ayrılmaktadır. Konuların dağılımı aşağıya çıkartılmış olup; her ünite de temel becerilere ait metinler de vardır.

1. Ünite: Arapçada muda'af fiiller
2. Ünite: Arapçada mehmûz fiiller
3. Ünite: Arapçada misâl fiiller
4. Ünite: Arapçada ecvef fiiller
5. Ünite: Arapçada nâkıs fiiller
6. Ünite: Kâne ve grubu
7. Ünite: İnne ve grubu
8. Ünite: Arapçada sülâsî mezîd fiiller-I
9. Ünite: Arapçada sülâsî mezîd fiiller-II
10. Ünite: Sülâsî mucerred ve sülâsî mezîd fiillerde ism-i fâ'il ve ism-i mef'ûl

Arapça II yabancı dil kitabının resimleri, şekilleri ve tabloları yüksek okul öğrencilerin öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında ilgi çekici olduğu, resimlerin renkli, tablo ve şekillerin konu ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Örneğin emri hazır çekiminin anlatıldığı aşağıdaki (Resim 2.23) tablo ve resimler (Resim 2.24) hem anlaşılır ve basit hem de konu ile doğrudan bağlantılıdır.¹⁶⁶

Çoğul (Cem')	İkil (Tesniye)	Tekil (Mufred)	
أَنْتُمْ إِقْرَأُوا Sizler okuyunuz	أَنْتُمَا إِقْرَأَا Siz okuyun	أَنْتَ إِقْرَأْ Sen oku	Muhâtab
أَنْتُنَّ إِقْرَأْنَ Sizler okuyunuz	أَنْتُمَا إِقْرَأَا Siz ikiniz okuyun	أَنْتِ إِقْرَأِي Sen oku	Muhâtaba

Resim 2.23. Arapça II kitabındaki tabloların görünümü

¹⁶⁶ Er – Subaşı, *Arapça II*, 46.

Resim 2.24. Arapça II kitabının resimleri

Arapça II kitabının yazıları okunabilirlik açısından standart değerde, anlaşılır ve yüksekokul öğrencilerine hitap edecek boyuttadır. Öğrencinin dikkatini çekmek için önemli kelimeler kalın punto kullanılarak yazılmıştır. Kitapta öğreneceklerin not alması için yeterli boşlukların bulunması olumludur.¹⁶⁷

Ders kitabının bölüm başlarında Arapça I kitabında olduğu gibi hedef ve içeriğe dair “مُقَدِّمَةٌ - giriş” başlığı altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölüm başlarında maddeler halinde öğrenme çıktıları adı altında konu, hedef davranışlar ve kazanılacak beceriler izah edilmiştir. Hem konunun kısa bir özeti hem de Türkçeye benzer ve farklı yönleri ele alınmış, konu tamamlandığında hangi beceriler kazanılacağı yeterli ölçüde açıklanmıştır. Konu öğrenildiğinde günlük yaşatınlar ile bağlantı kurularak işlevselliği açıklanmıştır.¹⁶⁸

Kitap hedef davranış ve öğrenme çıktılarına büyük önem vermekte; yukarda belirttiğimiz gibi kitabın başında öğrenme çıktılarına yer verilirken, bölüm konularının sonunda da öğrenme çıktılarına yer verilmektedir.

Yabancı dil ders kitaplarında bulunması gereken en önemli başlıklardan biri de kelime listeleridir. Arapça II kitabı ünite sonlarında “كَلِمَاتُ الْقِسْمِ - Bölümün kelimeleri” başlığı altında kelimelere yeterli ölçüde yer vermiştir. Ayrıca bölüm içinde sık kullanılan fiiler başlığı altında kelime öğretimine ayrı bir önem verilmiştir. Kitabı diğer yabancı dil kitaplarından ayıran bir diğer özellik ünite içinde en sık geçen kelimeler “الكَلِمَاتُ الْمُفْتَاحِيَّةُ - Anahtar sözcükler” başlığı altında verilerek öğrencinin derse hazırbulunuşluluğu oluşturulmaya çalışılmıştır.

Arapça II ders kitabının fiziksel özellikleri göz önüne alındığında kapak resmi yeterlidir. Bunun yanında kitabın tablo, şekil ve resimlerinin yeterli olduğu; ayrıca konu ile bağlantılı olduğu, baskı kalitesinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yazı karakteri, punto büyüklüğü

¹⁶⁷ Er – Subaşı, *Arapça II*, 138.

¹⁶⁸ Er – Subaşı, *Arapça II*, 3-5.

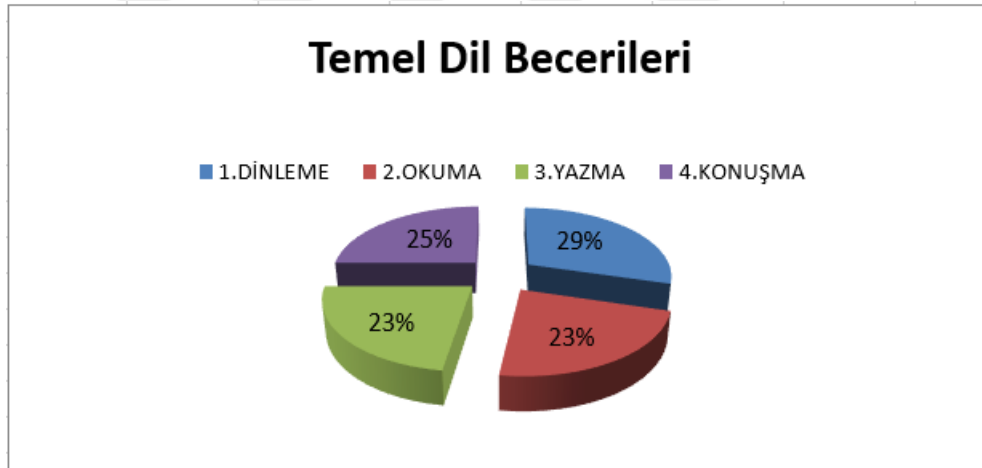
ve yazıların okunabilirliği açısından oldukça iyidir. Dikkat çekilmek istenen yerlerin koyu ve kalın punto ile yazılması kitabın kalitesini ortaya çıkarması bakımından önemlidir.

Bölüm başlarında hedef davranışlar ve becerilerden ayrıntılı olarak bahsetmesi kitabın yazım amacına hizmet etmektedir. Kitabı yabancı dil kitaplarından ayıran önemli bir özellik ise ünite başlarında, ortasında ve sonunda önemli kelimeleri vermesi öğrencilerin kelime hazinesini zenginleştirmesi bakımından önemlidir.

Sonuç olarak Arapça II kitabı genel fiziksel özellikleri, görsel tasarımı, hedef dil ve kültürü öğretmesi bakımından amaca hizmet edecek yeterlilikte olduğu görülmektedir.

2.2.2. Arapça II kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi

Bu bölümde incelemiş olduğumuz Arapça II Ders Kitabının Temel Dil Becerileri nicel tarama yöntemleri ile sayısal olarak tespit edilerek grafik halinde aşağıda düzenlenmiştir.

Grafik 2.2. Arapça II ders kitabı temel dil becerileri

İncelemkte olduğumuz Arapça II Ders Kitabının Temel Dil Becerilerine (dinleme, okuma, yazma ve konuşma) yer verdiği yapmış olduğumuz araştırma neticesinde görülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda oransal olarak yazma becerisine % 23, dinleme becerisine % 29, konuşma becerisine % 25 ve okuma becerisine % 23 yer verildiği anlaşılmıştır. Kitap en çok dinleme becerisine ikinci olarak konuşma becerisine, üçüncü olarak konuşma ve okuma becerisine yer vermiştir. Bununla birlikte yapmış olduğumuz araştırma da Arapça I kitabında dinleme ve konuşma becerilerine yönelik hazırlanan metinler birbirlerini desteklemektedir. Arapça II kitabında ise okuma becerilerinin üstüne karekodu verildiğinden dinleme

becerilerini desteklediğini görmekteyiz. Diğer taraftan grafiğe baktığımızda okuma ve yazma becerilerinin eşit şekilde temsil edilen beceriler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2.14. Arapça II temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı

ÜNİTE	DİNLEME	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA
1	S.3	S.19	S.20	S.15
2	S.37	S.55	S.55	S.51
	S.38			S.52
3	S.71	S.88	S.86	S.81
	S.72			
4	S.107	S.122	S.123	S.118
	S.108			
5	S.137	S.152	S.153	S.148
	S.138			
6	S.169	S.184	S.185	S.179
7	S.197	S.209	S.210	S.205
8	S.223	S.239	S.240	S.236
9	S.255	S.276	S.278	S.270
10	S.291	S.307	S.308	S.302

Yukarıdaki tabloda temel dil becerilerinin ünitelere göre dağılımı gösterilmektedir. Görüldüğü gibi temel dil becerileri ünitelere birbirine yakın bir şekilde dağıtılmıştır. Ancak 2. üniteki konuşma becerisine ait etkinliğe diğer ünitelerdeki konuşma becerilerinden daha fazla yer vermiştir. Ayrıca 2. 3. 4. ve 5. ünitelerdeki dinleme becerisine ait etkinliklere diğer ünitelerdeki dinleme becerilerinden daha fazla yer verilmiştir.¹⁶⁹

2.2.3. Arapça II kitabında okuma becerileri

¹⁶⁹ Er – Subaşı, *Arapça II*, 37-291.

İncelemekte olduğumuz Arapça II kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.14. de vermiştik. Bu kısımda konuların okuma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Okuma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 23'lük bölümünü oluşturmaktadır. Arapça II kitabına baktığımızda bu oran Arapça I kitabının okuma becerisinin oranından fazladır. Arapça I kitabının okuma becerisinin oranı % 22'dir. Okuma becerilerini incelemek için Arapça II kitabında geçen doğrudan okuma becerilerine hitap eden değişik okuma metinlerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

okuma
قراءة

الأعياد

نُحَمَّدُ نُحْمَدُ الْعِيدَ وَ أَحَبُّهُ زَيْنَبُ نُحْمَدُ الْعِيدَ أَيْضًا. أَفْرَادُ الْأُسْرَةِ كُلُّهُمْ يَفْرَحُونَ بِالْعِيدِ. يَلْبَسُونَ الْمَلَابِسَ النَّظِيفَةَ وَالْجَمِيلَةَ فِي الْعِيدِ. اسْتَقْبَلَتْ زَيْنَبُ مُحَمَّدًا مُبَكَّرًا فِي صَبَاحِ يَوْمِ الْعِيدِ وَ لَبِسَ مَلَابِسَ الْعِيدِ. وَ اسْتَقْبَلَتْ زَيْنَبُ مُحَمَّدًا مُبَكَّرًا وَ لَبِسَتْ مَلَابِسَ الْعِيدِ أَيْضًا.

”عِيدُكَ مُبَارَكٌ يَا مُحَمَّدُ، كُلُّ عَامٍ وَ أَنْتَ بِخَيْرٍ“، ”عِيدُكَ مُبَارَكٌ يَا زَيْنَبُ، كُلُّ عَامٍ وَ أَنْتَ بِخَيْرٍ“. يَتَغَدَّى هَذِهِ الْأَقْوَالُ دَهَبَ الْأَثْنَانِ إِلَى الْأَبِ وَالْأُمِّ وَ قَبِلَا أَتْيَهُمَا وَقَالَا: ”عِيدُكَ مُبَارَكٌ يَا أَبِي وَ عِيدُكَ مُبَارَكٌ يَا أُمِّي“. ثُمَّ دَهَبَ الْأَبُ وَ مُحَمَّدٌ إِلَى الْمَسْجِدِ الْكَبِيرِ لِأَدَاءِ صَلَاةِ الْعِيدِ.

فِي الْعِيدِ يَفْرَحُ كُلُّ الْمُسْلِمِينَ بِزِيَارَةِ أَقَارِبِهِمْ وَ جِيرَانِهِمْ وَ أَصْدِقَائِهِمْ. يَهْجُوْنَ إِلَى الْمَتَلَعِبِ وَ الْحَدَائِقِ. هُنَاكَ عِيدَانِ دِينِيَّانِ لِلْمُسْلِمِينَ: عِيدُ الْفِطْرِ وَ عِيدُ الْأَضْحَى. عِيدُ الْفِطْرِ فِي بِدَايَةِ شَهْرِ شَوَّالٍ، يَتَغَدَّى صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ وَ أَمَّا عِيدُ الْأَضْحَى فَهُوَ فِي شَهْرِ ذِي الْحِجَّةِ. فِي عِيدِ الْأَضْحَى يَذْبَحُ الْمُسْلِمُ الْقَادِرُ أَضْحِيَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ يُوزَعُ مِنْ لَحْمِهَا عَلَى الْفُقَرَاءِ وَ الْمُتَحْتَاجِينَ وَ يُقَدَّمُ أَيْضًا لِلضُّيُوفِ.

Bayramlar

Muhammet bayramı sever, kız kardeşi Zeynep de bayramı sever. Bütün aile fertleri bayramda mutlu olurlar. Bayramda temiz ve güzel elbiseler giyerler. Muhammet bayram gününün sabahında erken kalktı ve bayramlıklarını giydi. Zeynep de erken kalktı ve bayramlıklarını giydi.

“Bayramın mübarek olsun Muhammet, iyi bayramlar”, “Bayramın mübarek olsun Zeynep, iyi bayramlar”. Bu sözlerden sonra ikisi anne ve babanın yanına gidip ellerini öptüler ve “Bayramın mübarek olsun babacığım”, “Bayramın mübarek olsun anneciğim” dediler. Sonra baba ve Muhammet bayram namazını eda etmek üzere büyük camiye gittiler.

Bayramda bütün Müslümanlar akrabalarının, komşularının ve arkadaşlarının ziyaretiyle mutlu olurlar. Bazıları oyun alanlarına ve parklara gider. Müslümanlar için iki dini bayram vardır. Bunlar Ramazan bayramı ve Kurban bayramıdır. Ramazan bayramı Şevvâl ayının başında, Ramazan ayı orucunun sonundadır. Kurban bayramı ise Zil-hicce ayındadır. Kurban bayramında gücü yetenler Allah yolunda bir kurban keser ve etinden fakirlere ve ihtiyacı olanlara dağıtır, misafirlere de takdim ederler.

Resim 2.25. Arapça II ünite 1 okuma metni

Yukarıdaki resim 2.25’de görünen metin Arapça II kitabından alınmış okuma becerisine hitap eden bir metindir. Metnin çoğunluğu harekelenmiştir. Metindeki konu ile alakalı bir resim konulmuştur. Metin Müslümanlar için çok önemli olan “الأعياد” Ramazan ve Kurban bayramlarının ve bayramlaşmanın nasıl yapıldığının anlatıldığı bir metindir. İlahiyat Fakültesi öğrencilerini bilgilendirmesi bakımından metnin konusu önemlidir. Metin ünite konularından “Bayram ziyaretleri” adlı metinle bağlantılıdır; bu da kitabın okuma metninin özenle seçilmiş olduğunu göstermektedir. Metin Arapçaya yeni başlayan öğrencilerin hazırbulunuşluluk seviyelerine uygun, özgün bir metindir. Metin 1. ünitenin okuma metni olduğundan dolayı orta seviyede bir metindir. “أصدقاء – akrabalar” ve “أقارب – elbiseler”, “ملابس – elbiseler”

– arkadaşlar” gibi birçok kelimenin çoğulunu parçada öğretmesi bakımından önemlidir. Metin diğer dil becerilerinden dinleme becerisini destekleyecek şekilde hazırlanmıştır. Metinle ilgili etkinlik ve soru çalışması yoktur.¹⁷⁰

أَهْمِيَّةُ الْقِرَاءَةِ

أَكْثَرُ النَّاسِ يَعْرِفُونَ قَوَائِدَ الْقِرَاءَةِ. فَأَبَاؤُنَا وَ أُمَّهَاتُنَا وَ مُعَلِّمُونَا يَنْصَحُونَنَا بِالْقِرَاءَةِ دَائِمًا مُنْذُ أَيَّامِ طِفْلَتِنَا. الْقِرَاءَةُ بَابٌ لِلْعِلْمِ وَ التَّارِيخِ، وَ هِيَ جِسْرٌ بَيْنَ الْحَاضِرِ وَ الْمَاضِي، وَ هِيَ طَرِيقَةُ الْإِتِّصَالِ بَيْنَ الْحَضَارَاتِ وَ الثَّقَافَاتِ الْمُخْتَلِفَةِ. بِالْقِرَاءَةِ نَحْصُلُ عَلَى مَعْلُومَاتٍ وَاسِعَةٍ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْمَجَالَاتِ. بِالْقِرَاءَةِ نَقْضِي أَوْقَاتًا جَمِيلَةً فِي أَوْقَاتِ قِرَاغِنَا أَوْ فِي الرِّحَالِ الطَّوِيلَةِ بِالْقِطَارِ أَوْ الطَّائِرَةِ أَوْ الْبَاصِ.

الْقِرَاءَةُ مُهِمَّةٌ جَدًّا فِي الْإِسْلَامِ وَ فِي الْحَضَارَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ. فَكَلِمَةُ “إِقْرَأْ” هِيَ أَوَّلُ كَلِمَةٍ نَزَلَتْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ. إِذْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْعَلَقِ: (اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ). تَذُلُّ هَذِهِ الْآيَةُ الْكَرِيمَةُ عَلَى مَكَانَةِ الْقِرَاءَةِ فِي الدِّينِ الْإِسْلَامِيِّ. وَ إِلَى جَانِبِ هَذَا بَعْدَ مَعْرَكَةِ بَدْرٍ طَلَّبَ نَبِيُّنَا (ص) مِنْ أَسْرَى الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُعَلِّمُوا الْمُسْلِمِينَ الْقِرَاءَةَ وَ الْكِتَابَةَ مُقَابِلَ حُرِّيَّتِهِمْ وَ مَا طَلَّبَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) مِنْهُمْ الْمَالَ. وَ هَذَا الْمَوْقِفُ يَدُلُّ عَلَى أَهْمِيَّةِ الْقِرَاءَةِ فِي الْإِسْلَامِ.

Okumanın Önemi

İnsanların çoğu okumanın yararlarını bilir. Nitekim babalarımız, annelerimiz ve öğretmenlerimiz çocukluk günlerimizden beri bize daima okumayı öğüttiler. Okumak bilimlerin ve tarihin kapısıdır. (Okumak bilimlere ve tarihe açılan bir kapıdır.) O, bugün ile geçmiş arasında bir köprüdür. O, farklı medeniyetler ve farklı kültürler arasında iletişim yoludur. Okumakla pek çok alanda geniş bilgi ediniz. Okuyarak, boş vakitlerimizde ya da uzun tren veya uçak ya da otobüs yolculuklarında güzel zaman geçiririz.

Okumak, İslam’da ve İslam medeniyetinde çok önemlidir. Zira “oku” kelimesi Peygamber efendimiz Hz. Muhammed (Sallallahu aleyhi ve sellem)’e inen (vahiy olunan) ilk kelimedir. Çünkü, Allah Teâla *Alak Sûresinde* şöyle buyurmuştur: “Yaratan Rabbinin adıyla oku”. Bu ayet-i kerime okumanın İslam dinindeki yerini gösterir. Bunun yanı sıra Bedir Savaşından sonra Peygamber Efendimiz (sav) müşrik esirlerden özgürlüklerine karşılık olarak Müslümanlara okuma ve yazma öğretilmesini istemiştir. Resûlullah (sav) onlardan para istememiştir. Bu durum İslamiyet’te okumanın önemine işaret eder.

<http://mawdoo3.com>’dan uyarlanmıştır.

Resim 2.26. Arapça II ünite 2 okuma metni

Arapça II kitabından aldığımız bu metin okumanın öneminden bahsetmektedir. Metnin içeriğine baktığımızda kişinin kendisi ve yakın çevresindekilerle (anne, baba, öğretmen) ilgili anlatımlar vardır. Metinde konu ile ilgili ipucu veren resim yoktur. “باب للعلوم و التاريخ” - ilmin ve tarihin kapısı” ve “جسر بين الماضي و الحاضر” - geçmiş ile gelecek arasında bir köprü” gibi temel kalıp ifadeler yer verilmiştir. Karekodundan da anlaşıldığı üzere Metin temel dil becerilerinden dinleme becerisini geliştirecek şekilde tasarlanmıştır. Metinle ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır, bilinmeyen kelimeler, “كلمات القسم” - Bölümün kelimeleri” başlığı altında verilmiştir. Metin ile ilgili alıştırma ve benzeri etkinlik yoktur. Örnek metinlere baktıktan sonra Arapça II kitabımızdan seçtiğimiz metni okumaya dair temel ölçütler

¹⁷⁰ Er – Subaşı, *Arapça II*, 19.

çerçevesinde değerlendirme yapacağız.¹⁷¹ Metin değerlendirme ölçütlerini Cenân İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız.

Tablo 2.15. Arapça II ünite 2 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	أهمية القراءة : Okumanın Önemi
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinler mutfakta ne yiyoruz gibi yiyecek içeceklerle alakalı olduğu için ünite konularıyla paralel değil. Ancak dilbilgisiyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış, kare kodundan bağlanılarak dinleme-anlama becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Tam olarak metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili alıştırmaya soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Metin konusu esnek, canlı ve geliştirmeye müsait, çünkü okumak insan hayatında çok önemli. Öğrencilerin fikirleri alınabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁷²

¹⁷¹ Er – Subaşı, *Arapça II*, 55.

¹⁷² İşçi, “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, 68.

حُبُّ الْقُرْآنِ

فِي الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ يُدْعَى الْأَطْفَالُ فِي تَرْكِهَا إِلَى الْمَسَاجِدِ لِتَعَلُّمِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ وَ لِحِفْظِ بَعْضِ السُّورِ وَ الْأَدْعِيَةِ. عَائِشَةُ طَالِبَةٌ نَاجِحَةٌ فِي الْمَدْرَسَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ وَ دَخَلَتْ فِي الْعُطْلَةِ الصَّيْفِيَّةِ لِلْمَاضِيَةِ إِلَى مَسْجِدٍ قَرِيبٍ مِنْ بَيْتِهَا وَتَعَلَّمَتْ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ هُنَاكَ، وَ خَفِظَتْ بَعْضَ السُّورِ مِنْهُ. وَ هِيَ الْآنَ تُقْرَأُ الْقُرْآنَ حَيِّدًا.

قَالَ أَبُوهَا لِعَائِشَةَ يَوْمًا: هَلْ خَفِظْتَ سُورَةَ الْإِحْلَاصِ يَا ابْنَتِي الشَّاطِرَةَ.

قَالَتْ عَائِشَةُ قَوْرًا: نَعَمْ يَا أَبِي، وَ يُتَكَيَّنِي أَنْ أَقْرَأَهَا لَكَ الْآنَ.

فَقَالَ لَهَا الْأَبُ: إِذَنْ أَقْرَأِي سُورَةَ الْإِحْلَاصِ.

فَقَرَأَتْ عَائِشَةُ هَذِهِ السُّورَةَ:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ (1) اللَّهُ صَمَدٌ (2) لَمْ يَلِدْ

وَلَمْ يُولَدْ (3) وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (4)

فَسَعِدَ الْأَبُ بِقِرَاءَتِهَا السَّلِيمَةِ وَشَكَرَهَا لِتَجَاجُحِهَا وَحُبِّهَا لِلْقُرْآنِ.

Kur'an Sevgisi

Türkiye'de çocuklar, yaz tatilinde Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenmek, bazı dua ve sureleri ezberlemek için camilere giderler. Ayşe başarılı bir ilkokul öğrencisidir. Geçen yaz evine yakın bir camiye gitti ve orada Kur'an-ı Kerim okumayı öğrendi ve Kur'an'dan bazı sureleri de ezberledi. O şimdi çok iyi Kur'an okuyor.

Bir gün babası Ayşe'ye, "İhlâs sûresini ezberledin mi benim çalışkan kızım?" dedi.

Ayşe de hemen "Evet babacığım" dedi. "Şimdi sana okuyabilirim."

Bunun üzerine babası ona, "Öyleyse İhlâs sûresini oku bakalım" deyince Ayşe bu sûreyi okudu:

"Rahman ve rahîm olan Allahın adıyla. De ki o Allah bir tek'tir. Allah sameddir. Doğurmadı ve doğrulmadı. O'na bir denk de olmadı."

Babası onun düzgün okuyuşundan mutlu oldu ve ona başarısından ve Kur'an'a olan sevgisinden dolayı teşekkür etti.

Resim 2.27. Arapça II ünite 4 okuma metni

Yukarıdaki resim Arapça II kitabının 4. Ünite 122. sayfasından aldığımız Kur'an sevgisini öğreten bir metindir. Türkiye'de Kur'an eğitimin nasıl yapıldığını anlatması İlahiyat Fakültesi öğrencileri bakımından önemlidir. Metnin içeriğine baktığımızda kişinin kendisi ve yakın çevresindekilerle (anne, baba, öğretmen) ilgili anlatımlar vardır. Resim metindeki konu hakkında ipucu vermektedir. Ünitenin dil bilgisi konularından ecvef fiilinden "قال - söyledi", emir fiilinden "اقْرَأِي - oku" gibi dilbilgisi konularına yer verilmiştir. Karekodundan da anlaşıldığı üzere Metin temel dil becerilerinden dinleme becerisini de geliştirecek şekilde tasarlanmıştır. Metinle ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır, bilinmeyen kelimeler diğer metinlerdeki gibi "كَلِمَاتُ الْقِسْم" - Bölümün kelimeleri" başlığı altında verilmiştir. Metin ile ilgili alıştırma çalışması yoktur.¹⁷³ Örnek metinlere baktıktan sonra Arapça II kitabımızın belirlediğimiz okumaya dair temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

¹⁷³ Er - Subaşı, *Arapça II*, 122.

Tablo 2.16. Arapça II ünite 4 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	حَبِّ الْقُرْآن : Kur'ân Sevgisi
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinlerden Ramazan ayı ve kalıp ifadelerle ilgili ve dilbilgisini destekler mahiyette hazırlanmış.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Kurmaca.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış kare kodundan bağlanılarak dinleme-anlama becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik soru yok.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Yaz tatilinde öğrenciler Kur'ân öğrendiği ve Metin Kur'ân sevgisinden bahsettiği için esnek, bu konuda öğrencilerin anıları dinlenebilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁷⁴

2.2.4. Arapça II kitabında yazma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça II kitabının yazma becerisine ait metinlerin ünitelere göre dağılımını Tablo 2.14. ve grafik halinde göstermiştik. Bu kısımda konuların yazma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Yazma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 23'lük bölümünü oluşturmaktadır. Bu oran okuma becerileri ile aynı oranda temsil edilmektedir. Nicel olarak baktığımızda bu oran yazma becerisini geliştirme açısından yeterli gibi gözükse de Arapça I kitabından farklı bir yazma etkinliğine yer vermemesi hem nitelik açısından hem de yazma becerisini geliştirme açısından yetersizdir. Arapça I kitabında yazma becerisi % 29 iken Arapça II kitabında bu oran azalmıştır. Yazma becerilerini incelemek için

¹⁷⁴ İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 68.

kitapta geçen doğrudan yazma becerilerine hitap eden değişik yazma etkinliklerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

10- Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri, parantez içinde verilen kelimelerden anlam ve yapıca uygun olanıyla doldurunuz.

1. هل تريد أن	القهوة؟ (تَشْرَبُ، تَشْرَبِينَ، تَشْرَبِي)
2. كُلُّ مَنْ هَذِهِ	(الْفَوَاكِهَ، لَحْمٍ، زَيْتُونَا)
3. يُرِيدُ مُعَلِّمُنَا أَنْ يُعَلِّمَ	القراءة. (المُسْلِمُ، المُسْلِمُونَ، المُسْلِمِينَ)
4. أَنَا طَبَاخَةٌ وَطَبَّيْحَةٌ	اللذيذة. (الطعام، الشُّورَةُ، دجاجة)
5. القراءةُ بابٌ	(البيت، مَدْرَسَةٌ، لِلْعُلُومِ)

11- Aşağıdaki Türkçe cümleleri Arapçaya çeviriniz.

- 1- Öğretmen bugün soru sormadı.
- 2- Farklı kültürler hakkında bilgi edindik.
- 3- Bu kitabı almam mümkün mü?
- 4- Boş vakitlerinde kitap okuyor musun Ahmet?
- 5- Her gün bir adet elma ye.
- 6- Annesi izin verse.
- 7- Defterini yarın benden al.
- 8- Bu ayet, okumanın önemini gösterir.
- 9- Kadın öğretmen kız öğrencilere Kur'an okumayı öğütledi.
- 10- O adam çay içmek istiyor.

Resim 2.28. Arapça II ünite 2 yazma metni

Arapça II kitabımızın 2. ünitesindeki dil bilgisi konuları ile ilgili boşluk doldurma alıştırmaları verilerek yazma becerisini geliştirme ve dil bilgisini pekiştirmeye yönelik çalışma yapılmıştır. Buna benzer alıştırmalar kitabımızın her ünitesinde vardır. Resimde de görüldüğü üzere (تَشْرَبُ، تَشْرَبِينَ، تَشْرَبِي) ve (المُسْلِمُ، المُسْلِمُونَ، المُسْلِمِينَ) gibi aynı kelimenin farklı formlarını tercih edip yazma etkinliği vardır. Türkçeden Arapçaya çeviri kısmında “okuyor musun?”, “sormadı” “ye”, “al” kelimeleri ile biten soru cümlesi, olumsuz ve emir cümlesi gibi alıştırmalar vardır. Tercüme alıştırmaları da yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir etkinliktir. Kitabımızda mektup kompozisyon gibi yazma etkinliğinin olmaması büyük bir eksiklikler. Bu da yazma becerisini geliştirme açısından öğrencilerin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Örnek metine baktıktan sonra Arapça II kitabımızın belirlediğimiz yazmaya dair temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız. Yazma alanı ile ilgili değerlendirmeyi Cenani İşçi tarafından oluşturulan ölçütler çerçevesinde yapacağız.¹⁷⁵

¹⁷⁵ Er – Subaşı, *Arapça II*, 58.

Tablo 2.17. Arapça II ünite 2 yazma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	التمرينات: Alıştırılmalar
Yazma becerisine yönelik yapılan etkinlikler diğer üç temel dil becerisi için uygulanan etkinlikler ve metinlerle paralellik içerisinde mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler diğer becerilerden okuma ve dinleme becerileri için uygun ve paralel.
Yazma becerisine yönelik etkinliklerde istenen yapıya çevirme, cümlelerdeki öğelerin yer değiştirmesi ve tekrar etme gibi mekanik etkinlikler mi yoksa daha çok bireyin duygu, düşünce, yorum ve yargılarını açıklayıcı biçimde anlamlı etkinlikler mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler verilen fiili uygun forma çevirme, özneleri çoğul ve ikil yaparak yazma, üstte verilen metni yazma tekrar etme gibi mekanik etkinlikler. Ayrıca Türkçeden Arapçaya, Arapçadan Türkçeye çeviri yapma metinleri var. Yorum ve yargı gibi analiz ve sentez yapılacak çalışmalar yok.
Konuyla ilgili yazma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuyla ilgili yönlendirici sorular yok, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar yok. Sadece yazınız yapınız gibi cümleler var. ¹⁷⁶

2.2.5. Arapça II kitabında dinleme becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça II kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.14. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin dinleme becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Dinleme becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 29'luk bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran dinleme becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Arapça I kitabında da bu oran %25'dir. Arapça I ile Arapça II kitabının dinleme becerilerini karşılaştırdığımızda nitelik olarak Arapça II kitabının dinleme becerilerinin seviyesinin daha üstün olduğu görülmektedir. Arapça I kitabında olduğu gibi dinleme becerisini geliştirmek için kitap dinleme metinlerinin başında karekodu vererek öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye çalışmıştır.¹⁷⁷ Dinleme becerilerini incelemek için kitapta geçen dinleme becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

¹⁷⁶ İşçi, "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

¹⁷⁷ Er – Subaşı, *Arapça II*, 107.

في المطعم

النادل: أهلاً وسهلاً، تَقْصِّلْ يا سَيِّدِي.

الزبون: أهلاً بك.

النادل: أَفَيَنْ تُرِيدُ أَنْ تُجْلِسَ؟

الزبون: أريدُ أَنْ أَجْلِسَ في الحديقة.

النادل: تَقْصِّلْ مِنْ هُنَا. هل هذه الطاولة مُنَاسِبَةٌ لَكَ؟

الزبون: نَعَمْ. شكرًا.

النادل: ماذا تَأْمُرُ؟

الزبون: هل يمكنُ أَنْ أَخَذَ قَائِمَةَ الطَّعَامِ مِنْ فَضْلِكَ؟

النادل: طَبْعاً. تَقْصِّلْ يا سَيِّدِي. ماذا تُرِيدُ أَنْ تَأْكُلَ؟

Lokantada

Garson: Hoşgeldiniz, buyurunuz efendim.

Müşteri: Hoşbulduk.

Garson: Nerede oturmak istersiniz?

Müşteri: Bahçede oturmak istiyorum.

Garson: Buradan buyurun. Bu masa size uygun mudur?

Müşteri: Evet. Teşekkürler.

Garson: Ne emredersiniz?

Müşteri: Yemek listesini (menüyü) alabilir miyim (almam mümkün mü) lütfen?

Garson: Tabii. Buyurun efendim. Ne yemek istersiniz?

dikkat

هل يمكنُ (hel yumkinu) ifadesinin, konuşma dilinde çoğunlukla "hel yumkin" biçiminde fiilin sonu sü-kunlu olacak şekilde kullanıldığını biliniz.

dikkat

Muzâri fiilin başına gelen (أَنْ) fiile mastar anlamı kazandırırken sonunu da nasb eder:

أَنْ تُجْلِسَ (en teclise) "oturmak", "senin oturman"

أَنْ أَخَذَ (en âbuze) "almak", "benim almam" anlam-larında Türkçeye çevrilebilir.

Resim 2.29. Arapça II ünite 2 dinleme metni

Yukardaki Resim 2.29 Lokantada nasıl davranılacağına dair kısa bir dinleme etkinliğidir. Karekodundan da anlaşıldığı üzere metni üniversiteye kayıtlı olan öğrenciler dinleyebilmektedir. Kişinin yakın çevresi ve günlük yaşantılarıyla ilgili kısa bir metindir. Ünitenin dil bilgisi konusu olan; "أخذ – aldı", "تأمر – emredersin" ve "تأكل – yersin" gibi mehmûz fiil örneklerine ve basit kalıp ifadeler ile soru cümlelerine yer verilmiştir. Resim ile metin bibiriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Dil bilgisi konularını pekiştirmek için önemli noktalara dikkat çekilmiştir.¹⁷⁸

¹⁷⁸ Er – Subaşı, *Arapça II*, 37.

العربية في حياتنا اليومية ٣

Trafik İşaretleri

- Baba: Günaydın oğlum.
 Oğul: Günaydın baba.
 Baba: Bugün okuldan sonra ne yapacaksın?
 Oğul: Öğretmenimizle birlikte şehir parkına gideceğiz.
 Baba: Yürüyerek mi gideceksiniz?
 Oğul: Evet baba.
 Baba: Yolda dikkatli ol. Trafik işaretlerini biliyor musun?
 Oğul: Evet kırmızı ışıkta durmamız gerekir, sarı ışıkta hazırlanırız ve yeşil ışıkta geçeriz.
 Baba: Aferin, kırmızı ışıkta dur, caddelerde dikkat et ve öğretmeninin sözünü iyi dinle.
 Oğul: Endişelenme babacığım.

إشارات المرور

- الأب: صباح الخير يا بُنَيَّ.
 الابن: صباح النور يا أبي.
 الأب: ماذا ستفعل اليوم بعد المدرسة؟
 الابن: سندُهبُ مع مُدرِّسنا إلى حديقة المدينة.
 الأب: هل ستذهبون مشيًا على الأقدام؟
 الابن: نعم يا أبي.
 الأب: انتبه في الطريق. هل تعرف إشارات المرور؟
 الابن: نعم. عند الضوء الأحمر يجب أن تقف.
 وعند الضوء الأصفر نستعد للتحرُّك وعند الضوء الأخضر نمر.
 الأب: أختنت. قف عند الضوء الأحمر وانتبه في الشوارع و اسمع كلام المُدرِّس جيِّداً.
 الابن: لا تقلق يا أبي.

..... يجب أن ifadesi muzâri fiilin başına getirilerek ".... -mesi, -ması gerekir" anlamında kullanılır.
 يجب أن أقف ifadesi "durması gerekir", "durmam gerekir" şeklinde Türkçeye çevrilebilir.

Resim 2.30. Arapça II ünite 3 dinleme metni

Yukarıdaki metin trafik işaretlerin anlatıldığı kısa bir dinleme etkinliğidir. Karekodu diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde de vardır. Metin resim uyumu yeterlidir. Kişinin yakın çevresi ve günlük yaşantılarıyla ilgili kısa bir metindir. Ünitenin dil bilgisi konusu olan gelecek zaman kipine ait "ستفعل" - yapacaksın", "سندُهبُ" - gideceğiz" ve "ستذهبون" - gideceksiniz" gibi örneklerle ve basit kalıp ifadeler ile soru cümlelerine yer verilmiştir. Resim ile metin bibiriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini destekler. Dil bilgisi konularını pekiştirmek için önemli noktalara dikkat çekilmiştir.¹⁷⁹

Örnek metne baktıktan sonra Arapça II kitabımızın dinlemeye becerilerinin değerlendirmesini İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız. .

¹⁷⁹ Er – Subaşı, *Arapça II*, 72.

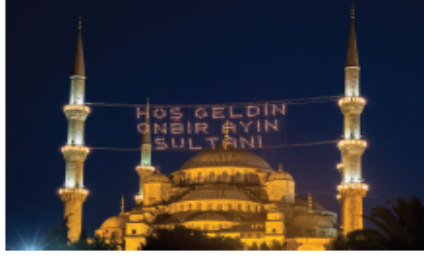
Tablo 2.18. Arapça II ünite 3 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	إشارات المرور : Trafik İşaretleri
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında Arapça trafik işaretlerini araştırın şeklinde bir ödev var, Diyalogu arkadaşınızla canlandırın şeklinde bir aktivite var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik trafik ışıklarını gösteren bir resim var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ¹⁸⁰

¹⁸⁰ İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 69.

العربية في حياتنا اليومية ٤

Ramazan Ayı

- Ali:** Selâmün aleyküm.
Ahmet: Aleyküm selâm.
Ali: Ramazan ayı geldi. Ramazanınız mubarek olsun.
Ahmet: Sizin de Ramazanınız mubarek olsun. Yarın oruç tutacağız inşallah. Geçen sene oruç tuttun mu?
Ali: Evet, sadece bir hafta tuttum. Fakat bu yıl ilk kez orucu bütün ay tutmak istiyorum inşallah. Sen?
Ahmet: Ben de aynı şekilde bütün ay tutmak istiyorum. Ramazanda ne yapacaksın?
Ali: Gündüzleri camiye gideceğim ve Kur'an-ı Kerim okuyacağım. Iftardan sonra anne ve babamla camiye gideceğim ve teravih namazı kılacağım. Sen ne yapacaksın?
Ahmet: Ben de Kur'an-ı Kerim okuyacağım ve değişik camilere giderek Kur'an-ı Kerim tilaveti dinleyeceğim ve teravih namazı kılacağım.

شهر رمضان

- علي:** السلام عليكم.
أحمد: و عليكم السلام.
علي: جاء شهر رمضان. كل عام وأنتم بخير.
أحمد: كل عام وأنتم بخير. سنصوم غداً إن شاء الله.
 هل صُمت في السنة الماضية؟
علي: نعم، صُمت أسبوعاً فقط. ولكن في هذه السنة ولأول مرة أريد أن أصوم الشهر كاملاً إن شاء الله. وأنت؟
أحمد: وأنا كذلك أريد أن أصوم كل الشهر أيضاً.
 ماذا ستفعل في رمضان؟
علي: سأذهب إلى المسجد غداً وأقرأ القرآن الكريم. و نغذ الإفطار سأذهب إلى المسجد مع أمي وأبي وأصلي صلاة التراويح. و ماذا ستفعل أنت؟
أحمد: أنا سأقرأ القرآن الكريم أيضاً وسأذهب إلى مساجد مختلفة للإستماع إلى تلاوة القرآن الكريم وأصلي صلاة التراويح.

Resim 2.31. Arapça II ünite 4 dinleme metni

Yukarıdaki parça İslam Dünyası için önemli olan Ramazan ayının anlatıldığı kısa bir dinleme etkinliğidir. Metinde geçen; “أصوم الشهر كاملاً - Tüm ay oruç tutacağım”, “أصلي صلاة التراويح - Teravih namazı kılacağım” ve “أقرأ القرآن - Kur'an okuyacağım” ifadeleri İlahiyat Fakültesi öğrencileri için Ramazan ayı hakkında bilinçlendirmesi bakımından ayrı bir önem arz etmektedir. Karekodu uygulaması diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde de vardır. Resim metin hakkında ipucu vermektedir. Metin iki arkadaş arasında yaşanan diyalog olması nedeniyle kişinin yakın çevresi ve günlük yaşantılarıyla ilgili kısa bir metindir. Ünitenin diğer metinleri de bu metnin konusuyla yakından ilgilidir. Metin ayrıca temel dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini desteklemektedir.¹⁸¹ Şimdi metni dinleme ölçütleri çerçevesinde değerlendirelim.

¹⁸¹ Er – Subaşı, *Arapça II*, 57.

Tablo 2.19. Arapça II ünite 4 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	شهر رمضان: Ramazan Ayı
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında صام fiilinin Kur’ân’da geçen yerleri araştırın ödevi var. Diyalogu arkadaşınızla canlandırın şeklinde bir aktivite var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış; çünkü metinde ramazanda yapılan birçok etkinlikten bahsediliyor.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıp öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik camide mahya fotoğrafı var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok. Sorular dilbilgisine yönelik hazırlanmıştır.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dilbecerini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ¹⁸²

2.2.6. Arapça II kitabında konuşma becerileri

Arapça II kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.14. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerden konuşma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Konuşma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 25’lik bölümünü oluşturmaktadır. Arapça I kitabında bu oran % 24’dir. Dolayısıyla Arapça II konuşma becerisi etkinliklerini artırmıştır. Arapça II kitabı temel dil becerileri içinde en çok yer ayırdığı ikinci beceri konuşma becerisidir. Arapça I kitabı konuşma becerisini geliştirmek için metinlerin başında karekodu verirken Arapça II’de bu kaldırılmıştır. Bizce devam etmesi telaffuz çalışmalarını pekiştirmesi açısından daha uygun olurdu. Arapça II kitabında konuşma becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

¹⁸² İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 69.

مرحبًا. أنا ليلى. أنا طبّاخة و أطيخ الأطعمة اللذيذة في مطبخي مشهور. هل تعرفين ماذا نأكل اليوم؟ طبّخت لك شوربة العدس اليوم. و هل تعرفين طريقة عمل هذه الشوربة؟ أنظري إلى المكونات:

- كوب من العدس الأحمر
- الزيت
- بصلة واحدة متوسطة الحجم
- حبتان من البطاطا
- ثلاث حبات من الجزر
- ملعقة صغيرة من الكتّون
- خمسة أوكواب من الماء الساخن
- رشّة من الملح و الفلفل الأسود

اغسلي العدس و الخضّر جيدًا. قطّعي البطاطا و الجزر والبصلة ثمّ ضعي كلّها مع الزيت و الماء الساخن في قدر و اطيخها على نارٍ متوسطة الحرارة. عندما يتدّ بالغلّيان اضيفي الملح و الفلفل و اخلطي كلّها في الخلطة. بعد الخلط ضعي الشوربة في وعاء التّقديم. خذيها على المائدة و كلي بالصّحّة و العافية.

Merhaba. Ben Leyla. Ben bir aşçıyım.

Ünlü bir lokantada lezzetli yemekler yapıyorum.

Biliyor musun, bugün ne yiyoruz? Bugün sana mercimek çorbası yaptım. Bu çorbayı yapmanın yöntemini biliyor musun? İçindekilere bak:

- Bir bardak kırmızı mercimek
- Yağ
- Bir orta boy soğan
- 2 tane patates
- 3 tane havuç

Resim 2.32. Arapça II ünite 2 konuşma metni

Yukarıdaki metin kitabımızın 2. Ünitesinden alınmış yemek tarifinin yapıldığı konuşma becerisine ait kısa bir etkinliktir. Karekodu diğer metinlerde olduğu gibi bu metinde yoktur. Resim metin hakkında yeterli bilgi vermektedir. Metin kişinin mesleği hakkında “أنا طبّاخة” – Ben aşçıyım.” ifadesiyle ve günlük yaşantılarıyla ilgili kısa bir metindir. Resim ile metin birbiriyle uyumludur. Temel dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini destekler. Günlük dilde en çok kullanılan “العدس – Mercimek”, “الزيت – yağ”, “بصلة – soğan” ve “البطاطا – patates” gibi kitapta daha önce kullanılmayan sebze isimlerini vermesi dil öğretimi açısından önemlidir.¹⁸³

¹⁸³ Er – Subaşı, *Arapça II*, 51.

Tablo 2.20. Arapça II ünite 2 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	ماذا نأكل اليوم؟ Bugün Ne Yiyoruz?
Konuşma çalışmaları gerçek iletişimin doğasına uyuyor mu yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut? Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun ve yeterli, gerçek hayatla uyumlu ve tam olarak yansıtıyor.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına yeterli ve iyi tasarlanmış, diyalog ve roller gerçekçi tasarlanmıştır.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden okuma ve yemek tarifi yazınız dediği yazma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resim konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlamıştır. ¹⁸⁴

Resim 2.33. Arapça II ünite 3 konuşma metni

Resim 2.33. kişinin kendini ve mesleğini tanıttığı kısa bir konuşmadır. Metinde trafik hakkında bilgi verilmiş ve trafik polisinin trafiği düzenlediği, güvenlik için bunun önemli olduğu belirtilmiştir. Görselden de anlaşıldığı üzere trafik işaretlerinin trafiği düzenlemede

¹⁸⁴ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

etkili olduğu; أحمر - kırmızı ışık, قف - “dur” أصفر - sarı ışık, استعد - “hazırlan”, أخضر - yeşil ışık ve انطلق - “geç” anlamlarına geldiği anlatılmaktadır.¹⁸⁵

أخذ إلى

Birini, bir şeyi bir yere götürmek

 أخذت صديقي إلى المطار. Arkadaşımı havaalanına götürdüm.	 أبي! يجب أن تأخذني إلى المدرسة. Baba beni okula götürmelisin!
 هل أخذت الأطفال إلى السينما؟ - نعم، أخذتهم إلى السينما.	 - هل يمكن أن تأخذني إلى السوق؟ - نعم، يمكن أن آخذك إلى السوق.

Resim 2.34. Arapça II ünite 5 konuşma metni

Yukardaki resim Arapça kalıp ifadelerin nasıl kullanılacağına dair kısa bir konuşma etkinliğidir. Günlük karşılaştığımız seyahat, hobi ve alışveriş gibi faaliyetler hakkında; “أخذ إلى - birini bir yere götürmek”, “دعا إلى - birini bir yere davet etmek”, “شكر على - birine teşekkür etmek” gibi kalıp ifadelerin nasıl söyleneceğini göstermektedir. Arap Dilini yeni öğrenen öğrenciler için bu tür cümle kullanımları uygundur. Metin ve resimler birbirleriyle uyumludur. Temel dil becerilerinden okuma becerisini geliştirmeye az da olsa katkı sağlar. Metnin devamında arka sayfada benzer şekilde kısa kalıp ifadenin örnekleri verilmiştir. Benzer şekilde kitabın her ünitesinde Arapça kalıp ifadelerin nasıl kullanılacağına dair metinler mevcuttur.¹⁸⁶ Örnek metine baktıktan sonra Arapça II kitabından seçtiğimiz konuşmaya dair metni temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız. Konuşma alanı ile ilgili değerlendirme ölçütlerini Cenani İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız.

¹⁸⁵ Er - Subaşı, *Arapça II*, 51.

¹⁸⁶ Er - Subaşı, *Arapça II*, 148.

Tablo 2.21. Arapça II ünite 5 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	التعبيرات في اللغة العربية Arapçada Kalip İfadeler
Konuşma çalışmaları gerçek etkileşimin doğasına uyuyor mu yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut. Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun ancak kısa ve basit gerçek hayatı tam olarak yansıtmıyor.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Örneklerin az ve kısa olmasından dolayı gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına yetersiz.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden okuma ve yazma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resimler konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlamıştır. ¹⁸⁷

2.3. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça III Kitabının 2018 Baskısı

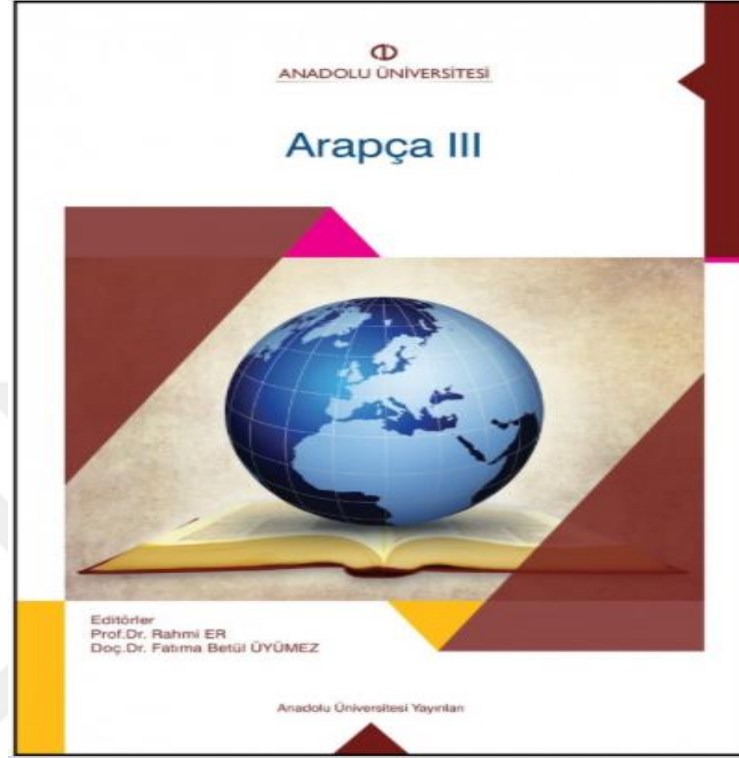
Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça III kitabı 2018 yılında, eski Arapça III kitabının ağır dil bilgisi ve klasik yabancı dil kitabı görünümünden kurtarmak üzere Rahmi ER, Derya ADALAR SUBAŞI, Kemal TUZCU, Mehmet Hakkı SUÇİN, Mehmet Faruk TOPRAK ve Celal Turgut KOÇ tarafından kaleme alınmıştır. İncelemiş olduğumuz Arapça III kitabı 10 ünitelerden oluşmakta, üniteler bölümler ve alt konulara ayrılmaktadır.

2.3.1. Arapça III kitabının görsel fiziksel özellikleri

Açık Öğretim Fakültesi Arapça III Yabancı Dil ders kitabının fiziksel olarak kapak, baskı kalitesi, cilt, şekil, tablo, resim, yazı karakteri ve punto gibi bilgiler incelenmiştir. Bunun yanında kitabın bölümlerinde bulunan kelime listesi, hedef ve içeriği hakkında da

¹⁸⁷ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

değerlendirmede bulunulmuştur.¹⁸⁸Açık Öğretim Fakültesi Arapça III ders kitabının kapak görünümü resim 2.35. de görüldüğü gibidir.

Resim 2.35. Arapça III ders kitabının kapağı

Arapça III kitabı resim 2.35. de görüldüğü üzere modern bir görünüme sahip olmasına rağmen kabul edilebilir bir yeterlilikte değildir. Arapça III kitabının kapak resmi; kitabın içeriğine uygun değildir. Zira resme bakan biri bunun bir Arapça kitabı olduğu izlenimi edinemeyecektir. Çünkü resim daha çok bir coğrafya kitabını andırmaktadır.¹⁸⁹

Arapça III kitabının kapak baskısının renk kullanımına baktığımızda koyu renklerin fazla olduğu görülmekte; bu da kitabın ilgi çekiciliğini düşürmektedir. İncelemiş olduğumuz Arapça III kitabı, sağlam ve kaliteli bir ciltleme yapılmış; bu da kitabın sonraki yıllarda da kullanılmasına imkân tanımaktadır. Kitabın kapağına genel olarak baktığımızda kapağın sade ama özenerek tasarlanmadığı izlenimini uyandırmaktadır. Kapak tasarımı bizce kabul edilebilir bir yeterlilikte değildir, Arapça ders kitabı için daha uygun bir tasarım seçilebilirdi.

¹⁸⁸ Rahmi Er – Fatıma Betül Üyümez, (ed.), *Arapça III*, (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.2018).

¹⁸⁹ Er – Üyümez, *Arapça III*.

Arapça III ders kitabının baskı kalitesinin ise iyi olduğu görülmektedir. Ülkemizde yayınlanan diğer yabancı dil kitapları ile kıyaslandığında baskı kalitesinin vasat olduğu görülmektedir. Ancak kitapların satış fiyatı ve maliyet açısından kıyaslandığında kitabın baskısı yeterlidir. Kitabın baskısının öğrencinin dikkatini ve derse olan ilgisini artırdığı göz önüne alındığında ise baskı kalitesinin artırılarak standartların üstüne çıkması gerektiğini düşünmekteyiz.

İncelemiş olduğumuz Arapça III Kitabı 315 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayısı ve içerdiği bilgiler yüksekokul öğrencilerin öğrenim düzeyine ve hazırbulunuşluklarına göre uygundur. Arapça III Kitabı bize göre yüksekokul 2. sınıf öğrencilerin alması gereken temel dil becerileri ve gramer bilgisi için yeterlidir. Kitabın konularının dağılımı aşağıya çıkartılmıştır. Bununla birlikte her üniteye temel dil becerilerine ait metinler de vardır.

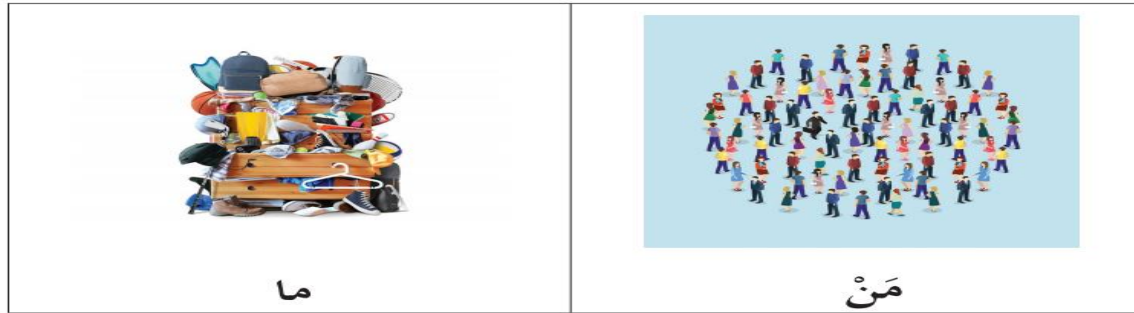
1. Ünite: Arapçada zamanlar
2. Ünite: Sulâsi fiillerde edilgen (meçhul) yapı
3. Ünite: Mezid fiillerde edilgen (meçhul) yapı
4. Ünite: İsm-i mevsuller
5. Ünite: Nasb edatları
6. Ünite: Cezm edatları
7. Ünite: Şart edatları
8. Ünite: Atıf edatları
9. Ünite: Mef'ûlün mutlak
10. Ünite: Mef'ûlün leh ve mef'ûlün fih

Arapça III yabancı dil kitabının resimleri, şekilleri ve tabloları yüksekokul öğrencilerin öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında ilgi çekici olduğu, resimlerin renkli, tablo ve şekillerin konu ile bağlantılı olduğu görülmektedir. Örneğin Resim 2.3.1.2. görüldüğü gibi ismi mevsullerin çekiminin anlatıldığı aşağıdaki tablo hem anlaşılır, basit hem de konu ile doğrudan bağlantılıdır.¹⁹⁰

Çoğul (Cem')	İkil (Musennâ)	Tekil (Mufred)	
الَّذِينَ	الَّذَانِ	الَّذِي	MERFÛ (الْمَرْفُوع)
الَّذِينَ	الَّذَيْنِ	الَّذِي	MANSÛB VE MECRÛR (الْمَنْصُوب وَالْمَجْرُور)

Resim 2.36. Arapça III kitabındaki tabloların görünümü

¹⁹⁰ Er – Üyümez, *Arapça III*, 100.

Resim 2.37. Arapça III kitabındaki resimlerin görünümü

Arapça III ders kitabında bazı kelimeler öğrencinin dikkatini çekmek için kalın punto kullanılarak yazılmıştır. Yazılar okunabilirlik açısından standart değerde, anlaşılır, yüksekokul öğrencilerine hitap edecek seviyededir. Kitapta öğrencilerin not alması için yeterli boşlukların bulunması da bizce olumludur.¹⁹¹

Ders kitabının bölüm başlarında Arapça I ve Arapça II kitabında olduğu gibi hedef ve içeriğe dair “مَقَمَة – giriş” başlığı altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölüm başlarında maddeler halinde öğrenme çıktıları adı altında konu, hedef davranışlar ve kazanılacak beceriler izah edilmiştir. Hem konunun kısa bir özeti hem de konu tamamlandığında hangi beceriler kazanılacağı yeterli ölçüde açıklanmıştır. Konu öğrenildiğinde günlük yaşatınlar ile bağlantı kurularak işlevselliği açıklanmıştır. Arapça I ve Arapça II kitabından farklı olarak yaşamla ilişkilendir (Resim 2.38) bölümü oluşturulmuştur.¹⁹²

Resim 2.38. Arapça III yaşamla ilişkilendir

Kitap hedef davranış ve öğrenme çıktılarına büyük önem vermekte; yukarda belirttiğimiz gibi kitabın başında öğrenme çıktılarına yer verilirken, bölüm konularının sonunda da öğrenme çıktılarına yer verilmektedir.

Yabancı dil ders kitaplarında bulunması gereken en önemli başlıklardan biri de kelime listeleridir. Arapça III kitabı ünite sonlarında “كَلِمَاتُ الْقِسْمِ - bölümün kelimeleri” başlığı altında kelimelere yeterli ölçüde yer verilmiştir. Ayrıca bölüm içinde kullanılan “- تعبيرات الوحدة

¹⁹¹ Er – Üyümez, *Arapça III*, 107.

¹⁹² Er – Üyümez, *Arapça III*, 116.

ünitenin kavramları” adı altında kelime öğretimine ayrı bir önem verilmiştir. Kitabı diğer Arapça yabancı dil kitaplarından ayıran bir diğer özellik ünite içinde en sık geçen kelimeler “الكلمات المفتاحية - Anahtar sözcükler” başlığı altında verilerek öğrencinin derse hazırbulunuşluluğu oluşturulmaya çalışılmıştır.¹⁹³

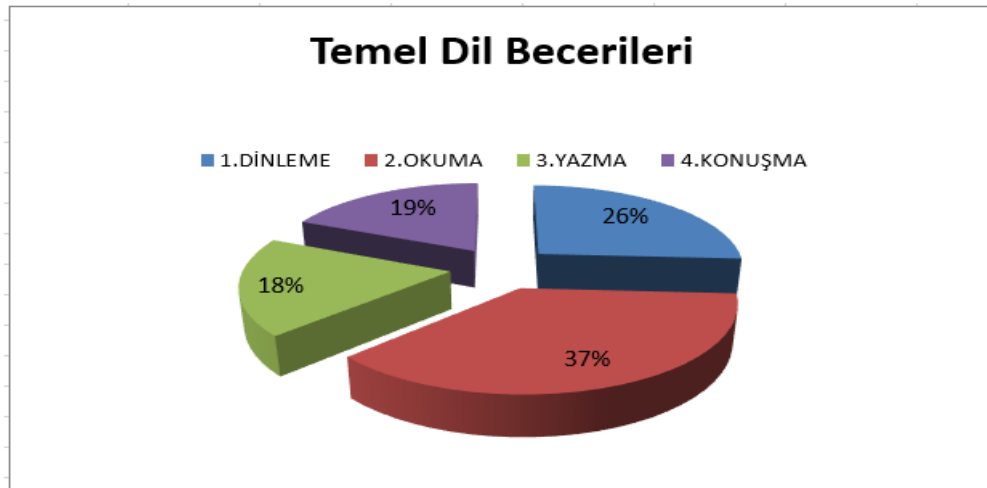
Arapça III ders kitabının fiziksel özellikleri göz önüne alındığında kapak resmi yetersizdir. Bunun yanında kitabın tablo, şekil ve resimlerinin yeterli olduğu; ayrıca konu ile bağlantılı olduğu, baskı kalitesinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yazı karakteri ve punto büyüklüğü ve yazıların okunabilirliği açısından oldukça iyidir. Dikkat çekilmek istenen yerlerin koyu ve kalın punto ile yazılması kitabın kalitesini ortaya çıkarması bakımından önemlidir.¹⁹⁴

Bölüm başlarında hedef davranışlardan ayrıntılı olarak bahsetmesi kitabın yazım amacına hizmet etmektedir. Kitabı yabancı dil kitaplarından ayıran önemli bir özellik de ünitenin önemli kelimelerini vermesidir. Bu da öğrencinin kelime hazinesini zenginleştirmektedir.

Sonuç olarak Arapça III kitabı kapak tasarımı bakımından yetersiz olduğu, ancak görsel iç tasarımı, hedef dil ve kültürü öğretmesi bakımından amaca hizmet edecek yeterlilikte olduğu görülmektedir.

2.3.2. Arapça III kitabının temel dil becerileri değerlendirilmesi

Bu bölümde incelemiş olduğumuz Arapça III ders kitabının Temel Dil Becerileri nicel tarama yöntemleri ile sayısal olarak tespit edilerek grafik halinde aşağıda değerlendirilmiştir.

Grafik 2.3. Arapça III ders kitabı temel dil becerileri

¹⁹³ Er – Üyümez, *Arapça III*, 99.

¹⁹⁴ Er – Üyümez, *Arapça III*, 108.

İncelemekte olduğumuz Arapça III ders kitabının Temel Dil Becerilerine (dinleme, okuma, yazma ve konuşma) yer verdiği yapmış olduğumuz araştırma neticesinde görülmüştür. Araştırma sonucunda kitap oransal olarak yazma becerisine % 18, dinleme becerisine % 26, konuşma becerisine % 19 ve okuma becerisine % 37 yer verildiği anlaşılmıştır. Kitap en çok okuma becerisine ikinci olarak dinleme becerisine, üçüncü olarak konuşma ve en az yazma becerilerine yer vermiştir. Bununla birlikte Arapça I kitabının dinleme becerileri ve konuşma becerilerine yönelik hazırlanan metinler birbirlerini desteklemektedir. Arapça II ve Arapça III kitaplarında okuma becerilerindeki karekodu uygulamasından dolayı dinleme becerilerini desteklediğini görmekteyiz. Arapça III kitabında bir yenilik de harf-i cer ile kullanılan bazı fiillerin öğretilmesidir.¹⁹⁵

Tablo 2.22. Arapça III temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı

ÜNİTE	DİNLEME	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA
1	S.3	S.8	S.22	S.17
		S.20		
		S.21		
2	S.35	S.49	S.52	S.47
		S.51		
3	S.69	S.81	S.87	S.82
		S.84		
		S.86		
4	S.99	S.115	S.117	S.113
		S.116		
5	S.131	S.145	S.153	S.149
	S.132	S.146		
	S.133	S.147		
6	S.161	S.176	S.179	S.174
	S.162	S.177		
	S.163			
7	S.193	S.210	S.213	S.207
		S.212		
8	S.227	S.237	S.239	S.234
		S.238		
9	S.251	S.267	S.269	S.264
		S.268		
10	S.283	S.295	S.302	S.298
		S.300		

Yukarıdaki tabloda temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı gösterilmektedir. Tabloda temel dil becerileri, ünitelere birbirine yakın bir şekilde dağıtılmamıştır. Zira 5. ve 6. üniteki dinleme becerisine ait etkinliklere diğer ünitelerdeki dinleme becerilerinden daha fazla yer vermiştir. Bununla birlikte 1. 3. ve 5. ünitelerdeki okuma becerisine ait etkinliklere diğer ünitelerdeki okuma becerilerinden daha fazla yer verilmiştir. Ayrıca okuma becerisine ait etkinliklere diğer dil becerilerinin her birinin nerdeyse iki katı kadar yer verilmiştir.

¹⁹⁵ Er – Üyümez, *Arapça III*, 78.

2.3.3. Arapça III kitabında okuma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça III kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.22. de vermiştik. Bu kısımda konuların okuma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Okuma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 37'lik bölümünü oluşturmaktadır. Arapça III kitabına baktığımızda bu oran Arapça I ve Arapça II kitabının okuma becerisinin oranından fazladır. Arapça I kitabının okuma becerisinin oranı % 22, Arapça II kitabının okuma becerisinin oranı % 23'dür. Yazarlar okuma becerisine ait etkinlikleri yaklaşık % 60 oranında artırmıştır. Okuma becerilerini incelemek için Arapça III kitabında geçen doğrudan okuma becerilerine hitap eden değişik okuma metinlerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

Yaşamla İlişkilendir

اربط بالحياة

كَيْفَ دَخَلَ الْأَتْرَاكُ الْإِسْلَامَ؟

بَدَأَ الْأَتْرَاكُ التَّعَرُّفَ عَلَى الْإِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِينَ نَتِيجَةَ الظُّرُوفِ الْجُغَرَفِيَّةِ اعْتِبَاراً مِنَ الْقَرْنِ الثَّامِنِ. هُنَاكَ عِدَّةُ أَسْبَابٍ دَفَعَتْ الْأَتْرَاكَ إِلَى اغْتِنَاقِ الْإِسْلَامِ.

أسباب دينية

كَانَ مُعْظَمُ الْأَتْرَاكِ يُعْتَنِقُونَ دِيَانَةَ «غوك تانري» (إله السماء). وَكَانَتْ مُعْتَقَدَاتُهُمْ وَتَمَطُّ حَيَاتِهِمْ قَرِيبَيْنِ جِثاً مِنَ الْإِسْلَامِ. إِذْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِالْإِلَهِ الْوَاحِدِ، وَوُجُودِ الشَّيْطَانِ، وَبِقَاءِ الرُّوحِ، وَالْآخِرَةِ، وَالْحَيَّةِ، وَالنَّارِ. وَكَانَتْ الْجَرَائِمُ وَالطَّبَاعُ السَّيِّئَةُ مِثْلُ الظُّلْمِ وَالزُّنَا وَالْقَتْلِ وَالسَّرِقَةِ وَالْكَذِبِ مُحَرَّمَةً لَدَيْهِمْ كَمَا كَانَ ذَبْحُ الْأَضْحَايِ وَالسُّجُودُ شَائِعاً وَلَمْ يَكُنِ الْأَتْرَاكُ قَبْلَ الْإِسْلَامِ يَأْكُلُونَ أَبَداً لَحْمَ الْخِنْزِيرِ.

أسباب اقتصادية:

تَعَدَّ فَتْحُ تُرْكِسْتَانِ تَطَوَّرَتْ الْعِلَاقَاتُ التَّجَارِيَّةُ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ وَالسُّكَّانِ الْمَحَلِّيِّينَ. وَكَانَتْ هَذِهِ الْعِلَاقَاتُ التَّجَارِيَّةُ سَبَباً فِي اخْتِلَاطِ الْأَتْرَاكِ بِالْمُسْلِمِينَ وَمِنْ ثَمَّ تَعَرُّفِهِمْ خَيْراً بِهَذَا الدِّينِ الْجَدِيدِ. وَهَكَذَا بَدَأَ الْإِسْلَامُ بِالِانْتِشَارِ أَوَّلًا بَيْنَ الْأَتْرَاكِ الْمُقِيمِينَ فِي الْمَدَنِ وَالْمُسْتَقْبِلِينَ بِالتَّجَارَةِ..

أسباب سياسية وعسكرية:

أَسَّسَ الْأُمُويُّونَ وَالْعَبَّاسِيُّونَ وَخِدَائِثُ عَشِكْرِيَّةٍ مُكَوَّنَةً مِنَ الْجُنُودِ الْأَتْرَاكِ. وَأَنْشَأُوا مِنْ أَجْلِهِمْ مَدُنَ الْحَامِيَّاتِ الْعَشِكْرِيَّةِ مِثْلَ سَامَرَاءَ. وَارْتَقَى الْأَتْرَاكُ الْمَعْرُوفُونَ بِقُدْرَاتِهِمِ الْحَرْبِيَّةِ الْعَالِيَّةِ إِلَى مَنَاصِبِ رَفِيعَةٍ فِي الْجَيْشِ. كَمَا تَمَّ تَعْيِينُهُمْ فِي مَنَاصِبِ هَامَّةٍ فِي إِدَارَةِ الدَّوْلَةِ. وَبِذَلِكَ اسْتَحْوَذَ الْأَتْرَاكُ عَلَى مَرَاكِزٍ مُهِمَّةٍ فِي إِدَارَةِ الدَّوْلَةِ وَالْجَيْشِ. وَهَذَا أَيْضاً سَاعَدَ فِي قَبُولِ الْمُجْتَمَعَاتِ التُّرْكِيَّةِ لِلْإِسْلَامِ.

<https://www.dailysabah.com/arabic/history/2017/07/01/turkic-peoples-road-to-islam>

Resim 2.39. Arapça III ünite 1 okuma metni

Arapça III kitabından aldığımız bu metin Türklerin islamiyete nasıl girdiğinden bahsetmektedir. Metinde konu ile ilgili ipucu veren resim yoktur. “أسباب سياسية - siyasi sebepler”, “ذبح الأضاحي - kurban kesmek” ve “بقاء الروح - ruhun ölümsüzlüğü” gibi temel kalıp ifadeler yer verilmiştir. Metinle ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır. Kitapta yeni geçen kelimeler, “كلمات القسم - bölümün kelimeleri” başlığı altında verilmiştir. Metin ile ilgili alıştırmalar

ve benzeri etkinlik yoktur.¹⁹⁶Örnek metne baktıktan sonra Arapça III kitabını okumaya dair temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

Tablo 2.23. Arapça III ünite 1 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	كَيْفَ دَخَلَ الْأَثَرُ الْإِسْلَامَ؟ Türkler İslamiyete Nasıl Girdi?
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinler ile ilgili değil ancak dilbilgisiyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün.
Metinler diğer üç temel dilbecerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Tam olarak metni anlamaya yönelik soru yok, hatta metinle ilgili soru da yok.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Metnin konusu esnek, canlı ve müsait, konu geniş olduğundan öğrencilerden örnek istenebilir, görüş alınabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁹⁷

¹⁹⁶ Er – Üyümez, *Arapça III*, 21.

¹⁹⁷ İşçi “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, 68.

عادات في المجتمع التركي

الشَّعْبُ التُّرْكِيُّ يُعْتَبَرُ شَعْباً لَطِيفاً وَمُضَيَّافاً، يُحِبُّ الضُّيُوفَ وَالْأَجَانِبَ وَيَحْتَرِمُهُمْ حَتَّى فِي طَرِيقَةِ الْحِطَابِ، فَيُكَلِّمُ الْعُرَبَاءَ وَالْكِبَارَ بِالْعُمَرِ بِطَرِيقَةٍ رَسْمِيَّةٍ لِإِظْهَارِ الْإِحْتِرَامِ، مِنْ خِلَالِ اسْتِخْدَامِ صِبْغَةِ الْجَمْعِ فِي الْكَلَامِ، بَدَلاً مِنْ صِبْغَةِ الْمُفْرَدِ. غَالِباً مَا يَقُومُ الْأَتْرَاكُ بِإِضَافَةِ الْقَابِ مِثْلَ أَفْنَدِيمٍ أَوْ بِيَهٍ أَوْ آغَايِي، لِلرَّجُلِ الْغَرِيبِ أَوِ الْكَبِيرِ، وَأَبْلَهَ أَيْ الْأُخْتُ الْكَبِيرَةَ أَوْ هَامَّ لِلْمَرْأَةِ. وَبِالْمُقَابِلِ، فَإِنَّهُمْ يُجِبُّونَ أَنْ يَقُومَ الضَّيْفُ أَوِ الشَّخْصُ الْغَرِيبُ بِمُخَاطَبَتِهِمْ بِأَسْلُوبٍ لَائِقٍ، فَلَا يُجَبِّدُ أَنْ يَقُومَ الْغَرِيبُ بِمُخَاطَبَةِ كِبَارِ السَّنِّ بِصِبْغَةِ الْمُفْرَدِ بَلْ بِصِبْغَةِ الْجَمْعِ كَذَلِكَ عَلَى إِظْهَارِ الْإِحْتِرَامِ لَهُمْ. وَإِنْ قَدَّمَ أَحَدُ الْأَتْرَاكِ دَعْوَةً لِلضَّيْفِ لِتَنَاوُلِ الطَّعَامِ فِي الْخَارِجِ مِثْلاً، فَيَجِبُ عَلَى الضَّيْفِ أَلَّا يَدْفَعُ الْحِسَابَ، فَالْمُضَيِّفُ هُوَ مَنْ يَتَكَلَّمُ بِالِدَّفْعِ، وَإِنْ كَانَ ذَلِكَ سَبَباً لِإِحْرَاجِ الضَّيْفِ، فَعَلَيْهِ أَنْ يَدْعُوَ الْمُضَيِّفَ لِلخُرُوجِ فِي وَقْتٍ لَاحِقٍ.

خَلْعُ الْجِذَاءِ عِنْدَ بَابِ الْمَنْزِلِ

يَتَّصِفُ الشَّعْبُ التُّرْكِيُّ بِحُبِّهِ الشَّدِيدِ لِلنَّظَافَةِ، وَ مِنْ الْعَادَاتِ الْمُتَرَبِّطَةِ بِذَلِكَ، عَادَةُ خَلْعِ الْجِذَاءِ عِنْدَ بَابِ الْمَنْزِلِ. فَعِنْدَ زِيَارَةِ أَحَدِ الْأَتْرَاكِ فِي مَنْزِلِهِ، مِنَ الْمُحِبِّبِ أَنْ يَقُومَ الضَّيْفُ بِخَلْعِ جِذَائِهِ عِنْدَ الْبَابِ قَبْلَ دُخُولِهِ، لِتَرْتِدِّي نَوْعاً مِنَ التَّعَالِ الْمَنْزِلِيَّةِ النَّظِيفَةِ، الَّتِي يُقَدِّمُهَا لَهُ الْمُضَيِّفُ فِي الْغَالِبِ. وَكَذَلِكَ فَإِنَّهُ مِنَ اللَّبَاقَةِ لَدَى الْأَتْرَاكِ، أَلَّا يَقُومَ الضَّيْفُ بِزِيَارَةِ الْمَنْزِلِ وَ يَدُهُ فَارِغَةً، عَلَيْهِ أَنْ يَحْضُرَ هَدِيَّةً صَغِيرَةً كَبَاقَةٍ مِنَ الْأَزْهَارِ أَوْ عُلْبَةً مِنَ الشُّوْكَوْلَا، فِي حَالِ كَانَتْ زِيَارَتُهُ الْأُولَى لِمَنْزِلِ الْمُضَيِّفِ.

Resim 2.40. Arapça III ünite 3 okuma metni

Arapça III kitabından aldığımız bu metin Türk toplumunun adetleri hakkında bilgi vermektedir. Türk toplumundan bahsederken “مُضَيَّافاً - misafirperver” ve “لَطِيفاً - zarif” olduğunu belirtmektedir. Metin Türk kültürü hakkında ayrıntılı ve “خَلْعُ الْجِذَاءِ عِنْدَ بَابِ الْمَنْزِلِ” - kapının önünde ayakkabı çıkarma”, “العادات المُتَرَبِّطَةُ” - geleneklerine bağlı” gibi bilgiler vermektedir. Bilgi veren bir metin olduğundan konu ile ilgili ipucu veren bir resim yoktur. Resim konulmuş olsa okuyucuya konu hakkında ipucu vererek metnin daha kolay anlaşılmasını sağlayacağını düşünmekteyiz. Metnin ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır, bilinmeyen kelimeler, “كَلِمَاتُ الْقِسْمِ” - bölümün kelimeleri” başlığı altında verilmiştir.¹⁹⁸ Metin ile ilgili alıştırma ve benzeri etkinlik yoktur. Şimdi metni okuma metinlerini değerlendirme ölçütleri kapsamında değerlendirelim.

¹⁹⁸ Er - Üyümez, *Arapça III*, 51.

Tablo 2.24. Arapça III ünite 3 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	عادات المجتمع التركي Türk Toplumunda Âdetler
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinler ile ilgili değil ancak dilbilgisiyle paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış ancak sesli okunduğunda dinleme becerisine katkı sağlar
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik soru yok, ancak metinle ilgili alıştırma soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Esnek, canlı ve müsait, çünkü Türk toplumunun adetleri çok geniş, konu ile ilgili öğrencilerin fikirleri alınabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ¹⁹⁹

2.3.4. Arapça III kitabında yazma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça III kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını tablo ve grafik halinde vermiştik. Bu kısımda konuların yazma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Yazma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 18'lik bölümünü oluşturmaktadır. Bu oran okuma becerilerinin yarısı oranına denk gelmektedir. Bu oran yazma becerisini geliştirme açısından yeterli gibi gözükse de Arapça I ve Arapça II kitabından farklı bir yazma etkinliğine yer vermemesi hem nitelik açısından hem de yazma becerisini geliştirme açısından yetersizdir. Arapça I kitabında yazma becerisi % 29 Arapça II kitabında % 23' dür. Yazma becerilerini incelemek için kitapta geçen doğrudan

¹⁹⁹ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 68.

yazma becerilerine hitap eden değişik yazma etkinliklerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

4. Aşağıdaki diyalogda boş bırakılan yerleri parantezi içinde verilen kelimelerden uygun olanıyla doldurunuz.

(لَمْ - يَسْتَجِئُ - مع - الأسبوع - لم - إن)

نادين : آلو خديجة، كيف حالكِ؟
خديجة : الحمد لله، الوقت متأخر، خير شاء الله؟
نادين : هل سمعتِ آخر الأخبار عن المدير؟
خديجة : لا، أسمع. ماذا حدث؟ ذهبتُ صباح اليوم إلى مكتبه ولم أجده. وتكلمتُ السكرتيرة. وهي تقول لي شيئاً.
نادين : أنا سمعتُ أنه سيكون نائب وزير وسيترك الشركة في القادم.
خديجة : أتمنى له التوفيق. هو ذلك.
نادين : أنا أيضاً سررتُ جداً وأرذتُ أن أخبرك.

5. Aşağıda verilen cümleleri karşısındaki cezm edatlarıyla yeniden kurunuz.

1. سُسَافِرُ إِلَى الْقَاهِرَةِ صَيْفًا. (لا النافية)
2. صَحَوْتُ الْيَوْمَ مُبَكَّرًا. (لَمْ)
3. يَبْدُو أَنَّكُمْ تَخَافُونَ مِنْ هَذِهِ الرَّحْلَةِ. (لا النافية)
4. سَيَكُونُونَ لَطِيفِينَ مَعَ أَصْدِقَائِهِمْ. (لام الأمر للغائب)
5. إِمْسِ فِي الْقَاهِرَةِ، سَتَرَى آثَارًا عَظِيمَةً. (إن)

Resim 2.41. Arapça III ünite 6 yazma metni

Arapça III kitabımızın 6. ünitesindeki dil bilgisi konuları ile ilgili (cezm edatları) boşluk doldurma alıştırmaları verilerek yazma becerisini geliştirme ve dil bilgisini pekiştirmeye yönelik çalışma yapılmıştır. Buna benzer alıştırmalar kitabımızın her ünitesinde vardır. Tercüme alıştırmaları da yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir etkinliktir. Kitabımızda mektup kompozisyon gibi yazma etkinliğinin olmaması büyük bir eksikliktir. Örnek metne baktıktan sonra Arapça III kitabının yazma becerilerini Cenani İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde değerlendireceğiz.²⁰⁰

Tablo 2.25. Arapça III ünite 6 yazma metninin değerlendirilmesi

²⁰⁰ Er - Üyümez, *Arapça III*, 180.

Metin Adı	التمرينات: Alıştırımlar
Yazma becerisine yönelik yapılan etkinlikler diğır üç temel dil becerisi için uygulanan etkinlikler ve metinlerle paralellik içerisinde mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler diğır becerilerden okuma ve dinleme becerileri için uygun ve paralel.
Yazma becerisine yönelik etkinliklerde istenen yapıya çevirme, cümlelerdeki öğelerin yer değıştirmesi ve tekrar etme gibi mekanik etkinlikler mi yoksa daha çok bireyin duyu, düşünce, yorum ve yargılarını açıklayıcı biçimde anlamlı etkinlikler mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler verilen fiili uygun forma çevirme, özneleri çoğul ve ikil yaparak yazma, üstte verilen metni yazma tekrar etme gibi mekanik etkinlikler. Ayrıca Türkçe'den Arapça'ya, Arapça'dan Türkçe'ye çeviri yapma metinleri var. Yorum ve yargı gibi analiz ve sentez yapılacak çalışmalar yok.
Konuyla ilgili yazma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuyla ilgili yönlendirici sorular bulunmamakta, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar yok. Sadece yazınız yapınız gibi cümleler var. ²⁰¹

2.3.5. Arapça III kitabında dinleme becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça III kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.22. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin dinleme becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Dinleme becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 26'lık bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran dinleme becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Arapça I kitabında bu oran % 25 ve Arapça II kitabında oran % 29'dur. Arapça I, Arapça II ve Arapça III kitabının dinleme becerilerini karşılaştırdığımızda nitelik olarak Arapça III kitabının dinleme becerilerinin seviyesinin daha üstün olduğu görülmektedir. Arapça I ve Arapça II kitabında olduğu gibi dinleme becerisini geliştirmek için kitap dinleme metnlerinin başında karekodu vererek öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye çalışmıştır. Dinleme becerilerini değerlendirmek için kitapta geçen dinleme becerilerine hitap eden değışik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

²⁰¹ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

العربية في حياتنا اليومية ٦

Yusuf İdris'le Söyleşi

Türk gazeteci Mustafa Demir Mısırlı ünlü yazar ve edebiyatçı Yusuf İdris ile bir röportaj yapıyor:

Mustafa Demir: Merhaba Dr. Yusuf. Biraz hayatınızdan bahseder misiniz? Mesela: Nerede doğdunuz? Nerede eğitim aldınız?

Yusuf İdris: Merhaba. Fakus şehrine bağlı bir köyde doğdum. Kahire'de tıp okudum.

جواز مع يوسف إدريس

الصحفي التركي مصطفى دمير يقوم بحوار صحفي مع كاتب وأديب مصري مشهور يوسف إدريس:

مصطفى دمير: مرحبا يا دكتور يوسف. هل يمكن أن تتحدثوا عن حياتكم قليلا؟ مثلا: أين ولدتكم؟ ماذا درستكم؟
يوسف إدريس: أهلا بكم. ولدت في قرية تابعة لمدينة فاكوس. درست الطب في القاهرة.

Resim 2.42. Arapça III ünite 6 dinleme metni

Yukardaki resim Arap edebiyatında meşhur Mısırlı yazar ve edebiyatçı Yusuf İdris ile yapılan bir diyalog olup, orta seviye bir dinleme etkinliğidir. Söyleşi, Yusuf İdris'in hayatını kısaca anlatan yaklaşık bir sayfa hacmindedir. Karekodundan üniversiteye kayıtlı olan öğrenciler internet aracılığıyla metni dinleyebilmektedir. "Ain - nerede", "Mada - neyi" ve "Hel - ...mı, ...mi" ile başlayan önemli basit soru cümleleri kullanılmış olan söyleşi metni; Orta seviyedeki öğrenciler için uygundur. Metnin devamında ünitenin dil bilgisi konusu olan cezm edatlarından "Ader - çalışmadım", "Lem Akteb - yazmadım" gibi örnekler verilmiştir. Resim ile metin birbiriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır. Dil bilgisi konularını pekiştirmek için önemli noktalara dikkat çekilmiştir. Çoğulda belirsiz kullanım kelimeye "birkaç, bazı" gibi anlamlar katar. Örneğin; "Kattabt Kıssa Kıssat" - Birkaç kısa öykü yazdım." Bu da kitabın özenle hazırlanmış olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.²⁰²

²⁰² Er - Üyümez, Arapça III, 161.

Film Hoşuna Gitti mi?

Ali ve Zeynep dün sinemada bir film seyreden bir çifttir. Şimdi film hakkında konuşuyorlar:

- Ali: Film hoşuna gitti mi?
Zeynep: Hayır, hoşuma gitmedi.
Ali: Neden hoşuna gitmedi?
Zeynep: Film birçok şiddet ve dövüş sahneleriyle dolu. Bütün bu şiddet gerekli miydi?
Ali: Bu doğal. Aksiyon filmlerinin hepsi dövüş, şiddet ve hızlı hareketten ibarettir.
Zeynep: Başka bir şey daha var. Film çok uzundu. Bu nedenle çok sıkıldım.
Ali: Filmin müziği ile ilgili görüşün nedir?
Zeynep: Açıkçası müzik de pek hoşuma gitmedi. Aslında başım ağrıyordu. Müziğin sesi yüksekti. Bu da baş ağrımı artırdı.
Ali: Filmin hikâyesi nasıldı?
Zeynep: Bence fena değildi. Aslında ben romantik veya komedi filmleri seviyorum. Aksiyon ve korku filmlerini sevmiyorum.

هل أعجبك الفيلم؟

علي و زينب زوجان شاهدا فيلما في سينما أمس الآن يتكلمان عن الفيلم:

- علي: هل أعجبك الفيلم؟
زينب: لا، لم أعجبي.
علي: لماذا لم أعجبي؟
زينب: الفيلم مليء بمشاهد كثيرة من العنف والضرب. هل كان كل هذا العنف ضرورياً؟
علي: هذا طبيعي. أفلام الحركة كلها عبارة عن الضرب والعنف والحركة السريعة.
زينب: هناك أمر آخر، كان الفيلم طويلاً جداً. لذلك مللت كثيراً.
علي: وما رأيك في موسيقى الفيلم؟
زينب: بصراحة، الموسيقى أيضاً لم تعجبني كثيراً.

Resim 2.43. Arapça III ünite 6 dinleme metni

Yukarıda Arapça III kitabının 6. ünitesi 163. sayfasından seçtiğimiz örnek metin film seyreden iki eş arasında geçen bir dinleme etkinliğidir. Dil öğretiminde film, tiyatro ve sinema gibi kültürel faaliyetler önemlidir. Metnin içeriğine baktığımızda kültürel faaliyetlerle ilgili; “هل أعجبك - beğendin mi?”, “أفلام الرومانسية أو الكوميديا”, “أفلام الحركة”, “أفلام المأساة” gibi önemli kelimeler vardır.²⁰³ Örnek metne baktıktan sonra Arapça III kitabından seçtiğimiz dinleme metnini İşçi (2012) tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız.

²⁰³ Er - Üyümez, *Arapça III*, 163.

Tablo 2.26. Arapça III ünite 6 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	هل أعجبك الفيلم؟ Film Hoşuna gitti mi?
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında Fasih Arapça ile yapılmış bir film den bölümleri izleyin şeklinde bir aktivite ve Filmde geçen cezm edatlarını bulma ödevi var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışmavar mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik film şeridini gösteren bir resim var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok. Sorular metindeki gramerle ilgili.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ²⁰⁴

²⁰⁴ İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 69.

العربية في حياتنا اليومية ٧

Hocanın Soruları

- Hoca: Vaktini nasıl geçiriyorsun Mervan?
- Mervan: Okuyup araştırarak, çalışıp çabalayarak.
- Hoca: Öyle görünüyor ki, gençliğinin kıymetini iyi biliyor ve ondan yararlanıyorsun.
- Mervan: Evet, kim gençliğine yazık ederse, yaşlılığı da ona yazık eder.
- Hoca: Aferin sana, peki insanlarla ilişkilerin nasıl?
- Mervan: Onlara yakınlık gösterir, iyi geçinirim. Birisi bana sert bir dille öğüt verse bile onunla ilişkiyi koparmayıp aksine düşüncelerinden yararlanırım.

أَسْئَلَةُ الْمُدَرِّسِ

- المُدَرِّس: كَيْفَ تَقْضِي وَقْتَكَ يَا مَرْوَانُ؟
- مروان: بِالمُطَالَعَةِ وَالذِّكْرِ، بِالْعَمَلِ وَالسَّعْيِ.
- المُدَرِّس: يُبْدُو أَنَّكَ تَعْرِفُ قِيَمَةَ شَبَابِكَ جَيِّدًا وَتَسْتَفِيدُ مِنْهَا.
- مروان: نَعَمْ أَسْتَأْذِي، مَنْ جَارَ عَلَى صِبْيَاهُ جَارَتْ عَلَيْهِ شَيْخُوخَتُهُ.
- المُدَرِّس: لِلَّهِ دَرْكُ! فَكَيْفَ غُلَاقَاتُكَ مَعَ النَّاسِ؟
- مروان: أَتَوَدَّدُ إِلَيْهِمْ وَأُعَايِرُهُمْ بِالمَوْدَّةِ. إِذَا نَصَحَنِي شَخْصٌ بِلَهْجَةٍ شَدِيدَةٍ لَا أَقْاطِعُهُ؛

Resim 2.44. Arapça III ünite 7 dinleme metni

Arapça III kitabından 7. Ünitesinden seçtiğimiz bu metin yazarların da ifadesiyle “*diyalog gerçekleştirme becerisini*” geliştirmek üzere oluşturulmuştur. Resimden de anlaşıldığı üzere öğretmen ve öğrenciler arasında geçen bir diyalogdur. Metinde ünitenin dilbilgisi konularından şart edatlarından “مَنْ - Kim, her kim”, “مَا - Ne, her ne”, “مَتَى - Ne zaman”, “أَيْنَ - Nerede, her nerede”, “إِنْ - eğer, şayet” gibi birçok örnek verilmiştir. Metnin sonunda öğrenme çıktılarında “şart cümlelerini bulmaya çalışınız, şart edatları’nın geçtiği cümleleri Türkçesiyle karşılaştırınız” gibi etkinliklerin olması okuma becerilerini desteklemektedir. Öğrenme çıktılarındaki bir diğer etkinlik “Verilen diyalogu okuyunuz ve arkadaşlarınızla birlikte Arapça olarak canlandırmaya çalışınız.” ifadesi dinleme becerilerini desteklemektedir.²⁰⁵ Şimdi metni bir de dinleme ölçütleri çerçevesinde değerlendirelim.

²⁰⁵ Er - Üyümez, *Arapça III*, 193.

Tablo 2.27. Arapça III ünite 7 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	أسئلة المدرّس: Hocanın Soruları
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında şart edatları olan cümleleri karşılaştıran ödevi var. Diyaloğu arkadaşınızla canlandırın şeklinde bir aktivite var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, rollervb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış çünkü metinde öğretmen öğrenciye sorular sorarak rehberlik ediyor.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik sınıfta öğretmen fotoğrafı var.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok. Sorular metindeki gramerle ilgili.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler ahayette hazırlanmış. ²⁰⁶

2.3.6. Arapça III kitabında konuşma becerileri

Arapça III kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını tablo 2.22. de vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin konuşma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Konuşma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 19'luk bölümünü oluşturmaktadır. Arapça I kitabında bu oran % 24, Arapça II kitabında ise % 25'dir. Dolayısıyla Arapça III kitabı konuşma becerisi etkinliklerini ilk iki kitaba göre azaltmıştır. Arapça III kitabı temel dil becerileri içinde en çok yer ayırdığı üçüncü beceri konuşma becerisidir. Arapça I kitabı konuşma becerisini geliştirmek için metinlerin başında karekodu

²⁰⁶ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

verirken Arapça II ve Arapça III de bunu kaldırmıştır.²⁰⁷ Bizce bu Arapça öğrenimi için bir eksikliktir. Çünkü Arapça harflerin telaffuzu birbirine benzemektedir. Bu dile yabancı olanlar teleffuz çalışması yapması gerekir. Bu bölümde kitapta geçen konuşma becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

ARAPÇADA KALIP İFADELER

التعابير في اللغة العربية

عَنْ طَرِيقٍ ...

...yoluyla, ...aracılığıyla

كَيْفَ تَطَّلِعُ عَلَى الْأَحْدَاثِ فِي الْعَالَمِ؟

Dünyada olup bitenlere nasıl vakıf oluyorsun?

أَتَابِعُ التَّطَوُّرَاتِ عَنْ طَرِيقِ الصُّحُفِ وَالْإِنْتَرْنِتِ.

Gelişmeleri, gazeteler ve internet yoluyla izliyorum.

Resim 2.45. Arapça III ünite 7 konuşma metni

Resim 2.45. Arapçada kalıp ifadelerin nasıl kullanılacağına dair kısa bir konuşma metnidir. Metnin devamında; “إجابيا” – olumlu olarak”, “سلبيا” – olumsuz olarak”, “فلا عجب” – şaşılacak bir şey yok”, “عن طريق” – aracılığıyla, yoluyla” gibi konuşma yaparken kullanılan kalıp ifadeler hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın her bölümünde konuşma becerisini geliştirmek için dört beş tane kalıp ifadeye yer verilmiştir. Kitap Arap Dilini öğrenen orta seviyedeki öğrenciler için uygundur. Metin ve resimler birbiriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma becerisini geliştirmeye az da olsa katkı sağlamaktadır.²⁰⁸

Örnek metne baktıktan sonra Arapça III kitabından belirlediğimiz konuşmaya dair metni temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız. Konuşma alanı ile ilgili değerlendirme ölçütlerini İşçi (2012) tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde yapacağız.

²⁰⁷ Er – Üyümez, *Arapça III*, 174.

²⁰⁸ Er – Üyümez, *Arapça III*, 207.

Tablo 2.28. Arapça III ünite 7 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	التعبيرات في اللغة العربية Arapçada Kalıp İfadeler. (8. Ünite)
Konuşma çalışmaları gerçek etkileşimin doğasına uyuyor mu? Yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut? Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun, gerçek hayatı tam olarak yansıtıyor, ancak kısa ve basit.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına yetersiz.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden okuma ve kalıp ifadeleri yazınız dediği için yazma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resimler konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlanmıştır. ²⁰⁹

2.4. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça IV Kitabının 2019 Baskısı

Açık Öğretim İlahiyat Fakültesi Arapça IV kitabı 2019 yılında, eski Arapça IV kitabının ağır dil bilgisi ve klasik yabancı dil kitabı görünümünden kurtarmak üzere Kemal TUZCU, Mehmet Hakkı SUÇİN, Mehmet Faruk TOPRAK ve Erdinç DOĞRU, Yusuf KARATAŞ tarafından kaleme alınmıştır.

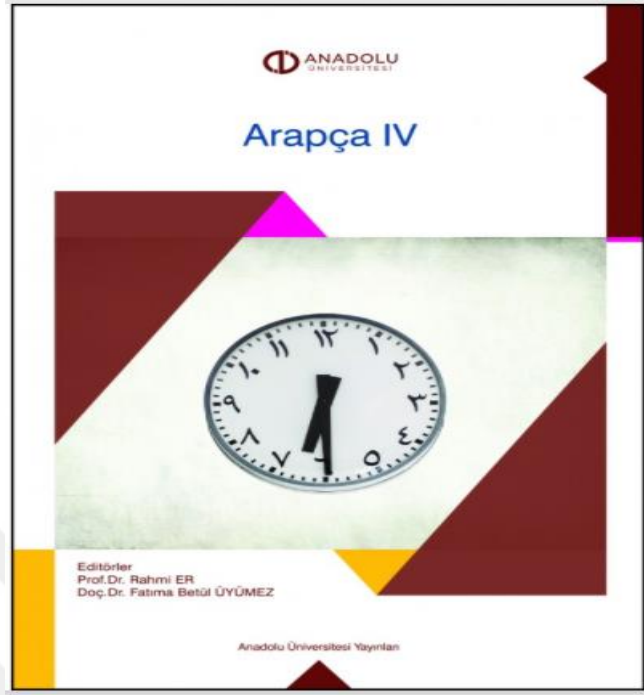
2.4.1. Görsel fiziksel özellikleri

Açık Öğretim Fakültesi Arapça IV Yabancı Dil ders kitabının fiziksel özelliklerinin değerlendirilmesinde kapak, baskı kalitesi, cilt, şekil, tablo, resim, yazı karakteri, punto, hedef ve içeriğin yanında bölümün kelime listesi incelenmiştir.

Açık Öğretim Fakültesi Arapça IV ders kitabının kapağı Rresim-2.4.1.1’de gösterildiği gibidir.²¹⁰

²⁰⁹ İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 68.

²¹⁰ Rahmi Er – Fatıma Betül Üyümez, (ed.), *Arapça IV* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.2019).

Resim 2.46. Arapça IV ders kitabının kapağı

Arapça IV kitabı Resim- 2.46. de de görüldüğü üzere görüntü olarak modern görünümde ve kabul edilebilir bir yeterliliktedir. Arapça IV kitabının kapağında bulunan kapak resmi; kitabın içeriğine tam uygun değildir. Kitaba bakan kişi bunun bir Arapça kitabı mı yoksa Farsça kitabı mı olduğu hakkında tereddüde düşebilir.

Arapça IV kitabımızın kapak baskısının renk kullanımına baktığımızda açık renklerin fazla olduğu görülmekte; bu da kitabın ilgi çekiciliğini artırmaktadır.

İncelemiş olduğumuz Arapça IV kitabı, sağlam ve kaliteli bir ciltleme yapılmış; bu da kitabın sonraki yıllarda da kullanılmasına imkân tanımaktadır. Kitabın kapağına genel olarak baktığımızda kapağın sade, ancak içerik bakımından özenerek tasarlanmadığı izlenimini uyandırmaktadır. Bizce kabul edilebilir bir yeterlilik ve gerçekçi bir tasarım değildir.

Arapça IV ders kitabının baskı kalitesinin iyi olduğu görülmektedir. Ülkemizde yayınlanan İngilizce gibi yabancı dil kitapları ile kıyaslandığında baskı kalitesi bakımından vasat olduğu ortaya çıkmaktadır. Ancak kitapların satış fiyatı ve maliyet açısından kıyaslandığında kitabın baskısı yeterlidir. Kitabın baskısının öğrencilerin dikkatlerini ve derse olan ilgilerini artırdığı

göz önüne alındığında ise baskı kalitesinin artırılarak standartların üstüne çıkartılabileceğini düşünmekteyiz.²¹¹

İncelemiş olduğumuz Arapça IV kitabı 330 sayfadan oluşmaktadır. Sayfa sayısı yüksek okul öğrencilerin öğrenim düzeyine ve hazır bulunuşluklarına göre uygundur. Bu da bize göre; yüksek okul 2. sınıf öğrencilerin alması gereken temel dil becerileri ve gramer bilgisi için yeterlidir.

İncelemiş olduğumuz Arapça IV kitabı 10 bölümden oluşmakta, bölümler de alt konulara ayrılmaktadır. Konuların dağılımı aşağıya çıkartılmış olup; her ünite de temel becerilere ait metinler de vardır.

1. Ünite: Arapçada sayılar I
2. Ünite: Arapçada Sayılar II
3. Ünite: İsm-i mekân, ism-i zaman, ism-i âlet, ism-i tasgîr, ism-i nisbe
4. Ünite: Beş İsim
5. Ünite: Maksûr, mankûs ve memdûd isimler
6. Ünite: Gayrilmunsarif
7. Ünite: Ef'âlu'l-mukârabe, ef'âlu'r-recâ ve ef'âlu's-şurû'
8. Ünite: Hâl
9. Ünite: İstisnâ
10. Ünite: Münâdâ

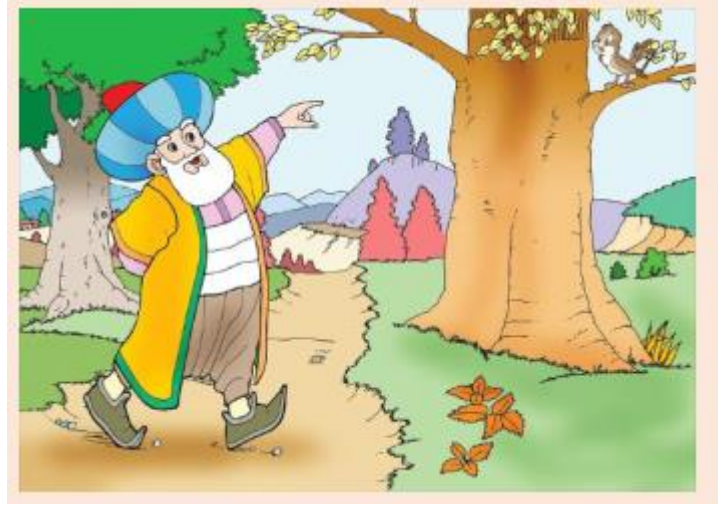
Arapça IV yabancı dil kitabının resimleri, şekilleri ve tabloları yüksek okul öğrencilerin öğrenme düzeyleri göz önüne alındığında ilgi çekici olduğu, resimlerin renkli, tablo ve şekillerin konu ile bağlantılı sade ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Örneğin Beş İsim'in i'râbının anlatıldığı aşağıdaki tablo (Resim 2.48.) ve resimler (Resim 2.4.9) hem anlaşılır, basit hem de konu ile doğrudan bağlantılıdır.²¹²

أَبِيكَ	أَبَاكَ	أَبُوكَ
أَبِيهِ	أَبَاهُ	أَبُوهُ
أَبِينَا	أَبَانَا	أَبُونَا

Resim 2.48. Arapça IV kitabındaki tabloların görünümü

²¹¹ Er – Üyümez, *Arapça IV*.

²¹² Er – Üyümez, *Arapça IV*, 116.

Resim 2.49. Arapça IV kitabındaki resimlerin görünümü

Arapça IV ders kitabında öğrencinin dikkatini çekmek için bazı kelimeler kalın punto kullanılarak yazılmıştır. Yazılar okunabilirlik açısından standart değerde, anlaşılır, yüksek okul öğrencilerine hitap edecek boyuttadır. Kitapta dil öğreneceklerin not alması için yeterli boşlukların bulunması olumludur.²¹³

Ders kitabının bölüm başlarında ilk üç Arapça kitabında olduğu gibi hedef ve içeriğe dair “مقدمة - giriş” başlığı altında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bölüm başlarında maddeler halinde öğrenme çıktıları adı altında konu, hedef davranışlar ve kazanılacak beceriler izah edilmiştir. Hem konunun kısa bir özeti hem de konu tamamlandığında hangi beceriler kazanılacağı yeterli ölçüde açıklanmıştır. Konu öğrenildiğinde günlük yaşatınlar ile bağlantı kurularak işlevselliği açıklanmıştır. Arapça I ve II kitabından farklı olarak “اربط بالحياة - yaşamla ilişkilendir” bölümü oluşturulmuştur.²¹⁴

Yabancı dil ders kitaplarında bulunması gereken en önemli başlıklardan biri de kelime listeleridir. Arapça kitap serimizin bütün ünite sonlarında “كلمات القسم - bölümün kelimeleri” başlığı altında kelimelere yeterli ölçüde yer verilmiştir. Buda öğrencinin derse olan dikkatini dağıtmadan sözlük ihtiyacını büyük oranda ortadan kaldırmaktadır. Böylece öğrencinin kelime hazinesi gelişmektedir. Örneğin aşağıda (Resim 2.50.) ‘de Arapça IV kitabının bölüm kelimelerine ait bir kesit sunulmuştur.²¹⁵

²¹³ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 314.

²¹⁴ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 285.

²¹⁵ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 36.

أَبَتْ (ebet) babacığım	... تَشَكَّلَ مِنْ (teşekkele min) bir şeylerden oluştu, teşekkül etti
... أَخَاطَ بِ (ehāta bi) bir yeri bir şeyi kuşattı, sardı	تَعَطَّلَ (te'attul) haylazlık; işsizlik; arıza
إِخْتَارَ (ihtāra) seçti, tercih etti	تَعَوَّضَ (ta'vūd) bedel, karşılık
إِخْتَرَعَ (ihtera'a) icat etti, keşfetti	... تَكُونُ مِنْ (tekevvene min) bir şeylerden oluştu, meydana geldi
اسْتَحْدَمَ (istahdeme) kullandı	تَفَرَّقَ (temezzeke) yırıldı, parçalandı
اسْتَعْمَلَ (iste'male) kullandı	... تَمَتَّعَ بِ (temette'a bi) bir şeyden faydalandı; tadını, zevkini çıkardı
بَسَلَتْ (silak) teller, ipler (t.)	ثُلُثٌ / ثُلْثٌ (sul/sulus) üçte bir
... اسْتَأْذَنَ عَلَى (i'tāde) bir şeye, birine alıştı	ثَمَنٌ (semen) değer, fiyat
... أَغْلَى مِنْ (eğlā min) –den daha pahalı	خَوْدَةٌ (cevde) kalite
... اِنْدَفَعَ إِلَى (indefa'a ilā) bir şeye, bir işe girdi, koyuldu; bir yere yöneldi; bir yere fırladı, atıldı	خِدَاةٌ (hadāse) yenilik, modernlik
أَوْجَ (evc) zirve	حَصَى (hasa) küçük taşlar, çakıl taşları
بَطَالَةٌ (batāla) işsizlik	حَزْرَةٌ (hareze) boncuklar, tesbih taneleri (t.)
بَيَّضَ (beyd) yumurta (ç.)	خَزَزَ (hareze) boncuklar, tesbih taneleri (t.)
بُيُودَ (buyūd) (ç.)	خَلْفِيَّةٌ (halfiyye) arka plan, zemin
تَأَخَّرَ (te'ahhara) gecikti, geç kaldı	يَدُلُّ - دَلَّ (delle - yedullu) delalet etti, gösterdi (bir şeye, bir şeyi)
تَخْفِيفَاتٍ (tahfīdāt) indirimler	

Resim 2.50. Arapça IV bölümün kelimeleri

Kitap hedef davranış ve öğrenme çıktılarına büyük önem vermektedir. Bu amaçla Arapça IV kitabı ünite başında öğrenme çıktılarına yer verilirken, ayrıca bölüm konularının sonunda da öğrenme çıktılarına yer vermektedir.²¹⁶

Kitabı diğer yabancı dil kitaplarından ayıran bir diğer özellik de aşağıda Resim (2.4.1.5)'de gözüktüğü gibi ünite içinde en sık geçen kelimeler ve çevirileri “الكلمات المفتاحية - anahtar sözcükler” başlığı altında verilerek öğrencinin derse hazırbulunuşluğu oluşturulmaya çalışılmıştır.²¹⁷

Anahtar Sözcükler الكلمات المفتاحية: • Sayı (العدد) • Sayılan (المعدود) • Temyiz (التمييز)
• Mufred Sayı (العدد المفرد) • Sıra Sayısı (العدد الترتيبي)

Resim 2.51. Arapça IV anahtar sözcükler

Ayrıca bölüm içinde kullanılan “تعبيرات الوحدة - ünitenin deyimleri” adı altında Resim (2.4.1.6)'da gözüktüğü gibi kelime öğretimine ayrı bir önem verilmiştir.²¹⁸

²¹⁶ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 19.

²¹⁷ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 2.

²¹⁸ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 38.

عَلَى الْأَبْوَابِ.... ('ala'l-ebvâb) yakında, eli kulağında
 أَخَذَهُ بِإِغْيَابِ (ehazahu bi'ayni'l-itibâr) birini veya bir şeyi dikkate almak, hesaba katmak
 ... إِلَّا أَنْ (illâ en) -den başka, -nın dışında
 ... إِلَّا عَنْ (illâ enne) ancak, ne var ki, meğer, , yine de
 أَلَا تُرِيدُ (el-emru biyedik) iş sana bağlı, bu sana kalmış
 إِلَى حَدِّ كَبِيرٍ (ilâ haddin kebîr) büyük oranda
 ... فَمَا ... (emma ... fe ...) -e gelince, ile ilgili olarak
 بِصَرَاحَةٍ (bi sarâha) açıkcası

Resim 2.52. Arapça IV ünitenin deyimleri

Ayrıca Arapça III ve Arapça IV kitaplarında Arap kültürünün önemli ürünlerinden biri olan Arap atasözlerine (Resim 2.53.) yer verilmiş olmasıdır.²¹⁹

Resim 2.53. Arapça IV Arap Atasözleri

Arapça IV ders kitabının fiziksel özellikleri göz önüne alındığında kapak resmi kısmen yeterli kabul edilebilir. Bunun yanında kitabın tablo, şekil ve resimlerinin yeterli olduğu; ayrıca içerik bakımından konu ile bağlantılı olduğu, baskı kalitesinin orta düzeyde olduğu görülmektedir. Yazı karakteri, punto büyüklüğü ve yazıların okunabilirliği açısından oldukça iyidir. Dikkat çekilmek istenen yerlerin koyu ve kalın punto ile yazılması da kitabın kalitesini ortaya çıkarması bakımından bizce olumludur.²²⁰

Bölüm başlarında hedef davranışlar ve becerilerden ayrıntılı olarak bahsetmesi kitabın yazım amacına hizmet etmektedir. Kitabı yabancı dil kitaplarından ayıran önemli bir özellik de ünite başlarında, ortalarında ve sonlarında önemli kelimeleri vermesi kitabın hem kullanışlılığını, hem de geçerliliğini artırması bakımından önemlidir.²²¹

²¹⁹ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 154.

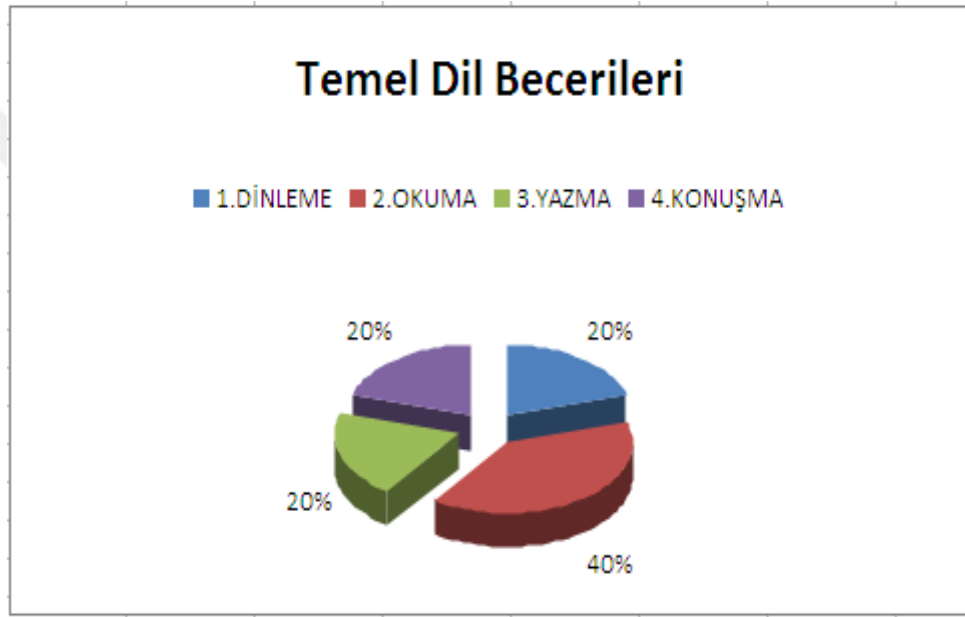
²²⁰ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 81.

²²¹ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 73.

Sonuç olarak Arapça IV kitabı kapak tasarımı bakımından kısmen yeterli olduğu, görsel iç tasarımı, hedef dil ve kültürü öğretmesi bakımından amaca hizmet edecek yeterlilikte olduğu görülmektedir.

2.4.2. Arapça IV kitabının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi

Bu bölümde incelemiş olduğumuz Arapça IV Ders Kitabının Temel Dil Becerileri nicel tarama yöntemleri ile sayısal olarak tespit edilmiş ve grafik halinde aşağıda değerlendirilmiştir.

Grafik 2.4. Arapça IV ders kitabı temel dil becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça IV ders kitabının Temel Dil Becerilerine (dinleme, okuma, yazma ve konuşma) yer verdiği yapmış olduğumuz araştırma neticesinde görülmüştür. Yapılan araştırma sonucunda oransal olarak yazma becerisine % 20, dinleme becerisine % 20 konuşma becerisine % 20 ve okuma becerisine % 40 yer verildiği anlaşılmıştır. Kitap en çok okuma becerisine yer vermiş, dinleme, konuşma ve yazma becerilerine eşit şekilde yer verilmiştir. Bununla birlikte yapmış olduğumuz araştırmada Arapça I kitabı dinleme becerileri ve konuşma becerilerine yönelik hazırlanan metinler birbirlerini desteklerken, Arapça II, Arapça III ve Arapça IV kitabında okuma becerilerinin dinleme becerilerini desteklediğini görmekteyiz. Arapça III kitabında harf-i cer ile kullanılan bazı fiillerin öğretilmesine Arapça IV kitabında da devam etmiştir.

Tablo 2.29. Arapça IV temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı

ÜNİTE	DİNLEME	OKUMA	YAZMA	KONUŞMA
1	S.3	S.19	S.24	S.17
		S.22		
2	S.41	S.57	S.61	S.55
		S.60		
3	S.77	S.92	S.95	S.89
		S.94		
4	S.113	S.122	S.125	S.120
		S.124		
5	S.139	S.152	S.153	S.150
		S.155		
6	S.173	S.183	S.186	S.181
		S.185		
7	S.199	S.213	S.216	S.211
		S.215		
8	S.233	S.244	S.248	S.242
		S.247		
9	S.265	S.282	S.285	S.280
		S.285		
10	S.299	S.314	S.317	S.311
		S.317		

Yukarıdaki Tablo 2.29. da temel dil becerilerinin ünitelere dağılımı gösterilmektedir. Görüldüğü gibi temel dil becerileri ünitelere eşit bir şekilde dağıtılmıştır. Tüm ünitelerdeki okuma becerisine ait etkinliklere diğer temel dil becerilerinin her birinin iki katı kadar yer verilmiştir.

2.4.3. Arapça IV kitabında okuma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça IV kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.29. da vermiştik. Bu kısımda konuların okuma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Okuma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 40'lık bölümünü oluşturmaktadır. Arapça IV kitabına baktığımızda bu oran Arapça I, Arapça II ve Arapça III kitabının okuma becerisinin oranından fazladır. Yazarlar okuma becerisine ait etkinlikleri artırmıştır. Okuma becerilerini incelemek için Arapça IV kitabında geçen doğrudan okuma becerilerine hitap eden değişik okuma metinlerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyelim.

قِصَّةُ قَصِيرَةٍ لِلْأَرْقَامِ

عَرَفَتِ النَّاسُ الْعَدَّ وَالْأَعْدَادَ مُنْذُ الْقَدِيمِ إِلَّا أَنَّهُ لَمْ تَكُنْ لَدَيْهِمْ أَيْةٌ رُمُوزٍ تُعَبِّرُ عَنْهَا. وَقَدْ كَانُوا يُعَلِّدُونَ بِأَصَابِعِ الْيَدَيْنِ، وَالْخَصَى، وَحَتَّى الْعَصَى، إِلَى أَنْ اخْتَرَعَ الْأَمْسِيُّونَ الْقِدَمَاءُ الْبَعْدَاءُ الَّذِي سَاعَدَ بِذَوْرِهِ فِي عَمَلِيَّةِ الْعَدِّ، وَهُوَ عِبَارَةٌ عَنْ إِطَارٍ يَتَكَوَّنُ مِنْ بَعْضِ الْأَسْلَاكِ (الْقُضْبَانِ)، بِحَيْثُ تُحِيطُ بِهَذِهِ الْأَسْلَاكِ بِمُجْمُوعَةٍ مِنَ الْخِزَرِ تُقَالُ الْأَعْدَادُ وَقَدْ سَاهَمَ اكْتِشَافُ الْبَعْدَاءِ بِعَدِّ بِمُجْمُوعَةٍ كَبِيرَةٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ وَمَعَ ذَلِكَ فَلَمْ تَكُنْ هُنَاكَ طَرِيقَةٌ لِلتَّعْبِيرِ عَنْ هَذِهِ الْأَشْيَاءِ، إِلَى أَنْ جَاءَ الْمِصْرِيُّونَ الْقِدَمَاءُ فِي عَامٍ 3000 ق.م. بِاخْتِرَاعِ حَدِيدٍ يُسَمَّى الْأَرْقَامُ. وَهِيَ عِبَارَةٌ عَنْ رُمُوزٍ تُدَلُّ عَلَى الْأَعْدَادِ، فَمَثَلًا يُسْتَخْدَمُ الرُّمُوزُ (30) لِلتَّعْبِيرِ عَنِ الْعَدَدِ (ثَلَاثِينَ).

تَطَوُّرُ الْأَرْقَامِ

اسْتُخْدِمَ الْمِصْرِيُّونَ بِمُجْمُوعَةٍ مِنَ الرُّمُوزِ كَدَلَالَةٍ عَلَى الْأَعْدَادِ؛ حَيْثُ وَضَعُوا رُمُوزًا تُعَبِّرُ عَنِ الْأَعْدَادِ مِنْ (1-9). وَهِيَ تُشَبِّهُ أَصَابِعَ الْيَدَيْنِ، كَمَا عُبِّرَوا عَنِ الْعَدَدِ (10) بِرَمْزٍ يُشَبِّهُ الْقَوْسَ، وَوَضَعُوا خَطِيئًا مَلْفُوفًا لِلدَّلَالَةِ عَلَى الْعَدَدِ 100، أَمَّا الرُّمُوزُ عَلَى شَكْلِ زُهْرَةِ اللُّوْثِ فَكَانَ دَلَالَةً عَلَى الْعَدَدِ (1000)، وَيُعْتَقَدُ أَنَّ سَبَبَ اخْتِرَاعِ الْمِصْرِيِّينَ لِرَهْزَةِ اللُّوْثِ يُعُودُ لِحُكُومَاتِهَا الْكَبِيرَةِ فِي مِصْرَ كَمَا اسْتُخْدِمُوا رَهْزَةً قَرْنِخَ الضَّفَدَةِ لِلتَّعْبِيرِ عَنِ الْعَدَدِ 100000، وَيُعْتَقَدُ أَيْضًا بِأَنَّهَا اخْتِيرَتْ لِأَنَّهَا كَانَتْ تَقَالُ الْأَنْهَارَ فِي قَفْزَةِ قَفْصِي الضَّفَادِعِ. كَذَلِكَ وَضَعَ الْبَابِلِيُّونَ فِي

Resim 2.54. Arapça IV ünite 1 okuma metni

Arapça IV kitabından aldığımız bu parça rakamların kısa hikâyesinden ve gelişiminden bahsetmektedir. Metnin yanındaki resim konu ile ilgili ipucu vermektedir. Metinle ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır. Bilinmeyen kelimeler, “كَلِمَاتُ الْقِسْمِ – Bölümün kelimeleri” başlığı altında verilmiştir. Metin tam bir sayfa uzunluğundadır; bu da incelemekte olduğumuz kitapların son serisi olması ve öğrencilerin önce almış oldukları Arapça eğitimi nedeniyle normaldir. Metin ile ilgili “فَهْمُ الْمَقْرُوءِ – Okuma anlama” bölümü oluşturulmuş olup; her ne kadar geç kalınmış bir etkinlik olsa da Arapça öğrenenler için olması gereken olumlu bir gelişmedir. Arapça III kitabında başlayan “ارْبِطْ بِالْحَيَاةِ – Yaşamla ilişkilendir” bölümü Arapça IV kitabında da devam etmektedir.²²²

²²² Er – Üyümez, *Arapça IV*, 73.

عدد سنوات القرن

العام

هناك تفاوتٌ مُتعلِّقٌ في العالم ومن بينها الميلاديّ والهجريّ، ويختلفُ العامُ الهجريّ عن العامِ الميلاديّ، فالعامُ الميلاديّ هو الفترةُ التي تستغرقُها الأرضُ لإكمالِ دورةٍ كاملةٍ حولَ الشَّمسِ، ويُسمَّى بالتقويمِ الميلاديّ، ويتكوّنُ من اثني عشرَ شهراً، وتبلغُ مدّةُ العامِ الميلاديّ ثلاثمئةَ وخمسةٍ وستينَ يوماً وربعَ اليوم. أما العامُ الهجريّ فيعتمدُ على حركةِ القمرِ بالنسبةِ للأرضِ، ويُعرَفُ الشهرُ القمريّ بالمدّةِ التي يستغرقُها القمرُ لإتمامِ دورةٍ كاملةٍ حولَ الأرضِ، ويُسمَّى بالتقويمِ الهجريّ، وتبلغُ مدّةُ ثلاثمئةَ وأربعةٍ وخمسينَ يوماً.

القرن

مدّةُ زمنيّةٍ تُعادلُ مئةَ سنةٍ، كما أنّها تُساوي عشرةَ عقودٍ، لكلِّ عَقدٍ عشرَ سنينَ، أما الألفيّةُ فتُطلَقُ على العشرةِ قرونٍ، ومُتميّتٌ بذلكِ لاحتوائِها على ألفِ عامٍ. ويُعدُّ التقويمُ الميلاديّ هو التقويمُ المُعتمدُ عالمياً، لذلكِ مِنَ الضروريّ العِلْمُ بالقرونِ الميلاديّةِ أثناءَ دراسةِ التاريخِ، فأصبحَ هذا التقويمُ مِنْ أساسياتِ التاريخِ. وقد اعتمدَ القرنُ على بناءِ دَعْوَةِ المسيحِ عليه السَّلامِ، حيثُ يُعتبرُ القرنُ الأوّلُ الميلاديّ هو القرنُ الذي انتشرتْ فيه الدِّيانةُ المسيحيّةُ، وعليه فإنَّ القرونَ الّتي وَقَعَتْ قَبْلَ الدَّعْوَةِ مُمَيّتٌ ما قَبْلَ الميلادِ، أمّا القرونُ الّتي تليها فُسمّيتْ بالقرونِ الميلاديّةِ.

Resim 2.55. Arapça IV ünite 2 okuma metni

Arapça IV kitabının 2. ünite 57. sayfasından aldığımız bu metin “القرن – asır”, “العام – yıl” gibi kavramların anlatıldığı, “الميلاديّ والهجريّ” - hicri ve miladi” takvimin karşılaştırılmasının yapıldığı bir metindir. Metnin yanındaki resim konu ile ilgili çağrışım yapmaktadır. Metinle ilgili anahtar kelimeler hazırlanmamıştır, bilinmeyen kelimeler, “كلماتُ القسم” - Bölümün kelimeleri” başlığı altında verilmiştir. Metin tam bir sayfa uzunluğundadır. Bu da incelemekte olduğumuz kitapların son serisi olması ve öğrencilerin almış oldukları Arapça eğitim nedeniyle normaldir. Bu metinde de “فهمُ المَفْرُوعِ” - okuma anlama” bölümü oluşturulmuş olup; metni anlama ve kavramaya yönelik “ما المدّةُ الزَّمنيّةُ للقرن؟” - Bir asırdaki zaman nedir/kaç yıldır?”, “Hicri takvim ne zaman başlar?” gibi sorular vardır. Metni yukarıda belirttiğimiz değerlendirme ölçütlerine göre inceleyelim.²²³

²²³ Er – Üyümez, Arapça IV, 73.

Tablo 2.30. Arapça IV ünite 2 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	عدد سنوات القرن: Bir Asırdaki Yılların Sayısı
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünite metinleri “bankada, matematiğin günlük hayatımızda önemi” metinleri ile alakalı. Dilbilgisinde Arapçada sayılar konusuyla paralel.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün.
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış kare kodundan dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik asır nedir, takvim nedir gibi sorular var, hatta metinde geçen kelimelerin yakın anlamını bulunuz, metinle ilgili doğru yanlış ifadeleri bulunuz soruları var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Metnin konusu bir asırdaki yılların sayısı bir kabule dayandığı için esnek, canlı ve geliştirmeye müsait. Öğrencilerin fikirleri alınabilir.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altı çizilmiş mi?	Hayır, metnin anlamı için önemli olan kelimeler çizilmemiş, anahtar kelime vb. farklı tonda yazılmamış. ²²⁴

²²⁴ İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 68.

الخليل بن أحمد

هُوَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْخَلِيلُ بْنُ أَحَدِ الْبَصْرِيِّ الْفَرَاهِيدِيِّ. رُبَّمَا كَانَ أَتَمَّ شَخْصِيَّةٍ فِي أَهْلِ زَمَانِهِ مِنْ حَيْثُ وَقُوفِهِ عَلَى عُلُومِ اللُّغَةِ، صَرْفِهَا وَنَحْوِهَا وَالْمُعْجَمِيَّةِ. وَغَنَّهُ أَخَذُ الْكِسَائِيِّ وَسَبِيئُوهُ وَغَيْرُهُمَا مِنْ مَشَاهِيرِ عُلَمَاءِ عَصْرِهِ، إِذْ كَانَتْ أَقْوَالُهُ حُجَّةً فِي اللُّغَةِ وَعُلُومِ الْعَرَبِ. فَلَهُ قَصَبُ السَّبْقِ إِلَى كَثِيرٍ مِنَ الْعُلَمَاءِ كَالْعَرُوضِ وَعِلْمِ اللُّغَةِ. وَقَدْ خَصَّرَ أَقْسَامَ الْعَرُوضِ فِي خَمْسِ دَوَائِرَ، اسْتَخْرَجَ مِنْهَا خَمْسَةَ عَشَرَ بَحْرًا، ثُمَّ زَادَ عَلَيْهَا الْأَخْفَشَ، وَهُوَ نَحْوِيٌّ دُو شَأْنٍ مِنْ لُحَاةِ الْبَصْرَةِ، بَحْرًا آخَرَ سَمَّاهُ "الْمُنْدَارِكُ". وَاسْتَعْرَفَ فِي دَرَسِ ذَلِكَ مُعْظَمَ أَوْقَاتِهِ وَهُوَ فِي سَبِيلِ تَوْقِيعِ نَعَمَاتِ الْعَرُوضِ عَلَى الْحُرُوفِ وَالْحَرَكَاتِ حَتَّى إِنَّهُمْ أَتَوْهُ بِالْجُنُونِ، فَخَرَجَ إِلَى النَّاسِ وَقَالَ: "جُنُّ أَبِي، جُنُّ أَبِي". وَهَكَذَا، فَقَدْ أَهْدَى الْخَلِيلُ الْعَرَبِيَّةَ عِلْمَ الْعَرُوضِ تَامًا بِقَوَائِيهِ وَمَا يَجُورُ فِيهِ مِنَ الرِّخَافِ وَالْعِلَلِ وَمَا شَاكَلَ. وَهَذَا عَمَلٌ شَاقٌّ وَضَعَهُ رَجُلٌ وَاحِدٌ دُو ذَهَابٍ وَمَوْهَبَةٍ.

الخليل أول من ألف في اللغة ووضع المعاجم، فعاقى لذلك الرحلة إلى البادية وخالط أهلها ووقف على كلامهم ودون ما جاع من ألفاظ اللغة في مصنف شهير يعرف بـ "كتاب العين"، سمّاه باسم الحرف الذي بدأه به. لم ينسّق الخليل الكلمات على ترتيب حروف الهجاء المتعارف، بل وضع للحروف ترتيباً من عنده واتخذ تخارج الحروف أساساً لنفسه، فقدّم الحروف الخلقية، ثم أتبع الأخرى اللسانية، ثم المعتلة. ولم يصل إلينا من كتاب "العين" إلا ما نقل عنه كما في كتاب سيبويه وفي كتاب "المزهر" للسُّيوطي. والثقات الباحثون مختلفون في حقيقة نسبته إليه، إذ يقال إنَّ الخليل شرع في تأليف كتاب "العين" فوافته المنيّة ولم يفرغ منه، فأكمّله تلاميذه فتسرّب إليه بعض الخلل.

Resim 2.56. Arapça IV ünite 4 okuma metni

Arapça IV kitabının 4. ünitesinin 122. sayfasından aldığımız bu metin ünlü dil bilimci Halil Bin Ahmed'in dil bilimine olan katkılarından bahsetmektedir. Onun kaleme almış olduğu "Kitâbu'l-Ayn" adlı eserinin özellikleri anlatılmıştır. Metnin yanında onun temsili bir resmi konmuştur. Metinde geçen önemli kelimeler önceden verilmemiş, bilinmeyen kelimeler, "فَهْمُ الْمَقْرُوءِ - Bölümün kelimeleri" başlığı altında sunulmuştur. Bu metinde de "أَيْنَ سَافَرَ الْخَلِيلُ" - Okuma anlama" bölümü oluşturulmuş olup; metni anlama ve kavramaya yönelik "هَلْ أَلَّفَ الْخَلِيلُ شَيْئاً مِنَ الْكُتُبِ؟", "Halil b. Ahmed ilim tahsil etmek için nereye gitti?", "Halil B. Ahmed kitaplar yazdı mı?" gibi soruların yanında "كَانَ الْخَلِيلُ يَشْتَغِلُ بِالتِّجَارَةِ" - Halil B. Ahmed ticaratle uğraştı." gibi doğru yanlış testleri verilmiştir. Bu da metni kavrama yönünden önemlidir. Metni yukarıda değindiğimiz ölçütler çerçevesinde değerlendirelim.²²⁵

²²⁵ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 122.

Tablo 2.31. Arapça IV ünite 4 okuma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	الخليل بن أحمد: Halil b. Ahmet
Metinlerdeki konular ünite konularıyla paralel mi?	Ünitedeki diğer metinlerden Şair el-Mütenebbî hakkındaki parça ile ilgili Ayrıca dilbilgisiyle paraleldir.
Metinler kurmaca metinler mi yoksa özgün mü?	Özgün
Metinler diğer üç temel dil becerisini geliştirmeye yönelik mi?	Metin okuma becerisine yönelik hazırlanmış kare kodundan dinleme becerisine katkı sağlar.
Okuma öncesi metni anlamaya yönelik sorular varmı?	Yok.
Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular var mı?	Metni anlamaya yönelik Halil b. Ahmet Dilci mi? En Meşhur Öğrencisi kimdir? gibi sorular var, metinde geçen kelimelerin yakın anlamlısını eşleştirin, metinle ilgili doğru yanlış ifadeleri işaretleyin şeklinde sorular var.
Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler var mı?	Yok.
Metindeki ana fikri ve yardımcı fikirleri bulmaya yönelik sorular var mı?	Yok.
Metin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık mı?	Metnin konusu Dilci Halil b. Ahmed'in Arap diline katkılarından bahsettiği için esnek, canlı ve müsait değil.
Metnin anlamı için önem taşıyan deyimlerin, anahtar kelimelerin vb. altıçizilmiş mi?	Hayır, önemli kelimeler çizilmemiş, farklı tonda yazılmamış. ²²⁶

2.4.4. Arapça IV kitabında yazma becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça IV kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.29. da vermiştik. Bu kısımda konuların yazma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Yazma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 20'lik bölümünü oluşturmaktadır. Bu oran okuma becerilerinin yarısı oranında temsil edilmektedir. Bu oran yazma becerisini geliştirme açısından yeterli gibi gözükse de ilk üç Arapça kitabından farklı bir yazma etkinliğine yer vermemesi hem nitelik açısından hem de yazma

²²⁶ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 68.

becerisini geliştirme açısından yetersizdir. Arapça I kitabında yazma becerisi % 29 Arapça II kitabında % 23'dür. Arapça III kitabında %18'dir. Yazma becerilerini incelemek için kitapta geçen doğrudan yazma becerilerine hitap eden değişik yazma etkinliklerinden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

4- Aşağıda verilen cümlelerdeki boşluklara parantez içlerinde verilen rakamları uygun biçimde yazıya dönüştürerek doldurunuz.

1. يَعمَلُ في المَحْتَرِ (25) طالِبَةً.
2. قد أَتَتْ إلى مَنْزِلِنَا (33) امْرَأَةً قَبْلَ (13) يَوْمًا.
3. وَصَلْنَا إلى الشَّرِكَةِ قَبْلَ (22) دَقِيقَةً.
4. جاءَ أَبِي في التَّاسِعَةِ مَسَاءً مَعَ (19) صَدِيقًا لَهُ.
5. كَتَبْتُ اليَوْمَ (17) صَفْحَةً.

5- Aşağıda verilen cümlelerdeki boşluklara parantez içinde verilen sayılardan (ma'dûdlardan) uygun olanını bulunuz.

1. عِنْدِي وَاحِدَةٌ وَعِشْرُونَ فَقَطْ. (دَقَائِقُ - رِيَالٌ - لِيرَةٌ)
2. تَكَلَّمْتُ مَعَهُ اثْنَيْ عَشْرَةَ فِي الطَّرِيقِ. (دَقَائِقُ - دَقِيقَةٌ - دَقِيقَتَيْنِ)
3. لِي خَمْسَ عَشْرَةَ وَخَمْسَةَ عَشَرَ (وَلَدًا - سَيَّارَةً - بَنَاتٍ)
4. يَعمَلُ في هَذَا المَصْنَعِ ثَلَاثَ (عَامِلَتَانِ - طَبِيبَاتٍ - رِجَالٍ)
5. يَدْرُسُ يَحْيَى في الثَّالِثِ. (الدَّوْرَةَ - المَصْنَعِ - المَسْتَوَى)

Resim 2.57. Arapça IV ünite 2 yazma metni

Arapça IV kitabımızın 2. ünitesindeki dil bilgisi konuları ile ilgili boşluk doldurma alıştırmaları verilerek yazma becerisini geliştirme ve dil bilgisini pekiştirmeye yönelik çalışma yapılmıştır. Buna benzer alıştırmalar kitabımızın her ünitesinde vardır. Tercüme alıştırmaları da yazma becerilerini geliştirmeye yönelik bir etkinliktir. Kitabımızda mektup kompozisyon gibi yazma etkinliğinin olmaması büyük bir eksikliktir.²²⁷

Örnek metne baktıktan sonra Arapça IV kitabımızın yazmaya dair Cenân işçi tarafından oluşturulmuş temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız.

²²⁷ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 62.

Tablo 2.32. Arapça IV ünite 2 yazma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	التمرينات: Alıştırılmalar
Yazma becerisine yönelik yapılan etkinlikler diğer üç temel dil becerisi için uygulanan etkinlikler ve metinlerle paralellik içerisinde mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler diğer becerilerden okuma ve dinleme becerileri için uygun ve paralel.
Yazma becerisine yönelik etkinliklerde istenen yapıya çevirme, cümlelerdeki öğelerin yer değiştirmesi ve tekrar etme gibi mekanik etkinlikler mi yoksa daha çok bireyin duyu, düşünce, yorum ve yargılarını açıklayıcı biçimde anlamlı etkinlikler mi?	Yazma becerisine ait etkinlikler verilen rakamları yazıya çevirme, fiili uygun forma çevirme, özneleri çoğul ve ikil yaparak yazma, üstte verilen metni yazma tekrar etme gibi mekanik etkinlikler. Ayrıca Türkçe'den Arapçaya, Arapça'dan Türkçe'ye çeviri yapma metinleri var. Yorum ve yargı gibi analiz ve sentez yapılacak çalışmalar yok.
Konuyla ilgili yazma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuyla ilgili yönlendirici sorular bulunmamakta, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar yok. Sadece yazınız yapınız gibi cümleler var. ²²⁸

2.4.5. Arapça IV kitabında dinleme becerileri

İncelemekte olduğumuz Arapça IV kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.29. da vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin dinleme becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz. Dinleme becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 20'lik bölümünü oluşturmaktadır. Nicel olarak baktığımızda bu oran dinleme becerisini geliştirme açısından yeterlidir. Arapça I kitabında bu oran % 25, Arapça II kitabında bu oran % 29, Arapça III kitabında %26'dır. Arapça kitaplarımızın dinleme becerilerini karşılaştırdığımızda nitelik olarak Arapça IV kitabının dinleme becerilerinin seviyesinin daha üstün olduğu görülmektedir. Dinleme becerilerinin uzunluğu bakımından da Arapça IV kitabı diğer kitapların dinleme becerilerinden uzundur. İlk üç Arapça kitabında olduğu gibi dinleme becerisini geliştirmek için Arapça IV kitabı da dinleme metinlerinin başında karekodu vererek öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye çalışmıştır.²²⁹ Dinleme becerilerini incelemek için kitapta geçen dinleme becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

²²⁸ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

²²⁹ Er - Üyümez, Arapça IV, 62.

العربية في حياتنا اليومية ٢

Bankada

Kimin paraya ihtiyacı varsa ister az ister çok olsun buraya koşar.

Mahallemizde, sahibi Mahmut adında 55 yaşlarında bir adam olan küçük bir bakkal dükkânı vardı. Mahmut Bey dükkânını genişleyebildiği kadar genişletmek istiyordu, ama bütçesi dardı. Bu yüzden bir hafta önce bankaya gitmiş ve orada aşğıdaki konuşma cereyan etmiştir.

Mahmut: Selâmun aleykum, merhaba.

Memure: Aleyküm selâm, hoş geldiniz, buyursunlar amcacığım.

Mahmut: Kızım, benim krediye ihtiyacım var. Açıkcası 30 yıldır küçük dükkânımda çalışıyorum. AVM'lerin artmasından sonra benim de ya işimi değiştirmem ya da mevcut iş yerimi genişletmem gerekiyor.

في المصرف

مَنْ يَفْتَقِرُ إِلَى التَّقْوَدِ يَتَوَقَّدُ إِلَى هَذَا الْمَكَانِ سَوَاءً أَكَانَتْ حَاجَتُهُ قَلِيلَةً أَمْ كَثِيرَةً.

كان في حَازِنَتِنَا مَحَلٌّ بِقَالَةٍ صَغِيرٍ وَصَاحِبُهُ رَجُلٌ وَعَمُرُهُ تَقْرِيباً خَمْسَةٌ وَخَمْسُونَ سَنَةً وَاسْمُهُ مُحَمَّدٌ. السَّيِّدُ مُحَمَّدٌ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يُوسِّعَ مَحَلَّهُ عَلَى قَادِرِ الْإِتْسَاعِ، وَلَكِنْ مِيزَانِيَّتُهُ ضَيْقَةٌ لِذَا قَبْلَ أُسْبُوعٍ قَدْ ذَهَبَ إِلَى الْمَصْرِفِ وَقَدْ دَارَ الْحَوَارُ الثَّالِي فِيهِ:

محمد: السلام عليكم، مرحباً بكم.

الموظفة: وعليكم السلام، أهلاً، تَفَضَّلْ يَا عَمِّي.

محمد: يا بنتي، إِنِّي بِحَاجَةٍ إِلَى الْقَرْضِ، فِي الْحَقِيقَةِ مُنْذُ ثَلَاثِينَ سَنَةً أَشْتَغِلُ فِي مَحَلِّي الصَّغِيرِ. وَبَعْدَ

إِزْدِيَادِ مَرَاكِزِ التَّسْوِقِ مِنَ الْمَفْرُوضِ عَلَيَّ أَنْ

أَغَيِّرَ عَمَلِي أَوْ أَوْسِّعَ مَكَانَ عَمَلِي الرَّاهِنِ.

الموظفة: حسناً، بكلِّ سُورٍ، بِإِمَّاكَانِ الْمَصْرِفِ أَنْ

يَدْعُوكُمْ. بِالطَّبْعِ شَرِيطَةٌ أَنْ تُؤَفِّرَ بَعْضَ

Resim 2.58. Arapça IV ünite 2 dinleme metni

Yukardaki Resim 2.58. bankacı ile müşteri arasında yapılan bir diyalog, orta seviye bir dinleme etkinliğidir. Diyalog bir buçuk sayfadan oluşan bir metindir. Karekodundan da anlaşıldığı üzere metni üniversiteye kayıtlı olan öğrenciler dinleyebilmektedir. Ünitenin konusu olan sayılarla ilgili “خمسٌ وخمسون سنة” –ellibeş yaşında”, “ثلاثين سنة” – otuz yıl” gibi basit cümleler kullanılmıştır. Metnin ikinci sayfasında “ألف وتسعمئة” – bin dokuzyüz lira” gibi daha karmaşık sayılara da yer verilmiştir. Serinin dördüncü kitabı olması nedeniyle üst seviye öğrenciler için uygundur. Resim ile metin bibiriyle uyumlu değildir, çünkü metinde bankada geçen bir diyalog var. Resim doğayı anımsatıyor. Diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.²³⁰

²³⁰ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 62.

العربية في حياتنا اليومية ٣

Milli Kütüphane Nerede?

Yusuf: Afedersin(iz), Milli Kütüphane'nin nerede olduğunu bana gösterebilir misin(iz)?

Menal: Tabii. Kütüphane bu tarafta. Doğru yaklaşık 100 metre yürü(yün). Sonra Cumhuriyet Caddesi'ne dönün. Yaklaşık 50 metre daha yürü(yün). Hemen sağınızda kütüphaneyi göreceksin(iz). Türk-Arap Bankası'nın tam karşısında.

Yusuf: Çok teşekkürler. Burada yabancıyım, bu yüzden kendimi şehirde kaybolmuş hissediyorum.

Menal: Aa, sizi iyi anlıyorum bayım. Ben de bu bölgeye yaklaşık bir sene önce taşındım ve hâlâ bazı yerleri bilmiyorum.

أين المكتبة الوطنية؟

يوسف: لو متحج، هل يمكنك أن تُلّيني على المكتبة الوطنية؟

منال: بالتأكيد. المكتبة في هذا الاتجاه. امش مسقيماً ما يقارب مائة متر، ثم انعطف إلى شارع الجمهورية، امش خمسين متراً تقريباً، ستجد المكتبة على اليمين مباشرة، مقابل المصرف العربي-التركي تماماً.

يوسف: ألف شكر، أنا غريب هنا لذلك أشعر وكأنني ضائع في المدينة.

منال: أه، أفهمك جيداً يا سيدي. أنا أيضاً. انتقلت إلى هذه المنطقة قبل سنة تقريباً، ولا أزال لا أعرف بعض الأماكن.

Resim-2.59. Arapça IV ünite 3 dinleme metni

Yukardaki metin Arapça IV kitabının 3. Ünitesinden alınmış iki kişi arasında geçen bir konuşma, orta seviye bir dinleme etkinliğidir. Metin dil öğretiminde önemli bir yeri olan adres tarifinin nasıl yapıldığını anlatmaktadır. . Karekodundan da anlaşıldığı üzere metni üniversiteye kayıtlı olan öğrenciler dinleyebilmektedir. Ünitenin dilbilgisini pekiştirmek için ism-i nisbeden “العربي - Araplara ait” ism-i mekândan “المكتبة - ofis, kütüphane” metnin devamında “غسالة صُحون - bulaşık makinesi” ve “ثلاجة - buzdolabı” gibi ism-i alet konularına örnekler verilmiştir. Metin orta seviye öğrenciler için uygundur. Resim ile metin bibiriyle tam uyumlu değildir, uzakta kütüphanenin olduğu daha uygun bir resim seçilebilirdi. Metin temel dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır.²³¹ Metni dinleme ölçütleri çerçevesinde değerlendirelim.

²³¹ Er - Üyümez, Arapça IV, 77.

Tablo 2.33. Arapça IV ünite 3 dinleme metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	أين المكتبة الوطنية: Milli Kütüphane Nerede?
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında metinde geçen ismi zaman, ismi mekân, ismi aletleri bulma ödevi var, Arapça sözlükten ismi zaman, ismi mekân, ismi aletleri bulma şeklinde bir aktivite var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayatiletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış. Örneğin yol tarifi gerçek hayat iletişimine uygun ifade edilmiştir.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik bir resim var, ancak tam olarak metni yansıtmıyor.
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok. Sorular metindeki gramerle ilgili.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ²³²

²³² İşçi “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi”, 69.

GÜNLÜK HAYATIMIZDA ARAPÇA 9

العربية في حياتنا اليومية ٩

وليمة عشاء

عدنان: فرحنا يا ريم، كيف حالك؟
ريم: أنا بخير الحمد لله يا عدنان. وأنت؟
عدنان: وأنا بخير أيضاً، عندنا زائرون، لقد دعوت عائلتي إلى العشاء اليوم!
ريم: أهلاً وسهلاً، ولكن ماذا سأطبخ؟ لا يوجد في الثلاجة إلا الخبز. لتحضير وليمة عشاء أنا بحاجة إلى أن
أذهب إلى السوق ولا يوجد أحد يجلس مع الأطفال غيري! ماذا أفعل؟
عدنان: حسناً، لا تقلقي. أنا سأحضر كل ما تحتاجين إليه. سأكتب كل ما يفتضلك. ماذا سأحضر؟
ريم: أريد اللحم المفروم إلا نصف كيلو. ونصف كيلو من الأرز، لا تحضر غير نصف كيلو. ونصف
كيلو بطاطا و كيلو طماطم. ولا تشتري سوى الفواكه الطازجة. واشتر أي نوع من الخليب ما عدا
كامل الدسم من أجل الحلوى.
عدنان: أ هذا كله؟
ريم: نعم.
يعود عدنان إلى البيت ويغطي المشتريات لريم. تنظر ريم إلى المشتريات ثم تقول لعدنان غاضبة.
ريم: يا إلهي ما هذا؟ قلت لك اشتري الخليب ما خلا كامل الدسم. وقلت لا تشتري من الفواكه إلا الطازج
منها. هذه الفواكه غير صالحة للأكل. لقد اشتريت كل الفواكه من السوق حاشا الجيد والطازج.
وماذا أفعل الآن يا زوجي ولم يبق للوليمة إلا ساعتين.

Resim-2.60. Arapça IV ünite 9 dinleme metni

Yukardaki metin Arapça IV kitabının 9. Ünitesinden seçtiğimiz karı ile koca arasında geçen bir diyalog, orta seviye bir dinleme etkinliğidir. Diyalog bir sayfadan oluşan bir metindir. Karekodundan da anlaşıldığı üzere metni üniversiteye kayıtlı olan öğrenciler dinleyebilmektedir. Ünitenin dilbilgisi konusu olan istisna edatları ile ilgili “لا يوجد في الثلاجة إلا” - Taze meyve dışında meyve alma!” ve “لا تحضر غير نصف كيلو” - Yarım kilogramdan fazlasını getirme!” gibi istisna cümleleri kullanılmıştır. Resme baktığımızda metinde geçen konuşmaları ve kadının ruh halini yansıtmaktadır. Metin diğer dil becerilerinden okuma ve konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik tasarlanmıştır. Metnin sonunda öğrenme çıktılarında dil bilgisi konularını pekiştirmek için metinde geçen istisna edatlarını bulunuz, benzer cümleler kurunuz gibi çalışmalar vardır.²³³ Örnek metinlere baktıktan sonra Arapça IV kitabımızdan seçtiğimiz bu metni temel ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapalım.

²³³ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 265.

Tablo-2.34. Arapça IV ünite 9 dinleme metni değerlendirilmesi

Metin Adı	وليمة عشاء : Akşam Yemeği
Anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi, sorusu ve aktivitesi mevcut mu?	Metnin sonunda öğrenme çıktılarında metinde geçen istisnâ cümlelerini bulma ödevi var, istisnâ cümleleri kurun şeklinde bir aktivite var, ancak arka plan bilgi ve sorusu yok.
Dinleme çalışmaları (diyaloglar, roller vb.) öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak için iyi tasarlanmış mı?	Dinleme çalışmaları gerçek hayat iletişimine hazırlamak için iyi tasarlanmış çünkü metinde hazırlanacak yemekle ilgili malzemelerin siparişini veriyor.
Metin dinlenmeden önce bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma var mı?	Metinle ilgili bazı sözcük ve kalıpların öğretimine yönelik çalışma yok.
Metin dinlenmeden önce metnin konusunu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Metni tahmin etmeye yönelik mutfakta yemek hazırlayan bayan fotoğrafı var
Metinle ilgili sorular metni genel çerçevede anlamaya yönelik mi yoksa daha çok metinde geçen yıl, isim, meslek, konuk gibi durumları anlamaya yönelik midir?	Metinle ilgili dikkate değer sorular yok. Sorular metindeki gramerle ilgili.
Metin dinlendikten sonra metinle ilgili diğer üç temel dil becerisini içerecek şekilde etkinlikler düzenlenmiş mi?	Metin diğer dil becerilerinden konuşma ve okuma becerilerini destekler mahiyette hazırlanmış. ²³⁴

2.4.6. Arapça IV kitabında konuşma becerileri

Arapça IV kitabının ünitelere göre temel dil becerilerinin dağılımını Tablo 2.29. da vermiştik. Bu kısımda kitapta geçen etkinliklerin konuşma becerisine uygunluğunu değerlendireceğiz.

²³⁴ İşçi "Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi", 69.

Konuşma becerileri kitabımızın temel dil becerilerine göre % 20'lik bölümünü oluşturmaktadır. Arapça I kitabında bu oran % 24, Arapça II kitabında % 25, Arapça III kitabında % 19'dur. Dolayısıyla Arapça IV kitabı konuşma becerisi etkinliklerini ilk iki kitaba göre azaltmış, üçüncü kitaba göre kısmen artmıştır. Arapça IV kitabı temel dil becerilerinden konuşma, yazma ve dinleme becerisine eşit seviyede yer vermiştir. Arapça kitaplarında konuşma ve dinleme becerisini geliştirmek için metinlerin başında karekodu verirken kalıp ifadeler bölümünde karekodu vermemiştir. Bizce bu Arapça öğrenimi için bir eksiklik. Çünkü Arap harflerinin telaffuzu birbirine benzemektedir.²³⁵ Bu dile yabancı olanlar teleffuz çalışması yapması gerekir. Kitapta geçen konuşma becerilerine hitap eden değişik etkinliklerden seçtiğimiz örnekleri inceleyeceğiz.

ARAPÇADA KALIP İFADELER

التَّعْبِيرَاتُ فِي اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ

اللَّهُمَّ إِلَّا / إِلَّا إِذَا

-olmazsa, -medikçe

لَا يُمَكِّنُكَ الدُّخُولُ إِلَى نَادِي التَّنِيسِ إِلَّا إِذَا كُنْتَ غَضًّا.

(Üye olmadıkça tenis kulübüne giremezsin.)

لَا يُوجَدُ أَيُّ عَجْزٍ فِي مِيزَانِيَةِ الدَّوْلَةِ، اللَّهُمَّ إِلَّا إِذَا كَانَ هُنَاكَ أَمْرٌ لَا نَتَوَقَّعُهُ.

(Beklemediğimiz bir durum olmazsa devlet bütçesinde herhangi bir açık yok.)

Resim 2.61. Arapça IV ünite 9 konuşma metni

Resim 2.61. Arapçada kalıp ifadelerin nasıl kullanılacağına dair kısa bir konuşma metnidir. Metnin devamında konuşma yaparken kullanılan "...إِلَّا إِذَا" - "...medikçe" ve "...غَيْرَ أَنْ" - "...ancak, ne varki" gibi ifadeler hakkında bilgi verilmiştir. Kitabın her bölümünde konuşma becerisini geliştirmek için dört beş tane kalıp ifadelere yer verilmiştir. Arap Dilini öğrenen orta

²³⁵ Er - Üyümez, *Arapça IV*, 17.

seviyedeki öğrenciler için uygundur. Metin ve resimlerin bazıları birbirleriyle uyumludur. Diğer dil becerilerinden okuma becerisini geliştirmeye katkı sağlar.²³⁶

Örnek metne baktıktan sonra Arapça IV kitabından seçtiğimiz metni İşçi tarafından oluşturulmuş ölçütler çerçevesinde değerlendirme yapacağız. (Tablo- 2.35.)

Tablo- 2.35. Arapça IV ünite 9 konuşma metninin değerlendirilmesi

Metin Adı	التعبيرات في اللغة العربية Arapçada Kalıp İfadeler. (9. Ünite)
Konuşma çalışmaları gerçek etkileşimin doğasına uyuyor mu yoksa yüzeysel diyaloglar mı mevcut? Diyaloglar gerçek hayatla uyumlu mu?	Konuşma iletişimin doğasına uygun, gerçek hayatı tam olarak yansıtıyor, ancak kısa ve basit.
Arapça konuşma için (diyaloglar, roller vb.) materyaller öğrencileri gerçek hayat iletişimlerine hazırlamak adına iyi tasarlanmış mı?	Gerçek hayat iletişimine hazırlanmak adına iyi tasarlanmış, resimler ve konuşmalar birbiriyle uyumlu ancak kısa.
Konuşma becerisine yönelik etkinlikler diğer üç temel dil becerisini içeren etkinliklerle, metinlerle bağlantılı mı?	Diğer dil becerilerinden okuma ve kalıp ifadeleri yazınız dediği için yazma becerileri ile bağlantılıdır.
Konuyla ilgili konuşma çalışması yapılmadan önce konuşulacak konuyla ilgili yönlendirici sorular, konuyu tahmin etmeye yönelik çalışmalar var mı?	Konuşulacak konu ile ilgili yönlendirici sorular yok, sadece resimler konuyu tahmin etmeye yönelik hazırlanmıştır. ²³⁷

²³⁶ Er – Üyümez, *Arapça IV*, 280.

²³⁷ İşçi “*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi ve Kültür Açısından İncelenmesi*”, 69.

SONUÇ

Bu çalışmada akademik olarak Açık öğretim İlahiyat Fakültesinde okutulan Arapça ders kitapları temel dil becerileri yönünden incelenmiş ve belirli ölçütler çerçevesinde kitapların dört temel dil becerisine uygunluğu değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda ulaşılan sonuçlar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

1. Açık Öğretim İlahiyat Fakültesinde okutulan Arapça ders kitapları genel olarak temel dil becerilerine ve dil bilgisinin öğretimine önem vermiştir.
2. Kitaplar sözcük varlığı açısından oldukça zengin olup; her üniteye en az bir sayfa bölümün kelimelerine yer verilmiş, bununla yetinilmeyerek Arapça II kitabından başlayarak bölümün deyimlerine yer verilmiştir. Arapça III ve Arapça IV kitabında da her üniteye Arap atasözlerine değinilmiştir. Kitaplardaki sözcük seçimi hem yaygın kelimeleri hem de modern kelimeleri içermesi bakımından önemlidir.
3. Kitaplar Arap dil ve kültürünün yansıtılmasının yanında modern dünyayı da kapsayacak şekilde tasarlanmaları öğrenciler açısından olumlu bir gelişmedir. Özellikle Arapça III ve Arapça IV kitabında harfi cerle kullanılan fiilleri işlemeleri dil edinim açısından çok değerlidir. Arapça II kitabından başlayarak Arapça kalıp ifadelerine yer vermesi dikkate değerdir.
4. Özellikle okuma parçalarında ve ünite girişlerinde Oruç ve Namaz gibi İslam dininin önemli konularına değinilmiş, içerisinde âyet ve hadislerin yer aldığı dini metinlere yer verilmiştir. Bu durum İlahiyat Fakültesinin Arapça kitabı olması bakımından önemlidir. Böylece kitaplar çok yönlü olarak öğrencileri hayata hazırlamaları, dil ve kültürü öğretmesi bakımından öğrencilere yeni ufuklar açmaktadır.
5. Arapça III ve IV kitaplarının kapakları yabancı dil ders kitaplarının kapak tasarımının taşıması gereken özellikleri tam olarak karşılamamaktadır.
6. Kitaplardaki birkaç ünite hariç ünite metinlerinin konuları birbiriyle paralel, uyumlu ve birbirini tamamlar nitelikte değildir.
7. Genel olarak kitaplardaki okuma parçalarından önce metni daha kolay anlamak için soru ve etkinlikler hazırlanmamıştır. Ayrıca okuma metinlerinden sonra metni anlama, kavrama, ana fikir ve yardımcı fikirlerini bulmaya yönelik sorular bulunmamaktadır.
8. Yazma becerisine ait etkinlikler daha çok boşluk doldurma ve mekanik etkinlikler olduğundan bireyin duygu, düşünce ve yargılama gücünü geliştirecek nitelikte değildir.
9. Dinleme becerisine yönelik hazırlanan metinleri anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi ve aktivitesi bulunmamaktadır.
10. Konuşma becerisine ait etkinliklerde aşamalılık ilkesine uyulmamıştır. Metinlerin bir kısmı gerçek yaşantıları yansıtacak şekilde tasarlanmamıştır.

ÖNERİLER

Çalışmamızın bu bölümünde Açık öğretim İlahiyat Fakültesinde okutulan Arapça ders kitaplarının temel dil becerilerinin değerlendirilmesi neticesinde elde edilen sonuçlar hakkında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Yabancı dil ders kitaplarının kapak resmi ve baskısı içeriğine uygun olmalıdır. Bu bağlamda özellikle Arapaça I, III ve IV kitaplarının kapakları Arap dil ve kültürünü yansıtacak şekilde yeniden tasarlanabilir.
2. Ünitedeki metinlerin konuları sadece dil bilgisini pekiştirmeye yönelik değil diğer ünite konularıyla paralellik gösterecek şekilde yeniden düzenlenebilir.
3. Okuma öncesi metni daha kolay anlamaya yönelik soru ve etkinlikler oluşturulmalıdır.
4. Okuma sonrası metni anlamaya yönelik sorular sorulmalı, metinle ilgili sorular artırılmalı, bununla da yetinmeyerek metnin ana fikir ve yardımcı fikirlerini bulmaya yönelik sorular sorulmalıdır.
5. Metni okumadan önce metne yönelik anahtar kelimeler verilmelidir.
6. Yazma becerisine yönelik etkinlikler yer değiştirme tekrar etme gibi mekanik etkinlik azaltılarak bireyin duygu düşünce, yorum ve yargılarını açıklayabilecek şekilde tasarlanmalı; mektup, kompozisyon gibi yazma etkinliklerine yer verilmelidir.
7. Dinleme becerisine yönelik hazırlanan metinleri anlamaya yardımcı olacak arka plan bilgisi ve aktivitesi eklenmelidir.
8. Konuşma becerisine yönelik hazırlanan etkinlikler öğrencinin dil gelişim seviyesine göre kısıdan uzuna, basitten zora doğru gidecek şekilde yeniden tasarlanmalıdır.
9. Arapça konuşma becerisine yönelik hazırlanan diyalog ve rollerin bir kısmı gerçek hayattaki iletişime hazırlanacak şekilde yeniden tasarlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1999). *Anlambilim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yay., 5. Baskı.
- Aktaş, Ş.- Gündüz O. (2004). *Yazılı ve Sözlü Anlatım – Kompozisyon Sanatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytaç, B. (1994). *Arap Lehçelerindeki Türkçe Kelimeler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Araz, M.A. K.- Demirci, S. -Demir, M. (2016). *İlköğretim 6 Arapça Öğretmen Kılavuzu*, Ankara: Başak Matbaası.
- Akyürek, S. (1999). *Din Öğretimi Model Strateji Yöntem Teknik*, 6. basım, Ankara: Nobel yayınları.
- Ankara Üniversitesi. Özet Yazma, Erişim Tarihi 11.02.2022.
<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=136815>
- Aydın, M. Z. (2004). *Din Öğretiminde Yöntemler*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z. (2011). “2011’de Arapçayı Nasıl Öğretelim” 24-25 Aralık 2011’de DEM ve AKDEM tarafından düzenlenen “İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Sempozyumu”ndaki Bildiri.
- Babayev, Mesut. (2001). *Azerbeycanda Okutulan Ders Kitaplarının Temel Dil Beecerilieri Açısından Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Batdı, V. (2010). *Yabancı Dil Ağırlıklı Liselerde Okutulan İngilizce Ders Kitabının Etkili Kullanılabilmesi İçin Taşınması Gereken Özelliklere İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bedevi, M. S.(1992). *el-Kitâbu’l-esâsî fî ta’lîmi’l-lugati’l-‘Arabiyye li-gayri’n –nâtıkîne bihâ*, 2. cilt, 2. Baskı, Tunus.
- Berkant H.G. (h.g.b.). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Erişim Tarihi: 11.03.2022
<https://sites.google.com/view/ogretimyontemveteknikleri/>
- Bilginer O. *Divanı Lügati’t Türk’ün Dil Öğretim Yötemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirmesi*, Türklük Bilimi Araştırmaları, (13), 425-445.
- Bingöl, F. “Müzik ve Dil Arasındaki Benzerlikler Ekseninde Müzik Eğitimi” *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, Denizli: Pamukkale Üniversitesi. Eğitim Fakültesi, 2006.
- Buzan, T. (2001). *Aklını En İyi Şekilde Kullan*, Çev: Banu Ergüder, İstanbul: Arion Yayınları.
- Calp, M.(2013). *Serbest ve Yaratıcı Yazma Tekniğine Göre Oluşturulan Kompozisyonların Yazılı Anlatımın Niteliği ve Puanlama Tekniği Açısından Karşılaştırılması*. Turkish Studies, 8/9, 879-898.
- Calp, M, (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Konya,: Eğitim Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (1997). *Yeniden İnsan İnsana*, İstanbul: Remzi kitapevi.

- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları Keşke'siz Bir Yasam İçin*, Ankara: Remzi Kitapevi.
- Çağrı, M. (m.ç.) "Edep" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. Erişim Tarihi: 11.02.2022 <https://islamansiklopedisi.org.tr/edep>
- Çotuksöken, Y. (2013). *Uygulamalı Türkçe Yazılı ve Sözlü Anlatım*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Dağbaşı, G. (Ed.) (2018). *Kuramdan Uygulamaya Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, İstanbul: Akdem Yayınları.
- Demir, A. T. (2015). "Yazma Becerisi Açısından Örnek Bir Kitap İncelemesi", *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S: 755.
- Demircan, Ö. (1990) *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*, İstanbul: Can Ofset.
- Demircan, Ö. (2013). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Demirel, Ö. (1983). *Yabancı Dil Öğretimi ve Sorunları*, Ankara: Ted Yayınları, Şafak Matbaası.
- Demirel, Ö. (1993). *Yabancı Dil Öğretimi: İlkeler, Yöntemler, Teknikler*, Ankara: USEM Yayınları.
- Demirel, Ö. (2010). *Yabancı Dil Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2014) *Yabancı Dil Öğretimi* 8.baskı, Ankara: Pegem Yayınları.
- Demirtaş, A. (2019). *el-Arabıyyetu Beyne Yedeyk ve silsiletu'l-lisan'ın Dört Temel Dil Becerisi Yönünden Karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi) Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, C. (1989.) *Yabancı Dil Olarak Arapça öğretim Metot ve Teknikleri*, Ankara: Ensar Neşriyat,
- Doğan, C. (2012) *Arapça Öğrenim ve öğretim Metodu*, Ankara: Ensar Neşriyat.
- Doğan, C. (2012). *Sistemik Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımı ve Yöntemleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Er, R. - Subaşı, D. A. (2017). *Arapça I*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Er, R. - Subaşı, D. A. (2017). *Arapça II*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Er, R. - Üyümez, F. B. (ed.), (2018). *Arapça III*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Er, R. - Üyümez, F. B. (2019). *Arapça IV*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları,
- Ergin, M. (1980). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- El-Mevsilî, Ebü'l-Feth Osmân b. Cinnî, *el-Hasâis*, thk. Muhammed Ali en-Neccâr, (Beyrut: el-Mektebetü'l-İlmiyye, ts.).
- Göçer, A. (2015). Türkçenin yabancı Dil olarak Öğretiminde Konuşma becerisinin kazandırılması. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 21-36.
- Gömlüksiz, M. N. (2000). Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler ve Yöntem Sorunu. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(1) 259.
- Güven, H. (2017). *Dokuzuncu Sınıf İngilizce Ders Kitabının Öğretmen ve Uzman Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Işık A. (2013). *Yabancı Dil Nasıl Öğrenilmez Nasıl Öğrenilir*, Ankara: Elma Yayınları.
- İnal Sevim, (2008). "Beynin Algılama Süreci, Yazma ve Kümeleme Stratejisi". *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 57.
- İşler, E. - Yıldız, M. (2016). *Arapça Modern Metinler ve Çözümlemesi*, 9. Baskı, İstanbul: Elif Yayınları,
- İşçi, C. (2012). "*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Yeni Hitit Ders Kitabının Dört Temel Dil Becerisi Ve Kültür Açısından İncelenmesi*". (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hacettepe Üniversitesi. *Öğretim Yöntem ve Teknikleri*. Erişim Tarihi 21 Mart 2021 <http://www.hubologna.hacettepe.edu.tr/calistay/ogretimyontemveteknikleri.ppt>
- Hatip, Ş. (ş.h.) *Konuşma Türleri*. Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2021 <https://www.onlineturkctetest.com/konusma-nedir-konusma-yontem-ve-teknikleri-nelerdir/>
- Hekim, M. (m.h) "*Kontrollü Yazma*." Erişim tarihi: 07 Mart 2021. <http://www.mehmethekim.com/turkce-yontem-ve-teknikler-ogrenme-alani-yazma>
- Hekim, M. (m.h) "*Güdümlü Yazma*." Erişim tarihi: 07 Mart 2021. <http://www.mehmethekim.com/turkce-yontem-ve-teknikler-ogrenme-alani-yazma>
- Horn, Sam. (1996). *Sözlü Dövüş Sanatı*, çev.: Zülfü Dicleli, 18. baskı, İstanbul: Boyner Yayınları.
- Hengirmen, M. (2006). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve Tömer Yöntemi*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Hutchinson, T.- Torres E. , (1994). The Textbooks as an Agent of Change. *ELT Journal*, (48), 315-328.
- Kayabaşı, Y. (2017). *Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Ahmet Yesevi Üniversitesi Yayınları.
- Kayapınar, U. (2009). "Coursebook evaluation by english teachers", *Inönü University Journal of the Faculty of Education* 10(1), 69-78.
- Kemiksiz, Ö. (2015). Türkçe Derslerindeki Dinleme Metinlerinde Dinleme Yöntem/Tekniği – Metin Türü İlişkisi" *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 15-30.
- Kemiksiz, Ö. (2015). "Türkçe Öğretiminde Eleştirel Dinleme", *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ÖS-II)*, 299-316.
- Kervankaya, F. (2014) İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (I), 125-131.
- Kibar, K. (2014), Minyatür Uygulamalarında Öykü Tamamlama Tekniğinin öğrenci Yaratıcılığına Etkisi, (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6,7,8, sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara: MEB Yayınları.
- Memiş, M. R.- Erdem, M. D. (2013). Turkish Studies, "*Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler*," 8(9), 310.
- McDonough, J. - Shaw C.- Masuhara H. (2013). *Materials and Methods in ELT A Teacher's Guide*, Wiley Blackwell. (150).

Mortaç, A. (2019). *Türkiyede Arapça Öğretimi Açısından "silsiletül Lisan " Ders Kitabının Değerlendirilmesi".* (Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Özbay, M. "Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisini Geliştirme Yolları", *Türk Dili Dergisi*, (589), 9.

Porzig, W. (1995). *Dil Denen Mucize*, çev.: Vural Ülkü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sanraç, B.(b.s.) "Öğrenme Stratejileri." Ankara Üniversitesi. Erişim Tarihi: 19.05.2021. <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=98999>

Tabak, G. - Göçer A. (2014). Dinleme Becerisinin Geliştirilmesinde Parçadan Bütüne ve Bütünden Parçaya İşlemler. *International Journal of Language Academy*, 2(1), 127-135.

TDK. Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim Tarihi: 02.2.2022 <https://sozluk.gov.tr/>

TDK. Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük Erişim Tarihi 11.04.2021 <https://sozluk.gov.tr/>

Tekin, M. T. Topçuoğlu Ünal. F. (2013). Turkish Studies – *Eleştirel Yazmaya İlişkin Türkçe Öğretmeni Adaylarının Metaforik Algıları*. 8(13), 1597.

Temizkan, M. (2011). *Türkçe Öğretiminde Yaratıcı Yazma Becerilerinin Geliştirilmesi, Türklük Bilimi Araştırmaları*. (127), 628.

Temizkan, M. (2013) *İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Yazma Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme*. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2 (5),100.

Usta, İ. (2012). Dört Temel Dil Becerisi ve Arapça Öğretimine Katkıları. *International Journal of Social Science*, 5(2), 17-326.

Üzüm, E. C. (2002). *Türkiyede Arapça öğretimi Açısından el-Arabiyye li'naşin Ders Kitabının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yavuz, Y. Ş. "Münazara" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Erişim Tarihi: 12.02.2022 <https://islamansiklopedisi.org.tr/munazara>

Yıldırım, A. - Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (8.Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

